

FACULTAT
D'EDUCACIÓ, TRADUCCIÓ,
ESPORTS I PSICOLOGIA

UVIC | UVIC-UCC

LA PARTICIPACIÓ DE LES FAMÍLIES A L'ETAPA 3 – 6

Treball Final de Grau en Mestra d'Educació Infantil

Paula Grasa Fernández

4t curs

Tutora: Laura Farré Riera

Grau en Mestra d'Educació Infantil

Facultat d'Educació, Traducció, Esports i Psicologia

(Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya)

Vic, 13 de maig de 2022

Agraïments

La realització d'aquest Treball Final de Grau no hagués estat possible sense l'ajuda i el suport rebut de les diverses persones que m'han acompanyat al llarg d'aquest transcurs, tant del camp acadèmic com del personal.

En primer lloc, vull agrair a la Laura Farré Riera, tutora del Treball Final de Grau de la Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya (UVic – UCC), per guiar-me, acompanyar-me i donar-me tot el seu suport per tal de portar a terme la recerca i investigació proposada. Agraïxo tota la seva ajuda, escolta, i motivació, així com els consells donats, que no eren pocs, al llarg de tot el treball. Ha sigut un plaer poder compartir amb ella tot aquest procés acadèmic.

Donar les gràcies també a tots els professors i a totes les professores de la UVic – UCC que m'han acompanyat al llarg dels quatre anys de carrera. Gràcies per tots els coneixements, els processos d'ensenyament i d'aprenentatge, i per totes les vivències que hem compartit al llarg de tot el Grau en Mestra d'Educació Infantil i que han fet possible poder complir el meu desig des de petita: ser mestra.

No em puc oblidar de donar les gràcies a les famílies i a tot l'equip docent que formen part del centre investigat, i que m'han ajudat a fer possible la realització del marc pràctic del treball, responant les entrevistes dissenyades, i obrint-me les portes de l'escola per tal de poder portar a terme les observacions proposades.

I sobretot, donar les gràcies a amics, amigues i família, especialment als meus pares i a la meva germana, per acompanyar-me i recolzar-me, i per tot el seu suport incondicional fins i tot en els moments més difícils; gràcies per ensenyar-me que rendir-se no és una opció i que els somnis es poden fer realitat. Sense vosaltres tot això no hagués estat possible, us estimo molt.

Resum

En aquesta investigació es pretén observar, conèixer i analitzar la relació entre la família i l'escola, concretament en el segon cicle d'educació infantil, així com la participació de les famílies en l'etapa 3 – 6. La recerca és qualitativa i es basa en el paradigma interpretatiu. És, doncs, un estudi de cas únic que té com a finalitat analitzar i interpretar la realitat sobre la relació família – escola d'un centre escolar específic. La família i l'escola són dos dels grans pilars que influeixen en el desenvolupament de l'infant, per la qual cosa és essencial i indispensable establir un bon vincle entre aquests dos agents educadors. La recerca ha posat de manifest la importància de repensar els canals, espais i recursos per tal de facilitar la relació família i escola i avançar cap a contextos de major participació i intercanvi.

Paraules clau: família, escola, relació, participació, diversitat.

Abstract

This research aims to observe, understand and analyze the relationship between the family and the school, specifically in the second cycle of preschool education, and the participation of families in the 3-6 stage. It is therefore a single case study that aims to analyze and interpret the reality of the family-school relationship in a specific school. The family and the school are two of the main pillars that influence a child's development, so it is essential and indispensable to establish a good link between these two educational agents. The research has highlighted the importance of reviewing the channels, spaces, and resources to facilitate the family-school relationship and to move towards contexts of greater participation and interaction.

Key words: family, school, relation, participation, diversity.

“Convido als mestres que es tornin a interessar pels pares, que afavoreixin el diàleg ajudant-los a entendre que l'escola que tenim és diferent de l'escola que ells van viure de petits. Els bons mestres sempre ho han fet”

Francesco Tonucci

(Citat pel Departament d'Ensenyament, 2016, p. 102)

Índex

1 Introducció	7
1.1 Justificació de la recerca	7
1.2 Pregunta d'investigació.....	8
1.3 Objectius de la recerca	9
2 Marc teòric	10
2.1 La família.....	10
2.1.1 Evolució i canvis en l'estructura familiar.....	11
2.1.2 Estils educatius familiars.....	14
2.1.2.1 Tipologia de famílies.....	14
2.1.2.2 Parentalitats i/o estils educatius familiars	16
2.1.3 Funcions de la família	19
2.2 La participació en el context escolar	21
2.2.1 Com s'entén el concepte de participar?	21
2.2.2 Tipologies de participació de les famílies en el centre.....	22
2.2.3 Formes de participació de les famílies en el centre.....	23
2.3 Relació família – escola.....	24
2.3.1 Objectius de la relació família – escola	25
2.3.2 Característiques de la relació família – escola.....	26
2.3.3 Dificultats i/o barreres que dificulten la relació família – escola	28
2.3.4 Òrgans, canals i vies de relació família – escola	29
2.3.5 La relació família, escola i comunitat.....	32

3 Part pràctica.....	35
3.1 Metodologia	35
3.1.1 Desenvolupament del treball de camp	36
3.1.2 Participants en la recerca	36
3.1.3 Instruments i eines de recollida de dades	38
3.1.4 Aspectes ètics	42
3.1.5 Dificultats o tensions de la recerca	43
3.1.6 Categorització	44
3.2 Anàlisi de dades i discussió.....	44
3.2.1 La relació entre les famílies i l'escola	45
3.2.2 Els canals, els espais i els instruments de comunicació.....	46
3.2.3 Les dificultats i/o les barreres que dificulten el vincle entre les famílies i l'escola	49
3.2.4 La participació de les famílies dins del centre.....	51
4 Conclusions	53
5 Referències bibliogràfiques	56
6 Annexos.....	64

1 Introducció

El present document anomenat *La participació de les famílies a l'etapa 3 – 6* correspon al Treball Final de Grau en Mestra d'Educació Infantil, realitzat durant el curs 2021 – 2022 a la Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya. Concretament, porto a terme un estudi de cas en un centre de la ciutat de Vic, amb el propòsit de conèixer i analitzar la participació i la relació entre les famílies i l'escola en l'etapa 3 – 6 d'educació infantil.

Partint d'aquest objectiu, el treball s'estructura en diferents apartats: en primer lloc, hi ha el marc teòric de la recerca on presento a diferents autors, els quals parlen de la figura de la família, la participació en el context escolar, així com la relació entre la família i l'escola, tractant els objectius i les característiques d'aquest vincle, presentant les dificultats i/o les barreres que dificulten aquesta relació, exposant els òrgans, canals i vies de relació família – escola, entre d'altres.

En segon lloc, hi ha la part pràctica de la investigació. En aquesta, es presenta la metodologia utilitzada, els participants de la recerca, els instruments i les eines emprades per tal de recollir les dades, els aspectes ètics presents al llarg del treball, així com les dificultats o tensions de la recerca, i la categorització. A més, en aquest mateix bloc hi ha l'anàlisi i la discussió de les dades extretes a través de la fonamentació teòrica i la part pràctica del treball.

El tercer i darrer apartat fa referència a les conclusions obtingudes de la recerca, on es dona resposta a la pregunta d'investigació i als objectius específics d'aquesta. A més, també es proposen les perspectives de futur i les possibles línies d'investigació que podrien emergir de la recerca realitzada, així com una reflexió personal sobre el que ha suposat dur a terme aquest Treball Final de Grau per a la meva formació inicial com a mestra. Finalment, presento la bibliografia utilitzada durant la investigació, amb les referències bibliogràfiques corresponents, i els annexos.

1.1 Justificació de la recerca

En aquest punt justifico les raons per les quals he triat aquest tema a l'hora de realitzar el desenvolupament de la recerca, així com el motiu pel qual he focalitzat la investigació en un centre en concret.

El meu interès es focalitza en conèixer com és la relació entre la família i l'escola, concretament en el segon cicle d'educació infantil, així com la participació de les famílies a l'etapa 3 – 6. A més, també pretenc fer recerca sobre les barreres que dificulten aquest vincle, les vies de comunicació que poden haver-hi entre l'escola i les famílies, entre d'altres.

La família és un dels principals agents educatius i socialitzadors que tenen els infants, juntament amb l'escola, és per això que família i escola tenen un objectiu en comú: l'educació dels nens i nenes. Al llarg de la meva formació inicial, he cursat diverses assignatures com per exemple *Didàctica i Currículum Escolar*, *Família, escola i entorn*, o *Escola infantil. Aula 3 – 6*, les quals m'han permès ampliar el coneixement sobre les relacions que cal establir entre els centres educatius i les famílies. Cal dir que el fet d'haver cursat alguna d'aquestes assignatures ha sigut un motiu més per plantejar la temàtica de la recerca. Com a futura mestra, considero que la relació família – escola és un tema cabdal que hem de tenir present en el nostre dia a dia, i cal que anem analitzant, promovent i fomentant aquesta relació per tal de construir un bon vincle amb les famílies dels nostres infants.

La recerca, tal com s'ha esmentat anteriorment, se centra en una escola situada a la ciutat de Vic, concretament al barri del Remei. Aquesta es caracteritza per acollir a la majoria de famílies nouvingudes provinents de l'Àfrica, Àsia i Amèrica del Sud, tret que provoca que hi hagi una gran diversitat de cultures i llengües. He tingut el plaer de poder realitzar les *Pràctiques III*, les últimes del Grau, en aquest centre, la qual cosa m'ha permès observar que no totes les famílies són iguals i que cadascuna necessita una atenció personalitzada.

Seguidament, exposo la pregunta d'investigació i els objectius de la recerca.

1.2 Pregunta d'investigació

Aquesta investigació es planteja la següent pregunta respecte a la relació família – escola en el segon cicle d'educació infantil:

- *Com es pot promoure la participació de les famílies a l'etapa 3 – 6?*

1.3 Objectius de la recerca

Els objectius plantejats per realitzar la meua recerca són els següents:

- 1) Identificar els canals, instruments i espais on es desenvolupen les relacions entre les famílies i l'escola.
- 2) Descriure les possibilitats i/o resistències a l'hora de promoure la participació de les famílies a l'escola.
- 3) Analitzar com és la participació de les famílies en l'etapa 3 – 6.

2 Marc teòric

En aquest apartat presento el marc teòric de la recerca, en el qual em centro en tres conceptes clau: la família com a agent educatiu i socialitzador, el concepte de participació i la relació família – escola – comunitat.

A continuació desenvolupo cada una de les temàtiques que han guiat el procés d'investigació.

2.1 La família

En el present punt exposo el concepte de *família*, fent referència també, a través de diferents subapartats, als canvis que ha anat experimentant aquest terme al llarg del temps, a les tipologies o estructures familiars, a les funcions que té i a les parentalitats o estils educatius familiars que existeixen.

Per a Carrillo (2019), la família no només pot estar formada per un pare i/o una mare, sinó que avui dia hi ha una gran diversitat i tipologia de famílies. És per això que l'autora defineix la família com aquell conjunt d'individus que cuiden a la criatura i vetllen per la seva salut i el seu benestar físic, alimentari i escolar.

Com assenyala Oller (2007):

Un dels objectius principals dels professionals de l'educació ha de ser potenciar la relació amb les famílies, i més encara quan estem parlant d'educació infantil, ja que els continguts d'aprenentatge són pràcticament els mateixos en els dos contextos: socialització, autonomia, comunicació, relació... (p. 35).

Guitart (2019), per la seva banda, defineix la família com un grup social, el qual està unificat per diverses relacions de vincle, sigui per via sanguínia o per lligams afectius. Palacios i Rodrigo (1998) plantegen la família com el resultat de la unificació de persones que tenen en comú un projecte de vida, el qual es pretén que perduri i on s'engendren forts sentiments de pertinença. Aquests autors també argumenten que a la família hi ha un compromís personal i recíproc entre els diversos membres i es creen intenses relacions d'intimitat, reciprocitat i dependència entre ells. Així doncs, i agafant com a punt de partida aquestes aproximacions teòriques, la família esdevé el primer agent que promou el desenvolupament integral dels infants, ja que es detecten les seves

necessitats i es procura donar-hi resposta tot assegurant el seu benestar físic i emocional.

En conseqüència, la família és un dels primers agents d'aprenentatge i de socialització, i principalment hauria de ser un focus de suport per aportar continuïtat, estabilitat i seguretat mitjançant el vincle afectiu establert.

En el següent subapartat desenvolupo quina ha sigut l'evolució de la família i quins canvis ha experimentat aquesta estructura a través de les idees defensades de diferents autors com Antón (2018), Bassedas (1996), Huguet i Solé (1996), entre d'altres.

2.1.1 Evolució i canvis en l'estructura familiar

Atès que la societat es troba en un procés constant de canvi i transformació, el concepte de família també s'ha vist alterat en el transcurs dels últims anys. Com argumenta Valls (2021), fins no fa gaire es donava molta més importància a la unió i cohesió entre els familiars que conformaven una família; en canvi, la societat actual es caracteritza per l'existència d'una gran diversitat familiar, en què cada persona decideix a quin model familiar vol pertànyer.

Amb relació a això, Bassedas et al. (1996) afirmen que:

La concentració de la població en àrees urbanes i l'auge de valors que primen la independència i l'individualisme per sobre d'altres (com ara la solidaritat i els sentiments de pertinença) han fet que les famílies cada cop siguin més petites i alhora es trobin més soles, en alguns casos sense llaços d'afecte en l'entorn proper (p. 312).

Seguint amb les idees dels anteriors autors, Bassedas et al. (1996) exposen alguns dels motius que confirmen la tipologia familiar acabada d'esmentar. Aquests són els següents:

- Canvis a nivell legislatiu i/o socioeconòmic: el matrimoni cada vegada és menys freqüent i són més comuns els divorcis i les possibles separacions que es puguin donar en les relacions de parella. Pel que fa a nivell socioeconòmic, els rols de gènere van desapareixent cada vegada més i hi ha una llarga vida laboral per part dels progenitors.

- Descens de la natalitat: cada vegada més el nombre de fills i filles es va reduint progressivament provocant un descens considerable de la natalitat.
- Tipologia de famílies: actualment les famílies monoparentals prenen més protagonisme i hi ha menys presència de famílies extenses en què es conviski amb avis i àvies, tiets i tietes, i altres familiars directes.

D'altra banda, Alabart (2018) defensa que:

Las familias son formas de organización compleja de la vida humana, entidades vivas que tienen sus propias necesidades y que, a la vez, satisfacen las necesidades de sus miembros, que son también organismos vivos, pero no independientes de esa forma superior de organización (p. 24).

Tanmateix, l'autor també exposa les diverses funcions que ha de realitzar una família. Pel que fa a les funcions relacionades amb la pertinença i identitat de l'individu, la família ha de proporcionar benestar físic i seguretat, cal que fomenti una organització d'espai i temps, i que proporcioni afecte, reconeixement i certa facilitat per tal que la persona se senti integrada dins la comunitat (Alabart, 2018). Quant a les funcions relacionades amb la individualització i l'autonomia, la família és l'encarregada de marcar certs límits per tal de possibilitar la llibertat, fomentar rutines i hàbits de la vida quotidiana, així com proporcionar eines per impulsar la socialització mitjançant l'educació emocional. Això serà possible a través de la transmissió de certs valors, els quals constituiran gran part de la personalitat individual (Alabart, 2018).

Oller (2007) afirma que actualment hi ha una gran diversitat en les funcions i estructures familiars. Guitart (2019) comparteix aquest mateix enfocament i argumenta que els canvis socials esdevenen el punt de partida per comprendre les variacions i modificacions en les estructures, funcions i models familiars. Així, i pel que fa a l'evolució de la família al llarg de la història, voldria centrar-me en primer lloc en el que l'autora anomena la *societat primitiva caçadora*. En aquest cas, la família es caracteritzava per ser petits nuclis familiars, els quals eren tota una unitat econòmica i d'ajut, i on els individus es desplaçaven constantment i havien de ser útils en les seves tasques i exercint el seu rol. D'altra banda, més endavant, apareix la *societat recol·lectora*, en la qual es formaven clans ja establerts en un territori concret. En aquest cas, ja hi havia relacions de poder entre els nuclis creats, la classe predominant era la classe alta, ja que hi havia força poder religiós i polític, i la figura dels infants prenia protagonisme a

l'hora d'ajudar a treballar, ajudar a casa i tenir cura dels progenitors quan aquests eren d'edat avançada (Guitart, 2019).

A partir dels segles XVIII i XIX es produeix un canvi rellevant pel que fa al concepte d'infància (Guitart, 2019; Oller, 2007). Primerament, apareix la Convenció sobre els Drets dels Infants (1989), en què es vetlla pel creixement, els drets, la cria i el desenvolupament dels infants; també es concreta la necessitat d'establir uns vincles segurs i afectius entre les persones adultes i les criatures. En segon lloc, sorgeix la industrialització on a partir d'aquesta la família és la responsable de transmetre els capitals econòmics, simbòlics i socials. Per últim, es donen els primers canvis en les famílies, respecte a les seves estructures, funcions, rols de les persones, entre d'altres.

Paral·lelament a l'evolució de la família, voldria exposar les transformacions que també hi ha hagut en el marc de l'estructura familiar centrant-me en les aportacions de Bassedas et al. (1996).

Pel que fa a la família extensa, en la qual s'engloba a tots els components d'una unitat familiar, és a dir, germans i germanes, cosins i cosines, tiets i tietes, avis i àvies, etc., cal esmentar que es prenia com un conjunt de persones que proporcionaven o oferien un suport emocional i material. Els rols de les persones estaven més distribuïts i els infants, en poder establir més relacions amb diferents individus, tenien l'oportunitat de crear altres vincles i adquirir una sèrie d'aprenentatges més rics i amb una base més sòlida (Bassedas et al., 1996).

Respecte a la família nuclear, és a dir, la que estaria formada tradicionalment pel pare, la mare i els infants, cal esmentar que cada vegada és la menys predominant a nivell social atès que en l'actualitat prenen més rellevància models familiars diferents. És per això que és molt important que, com a persones i societat, ens anem adaptant a les noves realitats familiars per tal de conviure amb aquestes sense prejudicis (Bassedas et al., 1996). Així doncs, i com argumenta Oller (2007), les famílies monoparentals, reconstruïdes, amb infants adoptats i/o acollits temporalment o bé amb parelles del mateix sexe, entre d'altres, són les que comencen a prendre major rellevància en la societat actual.

És per aquest motiu que esdevé essencial promoure un canvi de mirada envers els models i les noves realitats que se'ns presenten sobre les famílies, a fi de contribuir a una societat més justa, igualitària i no discriminatòria.

2.1.2 Estils educatius familiars

Són diversos els autors i les autores que descriuen i estableixen uns criteris a l'hora de classificar i definir les diverses tipologies de famílies que ens podem trobar en la nostra societat, sobretot a les escoles o centres educatius. Actualment, hi ha molta diversitat de formes i d'estructures familiars, les quals hem de prendre consciència d'elles i respectar-les.

A continuació exposo, per una banda, els diversos tipus de famílies que existeixen i, per l'altra, les parentalitats i els diferents estils educatius familiars que ens podem trobar.

2.1.2.1 Tipologia de famílies

En els darrers apartats he desenvolupat el significat del concepte de família, juntament amb els canvis que ha anat experimentant aquesta al llarg del temps. És per això que cal dir que arran de l'evolució i de les modificacions existents, la família s'ha transformat aportant diferents models d'estructures familiars.

En primer lloc, Guitart (2019) identifica diversos indicadors per catalogar la diversitat de famílies existents: el nombre de fills i filles per família, el nombre de persones que constitueixen el nucli familiar, el nombre total de figures parentals, l'orientació sexual que mostrin els pares i/o les mares, l'acord establert entre les figures parentals, és a dir, si estan casats o no i, per últim, els vincles genètics entre els individus del nucli familiar.

És a través d'aquests indicadors que es poden identificar diverses tipologies de famílies: a) la monoparental, la qual es basa en el nombre que hi ha de figures parentals; b) la família nombrosa, la qual es fixa en el total de persones que hi ha en el nucli familiar principal; c) la família amb dos pares i/o dues mares, depenent de l'orientació sexual de les figures parentals; d) la família amb un fill adoptiu o una filla adoptiva; e) i, per acabar, la família amb un infant d'acollida. A banda d'això, també voldria destacar la família reconstituïda, la qual pateix canvis en els enllaços de les figures parentals. Aquesta també és una tipologia de família que cada vegada més predomina en la nostra societat (Guitart, 2019).

Collet i Tort (2011), en una de les seves publicacions, fan referència a un estudi publicat per la Fundació d'Ajuda contra la Drogoaddicció (FAD), a on es deixa entreveure quatre tipus de famílies. En primer lloc, la família familiarista o endogàmica, en la qual hi ha molta unió i les relacions són molt positives entre els membres del nucli familiar. En segon lloc, la família conflictiva, la qual es caracteritza per una comunicació pobre i escassa, i també pel domini de les normes i la seva rigidesa. En tercer lloc, la família nominal, en la qual els problemes normalment no surten a la llum i els conflictes no hi són gaire presents, tot i que això no vol dir que no n'hi hagi. Per últim, la família adaptativa, la qual destaca per la bona relació i comunicació que es dona entre pares, mares, fills i/o filles. En aquest cas, hi ha capacitat d'escolta, intercanvi d'opinions i facilitat per interaccionar amb el seu entorn.

En aquests darrers anys, doncs, la normalitat en les estructures familiars és la diversitat. És per això que és important ser coneixedors d'aquesta realitat per tal de donar resposta a cada context i necessitat. Ara bé, també voldria esmentar que allò que veritablement influeix en el desenvolupament integral dels infants i el seu benestar no és l'estructura que presenti la seva família sinó les relacions familiars que s'estableixin entre els membres del nucli i la qualitat d'aquestes.

Els autors Collet i Tort (2017) exposen que "cal construir un bon vincle amb totes les famílies, siguin quins siguin els seus models, formes, cultures o posició social" (p. 35). En aquest sentit, i tot i que els autors han aportat una classificació general de les diverses tipologies de famílies, en altres publicacions han aportat una segona categoria de famílies dins del context escolar, independentment de quina sigui la seva estructura interna (Collet i Tort, 2017):

- a) Les famílies visibles. Són aquelles que fàcilment teixeixen un vincle afectiu amb el centre educatiu, sobretot amb els mestres i les mestres. Aquest fet fomenta que hi hagi molt bona comunicació i contribueix al fet que la família assumeixi algun càrrec envers les tasques escolars.
- b) Les famílies invisibles. Es caracteritzen per no respondre a les pautes i/o indicacions establertes per la institució escolar. Aquest fet comporta que sovint s'etiquetin com a famílies "poc implicades" o de "difícil relació".
- c) Les famílies hipervisibles. Aquestes són les que pretenen establir totes les relacions possibles entre docents, famílies i escola. És per això que acostumen a formar part del Consell Escolar, de l'AMPA o de l'AFA de l'escola, entre d'altres.

Com a conclusió voldria esmentar la idea que cal prendre consciència sobre la diversitat familiar existent per tal de poder-les atendre a totes per igual i oferir-los les mateixes oportunitats per avançar cap a una societat més equitativa i justa.

2.1.2.2 Parentalitats i/o estils educatius familiars

En aquest cas em centro en els estils educatius familiars, entenent-los com un conjunt d'ideologies, comportaments, hàbits i/o valors que determinen i sovint condicionen l'educació que pretenen transmetre als seus fills i filles (Olivares, 2015).

Guitart (2019) exposa que els estils educatius familiars són els patrons pràctics que se segueixen quan es volen utilitzar les pautes de criança. Aquestes pautes depenen de tres factors: la interpretació que fan els progenitors segons el que facin els seus fills o filles, les decisions que prenguin i les formes d'actuar en les relacions que es donen del dia a dia. En aquest sentit, és important esmentar que els estils educatius condicionen el desenvolupament emocional, acadèmic i social dels fills i filles, però aquests estils estan en interacció amb altres factors sistèmics de la dinàmica familiar (Alabart, 2018).

Segons Guitart (2019), la parentalitat és el conjunt d'activitats i accions que realitzen els pares i/o les mares per tal de cuidar i donar respostes adequades a les diverses necessitats, així com educar als seus fills i filles. En termes generals, esmentar que les funcions educatives que tenen els progenitors són: garantir la socialització dels seus fills i filles mitjançant la comunicació, el diàleg i la simbolització; crear un clima afectiu, de benestar i suport; i, contribuir al fet que hagi una estimulació per tal de fomentar l'adaptació al món, les relacions amb l'entorn, així com les interaccions amb els altres.

D'acord amb l'anterior autora i tal com expressa Farré (2021), les competències parentals són les aptituds o competències que disposen els progenitors o progenitores per tal de tenir cura i resoldre correctament les necessitats de les seves criatures.

Els progenitors, doncs, són els responsables d'establir lligams i vincles positius amb els seus infants, així com donar resposta a les necessitats bàsiques. Aquest vincle segur i afavoridor permetrà als infants percebre la família com un entorn segur, i els ajudarà a construir la seva pròpia identitat, promovent diferents relacions i transmetent diversos valors socials (Farré, 2021; Guitart, 2019).

Valls (2021) indica que hi ha quatre estils educatius familiars, els quals són: l'autoritari, el permissiu, el negligent i el democràtic. Guitart (2019), per la seva banda, n'identifica set: el moralitzador, l'autoritari, el sobreprotector, el frustrant o de rebuig, el permissiu o excessivament liberal, l'inconseqüent i, finalment, el democràtic. A continuació em centro en cada un d'ells basant-me en les aportacions d'aquestes dues autores.

En primer lloc, l'estil educatiu moralitzador es caracteritza per la presència d'uns progenitors els quals la seva preocupació és que el seu fill o la seva filla creixi i es desenvolupi seguint el model d'una imatge subjectiva que s'han creat ells internament, sense ser conscients de les característiques reals o de les necessitats que pugui tenir l'infant. Els trets generals d'aquest tipus de figura parental és que no acostumen a valorar als seus fills i filles, creuen que només hi ha una manera correcta de realitzar les tasques i fan que apareguin sentiments de culpabilitat, els quals poden desembocar en xantatge emocional (Guitart, 2019).

En segon lloc, en l'estil educatiu autoritari les figures parentals es regeixen en aplicar només els seus criteris sense tenir en compte en cap moment a la criatura, defugint de les seves característiques, opinions i/o interessos. Així, l'actitud del progenitor es caracteritza per ser controlador, molt exigent i poc tolerant amb els errors i les diferències del fill o de la filla, i acostuma a emprar el càstig com a eina per fer canviar la conducta de l'infant. Pel que fa a la relació entre pare o mare i infant, hi ha poques mostres d'afecte. Aquesta raó pot fomentar la baixa autoestima del fill o de la filla, fent que hi hagi poc autocontrol i tingui poques habilitats socials (Valls, 2021).

L'estil educatiu sobreprotector està conformat per aquells progenitors amb una preocupació i una protecció desmesurada cap a les seves criatures, a fi d'evitar el seu dolor. Aquest aspecte delimita en gran mesura la seva autonomia i el propi creixement individual. Dins d'aquest model, hi ha dos tipus d'estils sobreprotectors: el complaent i el prohibitiu. El primer cas es refereix quan els pares i/o les mares no priven de res als seus fills i filles, és a dir, qualsevol desig que tingui la criatura, el compleixen. A més, aprecien i reconeixen contínuament les habilitats i les qualitats de l'infant, sigui davant seu o dels altres. En canvi, el segon cas es refereix a aquell estil en què els pares i/o les mares eviten o prohibeixen a la criatura portar a terme diferents accions per por que aquestes li produeixin frustració i/o dolor (Guitart, 2019).

Pel que fa a l'estil educatiu frustrant o de rebuig, els progenitors tendeixen a no valorar i a menysprear a la criatura, a rebutjar-la i a excloure-la per qualsevol acció que faci o "defecte" que presenti. A més, no es reconeix cap qualitat o habilitat positiva en el fill o filla. Pel que fa a la relació que s'estableix entre el pare o la mare amb l'infant, hi ha un excés de comportaments negatius, així com baralles, crits o maltractaments, i les figures parentals poden mostrar un excés de control sobre el fill o la filla.

Respecte a l'estil educatiu permissiu o excessivament liberal, el progenitor no té intenció de vigilar ni orientar al seu fill o filla, és a dir, hi ha un baix control i una escassa exigència. Els plans familiars conjunts són els mínims, cadascú actua lliurement. Hi ha pocs límits, ja que els adults no donen resposta al conflicte que es pugui presentar (Valls, 2021). Amb aquest últim fet, el que es vol aconseguir és que els infants o els joves tinguin la suficient autonomia per resoldre els problemes i expressar la seva opinió. Generalment, els fills i les filles es mostren alegres però amb un punt d'immaduresa i rebels amb les possibles normes establertes en contextos diferents dels de la família.

L'estil educatiu incoseqüent es caracteritza per l'existència de canvis constants en les relacions entre els progenitors i els seus fills o filles; per exemple, es castiga però es perdona a curt termini. No hi ha uns valors clars i establerts dins del conjunt familiar. Sovint, la figura parental es retracta en el cas que hagi comès un error o hagi portat a terme alguna acció incorrecta. Aquest model pot desencadenar-se per diverses raons, les quals poden ser per inseguretats del pare o de la mare, emocions negatives com estrès o cansament; o, també, per problemes de parella que acaben en separació o divorci (Guitart, 2019).

Per últim, fent referència a l'estil educatiu democràtic, les figures parentals volen que els seus fills i filles adquireixin autonomia, confiança i iniciativa pròpia. Aquestes capacitats esmentades s'aconsegueixen demostrant afecte, acceptant i valorant positivament allò que fa l'infant, respectant les seves característiques i els seus ritmes d'aprenentatge, oferint ajuda sempre que calgui, raonant i posant límits quan sigui necessari, deixant que experimenti i s'equivoqui, entre d'altres. Promovent totes aquestes accions fomentem que l'infant tingui una alta autoestima i confiança en ell mateix, sigui constant en les seves tasques, obtingui una bona competència social i tingui autocontrol (Valls, 2021).

Els autors esmentats al llarg del present apartat entenen els models educatius familiars com a tendències emfatitzant la seva diversitat, ja que comprenen diferents factors, contextos i persones. És per això que és important que des de l'escola i com a professionals de l'educació es pugui identificar aquests diversos estils educatius per contribuir a la relació família – escola.

2.1.3 Funcions de la família

Tal com he anat esmentant al llarg dels punts anteriors, la família ha anat canviant a mesura que s'han anat donant diversos canvis en la societat. A més, hi ha diferents models de família en funció de les característiques que aquestes unitats familiars presenten. Això també ha tingut una incidència en les funcions i responsabilitats familiars, tal com exposo a continuació.

Alabart (2018) afirma que:

La familia tiene diversas funciones que tienen que ver con la satisfacción de las necesidades de los hijos e hijas y que podemos agrupar en dos ámbitos: la configuración de la identidad de sus miembros a través de la pertenencia, y la individuación que implica el desarrollo de la autonomía. Ambos comprenden aspectos tan básicos para la construcción de la persona como el andamiaje emocional o los valores y habilidades con los que salir al mundo. Sin duda, pues, funciones educativas fundamentales (p. 21).

La família té unes funcions tant en la societat com en el nucli familiar. Per una banda, pel que fa a la societat, la família és una unitat bàsica d'organització social, reproductiva, econòmica i jurídica, ja que hi ha unes lleis que la representen. Es diu que és una unitat social, ja que està composta per diversos individus els quals generalment tenen cura i es protegeixen entre si, mostrant un suport afectiu i econòmic. D'altra banda, pel que fa al nucli familiar, la família ha de satisfer les necessitats dels membres que la conformin, ha d'afavorir la seva socialització i generar diferents situacions per tal de potenciar el desenvolupament personal, així com ha de proporcionar una certa estabilitat, una continuïtat i uns patrons per tal de fomentar les relacions interpersonals (Alabart, 2018).

Amb relació a això, Valls (2019) considera que no és tan important qui forma part de la família sinó les relacions que s'estableixen en aquest nucli, ja que ho concep com un sistema de relacions interpersonals. Cal que el clima que hi hagi entre les relacions familiars sigui sa, hi hagi afecte, comunicació i implicació; l'infant ha de sentir-se

important dins d'aquest nucli. Tots aquests factors facilitaran que el nen o la nena tingui més motivació, autocontrol, empatia i, sobretot, autoestima. A més, i com argumenta l'autora, és important conèixer prèviament a la família per així poder entendre d'on prové l'infant, els seus comportaments i actituds. D'aquesta manera, la criatura veurà una relació més fluida i propera entre l'escola i la seva pròpia família.

Així, els diversos contextos educatius haurien de: donar afecte i suport, enriquir vincles, establir i transmetre expectatives elevades, fixar límits de forma afectiva, ensenyar habilitats per a la vida en un entorn cooperatiu, així com donar diverses oportunitats de participació (Henderson i Milstein, 2003, p. 44 citat per Alabart, 2018).

Els autors Palacios i Rodrigo (1998) exposen les següents funcions familiars: a) proporcionar un benestar psicològic per tal de fer créixer persones saludables; b) promoure situacions per tal d'aprendre a enfrontar reptes i fer-se càrrec de certes responsabilitats o obligacions, ja que d'aquesta manera hi ha la possibilitat de potenciar l'autonomia i l'autoestima; i c) crear un espai on es puguin establir relacions intergeneracionals, és a dir, relacions entre persones de diferents generacions.

Per contra, Guitart (2019) defensa que les figures parentals haurien d'assegurar una acceptació i una contemplació de les característiques i necessitats que té el seu infant, estimant-lo, valorant-lo, demostrant-li afecte i sent accessibles envers ell. Argumenta que seria interessant marcar uns límits i unes normes, així com proporcionar uns referents o valors per orientar a la criatura. En conseqüència, la família ha d'acompanyar, guiar i ajudar al nen o a la nena per tal que es conegui a ell mateix o a ella mateixa, fent que s'adoni dels seus límits i de les seves possibilitats, així com fomentant la seva autonomia i autoestima.

Per concloure aquest punt, la família ha d'afavorir el desenvolupament de vincles afectius i emocionals i crear un clima d'afecte i de suport. En aquest sentit, és important que ofereixi diferents estímuls als infants a fi de fomentar la socialització i les relacions entre les persones. Tot i això, en definitiva, contribuirà a un creixement sa i ajustat del fill o de la filla.

2.2 La participació en el context escolar

En el present punt articulo la definició del concepte de participació, a través dels arguments de diversos autors, juntament amb les tipologies de participació que existeixen, així com les diverses formes de participació que poden trobar les famílies dins dels centres educatius.

2.2.1 Com s'entén el concepte de participar?

El terme *participació* s'entén com un dret i un deure de totes les persones en les societats democràtiques. Participar, en l'àmbit educatiu, vol dir, sobretot, ser protagonista del propi procés educatiu. La participació educativa és el camí per avançar en processos comunitaris de treball i d'aprenentatge en xarxa, orientats a l'èxit educatiu, a afavorir la convivència i a millorar l'entorn (Departament d'Ensenyament, 2012, p. 36 citat per Farré, 2015).

Tanmateix, l'any 2014 el Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya va afegir en la definició anteriorment esmentada que “és un procés que es construeix col·lectivament per obtenir beneficis personals i col·lectius” (p. 65).

Segons els autors Cussiánovich i Márquez (2002) el concepte de *participació* és:

Un dret de l'infant que ha de ser exercit de manera responsable, lliure i voluntària, i l'associen amb la formació ciutadana i l'afirmació de la democràcia. És un dret que adquireix tota persona des del moment que ve al món que permet formar part d'una societat, comunitat, família, escola i ser subjecte i actor en la construcció del seu desenvolupament individual i social. És un mitjà que permet assolir altres drets, però també és una finalitat que enforteix un sistema de justícia social (pp. 35 – 36).

Subirats i Albaigés (2006) consideren que “la participació és necessària a l'hora de garantir la consideració dels diversos interessos i perspectives existents, així com l'acceptació col·lectiva de les decisions adoptades” (p. 14).

Finalment, seguint les idees exposades per diversos autors, es fa evident que no hi ha una única definició per aquest terme. És per això que resulta fonamental reflexionar sobre què significa participar en el context escolar per tal que tots els agents de la comunitat educativa tinguin els mateixos drets i deures per implicar-se i formar part del procés educatiu.

2.2.2 Tipologies de participació de les famílies en el centre

Tal com exposen Amador i Girbés (2016), quan es fa referència a la participació de les famílies en el centre educatiu es refereix al grau d'implicació que tenen o mostren els familiars respecte als factors o activitats que tenen relació amb el procés d'aprenentatge dels infants.

Aquestes autores, coincidint amb Flecha (2012), enumeren les tipologies de participació que poden prendre les famílies en una escola. Aquestes són les següents:

1. Informativa. Tot i que els familiars o tutors legals de les criatures no participen en la presa de decisions, un cop les persones expertes ho han decidit, s'informa a les famílies sobre diferents aspectes importants del centre com ara el seu funcionament, les diverses activitats que es porten a terme així com les decisions que es prenen en el centre educatiu.
2. Consultiva. En aquest cas, tot i tenir una participació limitada, les famílies formen part dels òrgans estatuaris de les escoles, així com poden participar i opinar en diferents aspectes que estiguin involucrats en els processos d'aprenentatge de les criatures.
3. Decisiva. En aquesta tipologia de participació les famílies poden participar, juntament amb altres membres de la comunitat i persones educadores, en la presa de decisions, sent també representants de diversos òrgans de decisió dins l'escola.
4. Educativa. En aquest cas les famílies participen en diverses activitats educatives mitjançant l'aprenentatge dels infants i el seu propi aprenentatge, és a dir, la seva formació. L'escola, gràcies a la col·laboració de les famílies, obté més recursos humans per tal de garantir als nens i nenes una bona educació i un bon aprenentatge.
5. Avaluadora. En aquesta última tipologia de participació, però no menys important, les famílies formen part i participen en els diferents processos avaluatius, sigui de l'alumnat en general com del mateix centre educatiu.

Per tancar aquest subapartat, afegir que Flecha (2012) considera que entre aquests cinc tipus de participació de les famílies en el centre només tres han estat els més reconeguts per tal de promoure i garantir l'èxit escolar per a tothom. Aquests són la decisiva, l'educativa i l'avaluadora.

Finalment, doncs, esmentar que és clau identificar quina és la tipologia de participació de les famílies en el centre investigat, així com entendre el concepte de participar i com es promou aquest des de l'equip docent i directiu per tal de fomentar una relació més propera i significativa entre les famílies i el centre educatiu. En qualsevol cas, el propòsit final és contribuir al procés d'aprenentatge de tot l'alumnat i apostar per processos educatius de major qualitat. Així doncs, és important també reconèixer les diverses formes de participació de les famílies en els centres educatius.

2.2.3 Formes de participació de les famílies en el centre

Quan parlem sobre les diferents formes de participació que tenen les famílies en el centre ens referim a les diverses maneres que familiars o tutors legals poden participar, ajudar o cooperar amb les escoles on assisteixen els seus nens i nenes (Rubio i Sala, 2016).

Tal com exposa González (2014), algunes de les formes de participació que poden tenir les famílies dins d'un centre educatiu poden ser l'Associació de Mares i Pares del centre (AMPA) o Associació de Famílies del centre (AFA), el Consell Escolar, la tutoria o les Escoles de Mares i/o Pares.

En primer lloc, fent referència a l'AMPA o AFA, destacar que és el principal òrgan que tenen les famílies per tal de ser representades amb l'objectiu de poder intervenir i participar en la vida escolar (Vila, 2003). Guitart (2019) exposa algunes de les seves funcions:

1. Dona suport a pares i/o mares, mestres i alumnes, i també als òrgans de govern del centre en tot allò que contribueixi a la millora de la qualitat dels processos d'ensenyament i aprenentatge que reben els nois i les noies.
2. Promou la participació dels progenitors a la comunitat educativa potenciant la seva implicació en el funcionament del centre.
3. És un espai de reflexió que permet als pares i a les mares reflexionar i opinar sobre el funcionament quotidià de l'escola i sobre temes educatius d'abast més general.
4. És el principal interlocutor que tenen els i les mestres i els equips directius per tractar diversos temes que afecten a tot el col·lectiu de famílies.

5. Es fomenta la participació en la presa de decisions i en el govern del centre mitjançant un representant al consell escolar.
6. Orienta als pares i/o mares en l'exercici dels seus drets i obligacions com a membres d'un centre educatiu.
7. Administra i gestiona els recursos que aporten els associats.

En segon lloc, quant al Consell Escolar, el Departament d'Educació (s.d.) afirma que esdevé l'òrgan de participació de tota la comunitat escolar en els processos de presa de decisions i de govern del centre. Així, en el Consell Escolar hi ha representats els diversos col·lectius que formen part de la comunitat educativa com ara el director o directora, equip docent, alumnat, personal d'administració i serveis, entre d'altres.

Seguidament, fent esment a la tutoria, esmentar que és un espai per intercanviar i compartir informacions i coneixements dels nens i nenes amb les seves famílies. En aquest cas, les persones educadores han de mantenir una actitud flexible, la qual els permeti adaptar-se a les diferents situacions familiars, ja que moltes de les vegades que citen als pares i/o mares a les tutories, aquests treballen i els hi és impossible assistir-hi en horari escolar (González, 2014).

I, per últim, quant a les Escoles de Mares i/o Pares, són creades per tal d'ajudar i donar suport a les famílies envers l'educació dels seus fills i filles. A més, és una oportunitat que es pot aprofitar per intercanviar neguits i experiències amb altres famílies al voltant de l'educació i el creixement dels infants (Rubio i Sala, 2016).

Per concloure, esmentar que tot i que aquestes formes de participació descrites anteriorment serien les més comunes i genèriques, hi ha altres moments en el curs escolar en què les famílies també participen en el centre, com ara l'assistència a les portes obertes de l'escola, a entrevistes o reunions amb tot el grup classe, així com la participació en diverses festes i projectes del centre, entre d'altres (Martínez, 2019).

2.3 Relació família – escola

En aquest apartat aprofundeixo en la relació que s'estableix entre la família i l'escola, desenvolupant així els seus objectius i característiques, mencionant les dificultats i/o barreres que la dificulten, així com definint els diversos canals i vies de relació que existeixen.

2.3.1 Objectius de la relació família – escola

En aquest apartat justifico, mitjançant les idees de diversos autors, els motius pels quals és fonamental incidir i promoure la relació entre la família i l'escola.

Collet i Tort (2017) argumenten que les relacions entre docents i famílies tenen efecte en els resultats acadèmics. És per això que indiquen que construir i fomentar uns millors vincles entre les persones docents amb les famílies facilita l'obtenció de millors resultats acadèmics, sobretot en el cas de l'alumnat més vulnerable.

Referint-nos a l'última idea esmentada, Guitart (2018) va citar un conjunt de pautes que haurien de seguir les famílies i els docents per tal de vetllar pel bon desenvolupament de la criatura. Aquestes són les següents: acollir a totes les famílies dins del col·lectiu escolar; promoure una comunicació més eficaç i eficient; ajudar a fer que els nens i nenes puguin aconseguir el seu èxit; defensar, protegir i sostenir als infants; compartir i repartir el poder; i, per últim, col·laborar i participar amb la comunitat educativa (National Parent Teacher Association, 2015).

D'altra banda, Bassedas et al. (2006) consideren que establir aquesta relació propera entre la família i l'escola afavoreix el fet de conèixer progressivament el nen o nena, establir uns criteris educatius que donin resposta a les necessitats individuals i grupals, així com possibilitar el coneixement sobre la funció educativa de l'escola oferint diversos models d'intervenció i de relació amb els infants.

Thió de Pol i Llenas (2007) argumenten que la relació família – escola potencia el coneixement i la comprensió sobre les diverses actituds que pot tenir l'infant així com pretén aconseguir una continuïtat entre la llar, l'escola i viceversa.

Fent referència al currículum del primer cicle d'Educació Infantil (2012), l'objectiu de la relació família – escola és ser coneixedora i valorar les coses que realitzen els infants, posar en comú les diferents opinions i els diversos punts de vista, així com arribar a acords i crear projectes plegats. Si aquests objectius esmentats es porten a terme, s'arribarà a afavorir i a promoure el desenvolupament de les diverses capacitats de les criatures.

D'altra banda, el currículum del segon cicle d'Educació Infantil (2016) exposa el següent:

Cal remarcar la necessitat de generar una interacció que es fonamenti en la complicitat, que permet que cada part pugui fer la seva tasca, que en bona mesura se sustenta en un mateix objectiu, l'acompanyament de les criatures en els seus processos de creixement i aprenentatge, i que alhora cadascuna ho pugui fer atenent a les seves funcions específiques (p. 106).

Finalment, Oller (2003) assenyala que els objectius principals d'aquesta relació són: posar en comú un coneixement més extens respecte l'infant per tal de fomentar un creixement harmònic d'aquest; proporcionar diferents exemples de models amb la finalitat de relacionar-se i intervenir amb les criatures; dissenyar uns criteris educatius comuns entre els dos agents; oferir ajuda per tal de conèixer les funcions educatives de l'escola, entenent, admetent i reconeixent la seva tasca; i, per últim, enriquir i fer progressar els centres escolars a través de les aportacions de les famílies.

2.3.2 Característiques de la relació família – escola

En el present apartat em centro en les característiques de les relacions família – escola, i exposo les diverses actituds que haurien de prendre docents i famílies per tal de fomentar aquest lligam i establir uns bons vincles.

Antón (2007) presenta els elements afectius – emocionals que haurien de plasmar-se en les actituds dels docents. Com argumenta, és clau construir una relació on hi hagi una escolta activa entre els dos agents i, sobretot, honestat i confiança per treballar en equip a favor dels infants i del seu procés d'aprenentatge i desenvolupament. Alhora identifica aspectes rellevants que condicionen aquestes relacions com ara la importància de mostrar flexibilitat i respecte envers els diferents ritmes d'aprenentatge i estils educatius familiars, així com mostrar afecte i interès per construir relacions significatives i sòlides.

A banda d'això, la mateixa autora també destaca la importància de construir una actitud professional, però no amistosa, així com horitzontal que no jeràrquica. Antón (2007) defineix al mestre o a la mestra com una persona informativa, orientadora, empàtica, positiva i generosa. Defugir de les exclusions, respectar les funcions de cada individu i fomentar l'equilibri, també són comportaments que poden afavorir el lligam entre els professionals i les famílies (Parellada, 2002, pp. 54-55 citat per Antón, 2007).

Travesset i Parellada (2002), dins de Tort i Collet (2017), suggereixen tres idees clau per a la relació entre les famílies i l'escola. Aquests són:

- Principi de la pertinença. Les famílies formen part de l'escola, prenen molta rellevància en aquesta i cal que siguin identificades dins del centre educatiu.
- Principi d'acceptació dels rols i les jerarquies. Cal prendre consciència i respectar que hi ha diverses tipologies familiars, tot i no estar d'acord o no coincidir en algunes d'elles. És molt important tenir clar que, com a mestres, no som millors que les famílies ni viceversa; cadascú té el seu rol i ningú ha de portar a terme les funcions de l'altre.
- Principi d'equilibri entre donar i rebre. Les relacions entre la família i l'escola han de ser equilibrades. Es basen a reconèixer i valorar mútuament les tasques i els esforços que realitzen els dos pilars fonamentals pel desenvolupament dels infants.

Farré (2021) considera que per tal que la família dipositi part de la seva confiança en el centre educatiu i participi en els processos de presa de decisions, cal que es construeixin relacions basades en el respecte, la coordinació, el diàleg i la confiança mútua. Per aconseguir-ho, és important prendre temps per construir els vincles, recolzar a les famílies i construir lligams amb totes elles a fi de treballar conjuntament i contribuir al desenvolupament integral dels nens i nenes (Tort i Collet, 2017).

Escayola (2003), remarca que:

La cualidad relacional de la Educación Infantil debería estar basada en la atención a las necesidades físicas y mentales de las criaturas, la individualización del trato con cada niño y su familia, el respeto a las diferencias individuales. El conocimiento mutuo genera confianza y agradecimiento por parte de los padres, la cual cosa genera un clima dónde pueden disfrutar de la colaboración inestimable que ofrece la escuela en la educación del hijo (p. 77).

Així doncs, i com s'ha comentat anteriorment, és primordial que aquestes relacions es basin en el diàleg, la cooperació, el respecte i la corresponsabilitat per part de les famílies i els docents. Aquest vincle implica un coneixement mutu, ja que ha d'haver-hi comunicació entre les dues institucions, i també, implica compartir coneixements, atès que sempre és interessant poder aprendre de la resta (Guitart, 2019).

Vila (2019) reforça les idees dels altres autors i autores sobre quines condicions afavoreixen la relació entre aquests dos agents. L'autora argumenta que les relacions amb les famílies han d'estar basades en la cordialitat, el respecte, la confiança mútua, la professionalitat i la responsabilitat. Remarca, sobretot, que l'escola s'ha d'entendre com un lloc de qualitat de vida, on no se substitueix la família, sinó que la complementa, ja que podem trobar situacions, com per exemple la relació social, la convivència o altres experiències que, sovint, en l'àmbit familiar no es donen. També és necessari que es respectin i s'acceptin els diferents valors familiars, coneixent-los i acollint les diverses pràctiques educatives per tal d'ampliar el coneixement i les experiències.

En definitiva, per tal de desenvolupar i promoure un bon vincle entre l'escola i la família cal promoure una escolta activa i impulsar el contacte a través del diàleg, el respecte i la comprensió. A més, esdevé clau tenir empatia, ja que és una capacitat imprescindible per aconseguir un bon lligam (Farré, 2021).

2.3.3 Dificultats i/o barreres que dificulten la relació família – escola

Són diversos els motius o resistències que poden condicionar la relació entre la família i l'escola. Tot seguit, exposo quines són les possibles dificultats i/o barreres que no afavoreixen un bon lligam entre dos dels pilars essencials pels infants.

Collet i Tort (2017) presenten un conjunt de barreres que consideren que dificulten les bones relacions que es poden establir entre l'escola i les famílies:

- 1) Creure que les famílies no formen part de l'escola.** Aquestes no es poden considerar externes als centres educatius, ja que són un pilar essencial en l'educació dels infants i en les escoles. Aquesta barrera encara hi és present i és per aquesta raó que, en molts casos, la relació família – escola no és favorable.
- 2) Qüestionar-se qui educa bé o qui educa millor.** Els principals espais socialitzadors i referents educatius pels infants són les seves famílies. Sovint aquests espais i models no concorden amb el que es fa des de l'escola, la qual cosa pot dificultar les relacions fluides entre aquests dos agents. Seria interessant que els professionals educatius, és a dir, els mestres i les mestres, proporcionessin a les famílies, sempre tenint en compte tant la realitat de

cadascuna d'elles com les seves necessitats, diverses pautes i/o consells per contribuir a l'educació i afavorir el desenvolupament dels seus fills i filles.

- 3) Els continguts o valors a ensenyar a l'aula.** Cal tenir present que si els valors que es transmeten des de la família són els mateixos que transmeten els educadors i educadores en el context escolar no hi haurà contradiccions ni oposicions a allò que s'ensenya.
- 4) No tenir present la diversitat de famílies.** És molt important que els mestres i les mestres siguin conscients que no totes les famílies són iguals. Cal establir un bon vincle amb totes elles, independentment dels orígens, cultures o creences per afavorir al desenvolupament integral dels infants.

González (2014), coincidint amb les idees esmentades dels autors Collet i Tort (2017), també esmenta algunes barreres que dificulten la relació família – escola com ara el fet que les famílies no se sentin incloses dins l'escola, la falta de comunicació, les possibles complicacions a l'hora de conciliar els horaris laborals amb els escolars, l'idioma en comú, entre d'altres.

En conseqüència, és rellevant tenir en compte aquestes barreres que dificulten la relació família – escola, ja que d'aquesta manera els professionals de l'educació poden vetllar per evitar-les amb l'objectiu de fomentar i promoure un bon vincle entre la família i l'escola.

2.3.4 Òrgans, canals i vies de relació família – escola

Tal com he anat esmentant fins ara, la relació família i escola és essencial i necessària per al desenvolupament de l'infant. Tal com argumenta Oller (2007), és bàsic garantir una bona relació entre aquests agents, ja que possibilita:

Compartir un coneixement més ampli del nen o nena que ens permeti una intervenció més coherent i adequada, en general, per facilitar-los un creixement harmònic. Avançar cap a unes relacions equilibrades, respectuoses, de confiança i capacitació mútues per fer front al repte dels canvis (p. 38).

És per aquesta raó que és rellevant que hi hagi diversos canals i/o vies d'informació i comunicació entre el centre educatiu i les famílies. Bassedas et al. (2006) consideren

que aquests contactes solen ser més freqüents en l'etapa d'Educació Infantil que en altres etapes i, a més, exposen altres raons per tal de justificar la importància dels diversos canals i vies de comunicació. Aquests són els següents: els infants poden observar com dos dels pilars fonamentals, és a dir, la família i l'escola, estableixen un vincle i tenen aspectes a compartir; els contactes informals possibiliten que les persones educadores coneguin amb més profunditat el progrés i el desenvolupament dels infants, així com ajuden a les famílies a adquirir tranquil·litat i seguretat davant de l'estada de l'infant a l'escola.

Els canals i vies d'informació i comunicació entre les dues institucions són diverses. Oller (2007) exposa un conjunt d'espais i canals de comunicació, els quals s'articulen a continuació:

- a) **L'adaptació.** És un dels moments més rellevants i significatius per tal de fomentar la relació família – escola, ja que no només s'han d'adaptar els infants sinó que també han d'adaptar-se les persones adultes, és a dir, pares, mares i/o persones educadores. Aquesta estratègia es porta a terme quan la criatura va per primera vegada a l'escola, tot i que també es pot realitzar quan hi ha un canvi de centre educatiu. Tal com s'esmenta en el currículum del primer cicle d'Educació Infantil (2012), en el moment en què un infant estigui en període d'adaptació, cal que la persona educadora actuï de forma tranquil·la, pausada i transmetent seguretat, tant a la criatura com a la família.

- b) **Entrades i sortides.** Aquests moments són oportunitats diàries que es donen per tal que hi hagi un apropament i un punt de trobada entre la família i l'escola. Són ocasions que permeten crear un vincle entre les dues institucions, mostrar interès i donar peu a conèixer-se millor. A banda de tot això, un dels objectius principals que té aquesta via de comunicació és evitar els possibles inconvenients que es puguin donar entre les famílies i els infants en el moment d'arribar a l'escola i separar-se; si la criatura observa un bon vincle entre el pare i/o la mare i la persona educadora, aquest factor li ocasionarà calma i seguretat (Thió de Pol i Llenas, 2007).

Sobretot cal remarcar que, en aquests contactes diaris, sovint apareixen diversos temes de conversa a tractar, els quals depenent del seu grau d'importància seria

interessant i rellevant tractar-los en algun altre moment amb més tranquil·litat per tal d'aprofundir-hi més (Prat i Del Rio, 2003).

- c) Les activitats complementàries: celebració de festes i excursions.** Aquests canals de comunicació són diversos elements que es porten a terme amb la finalitat de recuperar i mantenir les diverses tradicions que connecten família i escola. Oller (2007) escriu que “respecte a les festes, és una bona manera d'obrir l'escola a les famílies, ja que s'estableixen unes relacions diferents de les altres vegades, amb un ambient distès, que facilita estrènyer els contactes” (p. 46).
- d) Comunicació escrita: informació del centre i informes.** Pel que fa a la comunicació escrita, esmentar que la informació del centre sobre els aspectes organitzatius, com ara els horaris, les normatives, les sortides, entre d'altres., és un dels aspectes més importants entre la relació família i escola, ja que és fonamental que les famílies estiguin informades sobre tots aquests elements vinculats a l'acció educativa. D'altra banda, respecte a les informacions dels infants i els informes, l'objectiu és informar i compartir el procés educatiu i els progressos a nivell d'aprenentatge, així com la situació emocional i de l'infant a l'escola. En segons quins casos, s'utilitzen agendes o llibretes en forma de diari de tal manera que aquestes van i venen cada dia de l'escola a casa i, en aquests instruments, els diversos agents poden anotar diferents aspectes rellevants sobre la criatura (Oller, 2007).
- e) Comunicació oral: entrevistes i reunions.** Aquestes dues vies de comunicació són espais destinats a intercanviar informació del centre i, sobretot, del progrés i del coneixement de cada infant. Pel que fa a les reunions, seria convenient que se'n fes com a mínim una per curs, per tal de recollir diferents aportacions de les famílies i respondre possibles dubtes o preguntes (Oller, 2007). Respecte a les entrevistes, segons Sitjà i Subirà (2003) també s'haurien de portar a terme, com a mínim, un cop cada curs. Tot i això, hi ha famílies que necessiten ser escoltades més d'una vegada i no sempre amb el tutor o tutora de la criatura, sinó que també poden demanar entrevista amb qualsevol altre docent o especialista del centre educatiu. En ambdós casos, però, un dels aspectes que hauríem de tenir en compte a l'hora de portar a terme aquestes trobades és el llenguatge emprat per tal de generar un ambient proper i de confiança.

Per concloure, esmentar que tots aquests canals i vies de comunicació són necessaris per a facilitar la informació i el coneixement de la criatura, així com per fomentar i promoure la relació i el vincle entre la família i l'escola.

Coincidint amb De León (2011), la família i l'escola són dos dels grans pilars que repercuteixen en el desenvolupament de l'infant. És per aquesta raó que cal que mostrin una coordinació a l'hora d'actuar i marcar-se uns objectius concrets, ja que si no la porten a terme és probable que el progrés del nen o nena es vegi limitat. Cal prendre consciència de la importància que té l'escola i la família en la vida de les persones. Tanmateix, per aconseguir el desenvolupament integral dels infants i una educació de qualitat, no només és indispensable pensar en la relació família i escola, sinó que alhora l'entorn, és a dir, la comunitat, juga un paper clau en aquest procés educatiu.

En conseqüència, les relacions establertes entre l'escola, la família i l'entorn són tres factors rellevants que prenen certa importància en l'educació que adquireix l'alumnat, ja que aquesta s'inicia en el context de la família, però es perllonga en el centre educatiu i en la comunitat (Garreta i Llevot, 2007).

2.3.5 La relació família, escola i comunitat

En el darrer subapartat del marc teòric destaco la importància de la relació família – escola – comunitat, a través de diferents autors, així com defineixo què és l'entorn educatiu, presento el concepte d'educació a temps complet o 360 i, per últim, exposo la relació dels termes municipi i escola.

Tal com exposen els autors Casares i Céspedes (2006):

L'escola és un espai privilegiat, construït amb una intencionalitat educativa manifesta, però no és ni molt menys l'única institució en la qual recau aquesta tasca. La família, el grup d'iguals, el barri, els veïns, l'espai públic, el joc, els mitjans de comunicació, etc., desenvolupen un rol cabdal dins del conjunt concret de les relacions quotidianes en què el subjecte està immers: tots ells són agents educatius (p. 70).

És per aquest motiu que a continuació em centraré en la importància de la comunitat com un agent clau que també intervé en el procés educatiu dels infants.

Muñoz i Quintana (2006) defensen que l'escola ja no s'encarrega únicament de transmetre coneixements, sinó que és un mitjà que té com a funció educativa acompanyar i/o guiar en el desenvolupament personal i afectiu de la persona, ajudar a construir el pensament dels alumnes, formar emocionalment i ensenyar diversos valors als infants, donar l'oportunitat de socialitzar, entre d'altres. Amb relació a això, seguint en la mateixa línia, consideren que:

Els agents principals amb qui l'escola pot establir experiències de treball integrat són les famílies, les entitats d'educació no formal, les entitats cíviques, els agents socials i del món econòmic, els serveis personals municipals i serveis educatius de l'Administració pública, etc. (Muñoz i Quintana, 2006, p. 86).

Tal com assenyala Guitart (2019), l'entorn de l'infant és un element clau per a poder fomentar el desenvolupament i l'aprenentatge de tota criatura. Així, cal potenciar la unió i/o connexió entre l'escola i el seu entorn. Seria interessant que els centres educatius impulsessin un treball en xarxa amb la comunitat que l'envolta, on hi hagués inclusió i acceptació a la diversitat, tant educativa com social.

Guitart (2019) també exposa els conceptes de comunitat educativa i comunitat d'aprenentatge, les quals mostren significats semblants però no iguals. Per una banda, anomenem comunitat educativa quan ens referim a totes aquelles persones i institucions que col·laboren i formen part del procés educatiu; alguns exemples d'aquestes podrien ser els mateixos infants, les seves famílies, professionals i especialistes educatius, personal d'administració i serveis del centre, entre d'altres.

D'altra banda, una comunitat d'aprenentatge és un projecte de transformació, el qual té com a objectiu portar a terme una modificació o canvi a través de l'educació. La comunitat d'aprenentatge engloba des del centre escolar fins als agents educatius del territori, així com els veïns i veïnes del barri, botigues, entitats, etc., incloent-hi també a la docència i a l'alumnat. En aquest sentit, un projecte que vincula educació i comunitat és el projecte d'Educació a temps complet o 360.

El concepte d'educació a temps complet o 360, com defineix Servei Educatiu Terra Alta "és una iniciativa educativa, social i política que entén la comunitat i el municipi com un ecosistema educatiu local, capaç de connectar els aprenentatges que es produeixen en tots els temps i espais de la vida de les persones" (2020, p. 1).

La Fundació Bofill (s.d.), la qual va ser creada l'any 1969 per tal de fomentar noves oportunitats educatives i vetllar per les igualtats socials, afegeix que l'educació 360 suggereix una educació lliure de límits, siguin econòmics, socials, de temps o d'espais. A més, considera que la participació dels diversos agents educatius de la comunitat, plantejant-se uns objectius comuns, afavoreix un augment de les diferents oportunitats d'aprenentatge reduint les desigualtats educatives en el territori i avançant cap a l'equitat i justícia social.

Carrillo (2019), per la seva banda, assenyala que l'educació 360 és un repte per tal de connectar els espais i els temps educatius de la vida dels infants i joves, tant lectius com no lectius, amb la finalitat de poder aconseguir que aquests puguin viure el màxim d'experiències i d'oportunitats d'aprenentatge amb valor educatiu. En definitiva, el propòsit és enllaçar el dins i fora de l'escola promovent diferents itineraris d'aprenentatge i ampliar les oportunitats educatives per a tots els nens i nenes.

A més, Guitart (2019), juntament amb l'Aliança Educació 360 i la Gerència de Serveis d'Educació de l'Àrea d'Educació, Esports i Joventut de la Diputació de Barcelona (2019), comparteixen la idea que un centre educatiu amb mirada 360 és aquell que treballa i realitza les tasques en xarxa conjuntament amb altres espais, temps i agents educatius. Així doncs, aquest projecte pretén oferir equitat i igualtat d'oportunitats educatives reduint les desigualtats i millorant les condicions d'aprenentatge; enriquir el nivell de qualitat de l'educació impartida; proposar canvis en l'horari escolar per tal que pugui ser combinat amb el temps familiar i el temps social de la persona; fomentar diversos entorns d'aprenentatge combinant diversos participants, escenaris i estils educatius; i per últim, promoure processos d'innovació vinculats als aprenentatges proposats (Guitart, 2019).

Per concloure el marc teòric, és clau repensar en tots aquests agents i en el seu treball conjunt a fi de contribuir al desenvolupament integral dels infants i a una educació de qualitat. El propòsit, doncs, és "afavorir que tot infant i jove tingui accés a activitats educatives en el territori, més enllà de l'escola" (Aliança Educació 360 i la Gerència de Serveis d'Educació de l'Àrea d'Educació, Esports i Joventut de la Diputació de Barcelona, 2019, p.3). En definitiva, tot ciutadà té el dret de rebre una educació de qualitat, per la qual cosa és important que els governs locals i les comunitats es comprometin a treballar conjuntament per promoure l'èxit educatiu de tots i totes.

3 Part pràctica

Tal com s'ha esmentat anteriorment, aquest Treball Final de Grau pretén conèixer com és la participació de les famílies a l'etapa 3 – 6. És per això que el present punt té la finalitat de donar resposta a la pregunta d'investigació següent: *“Com es pot promoure la participació de les famílies a l'etapa 3 – 6?”*.

Tanmateix, també es pretén donar resposta als objectius de la recerca: 1) identificar els canals, instruments i espais on es desenvolupen les relacions entre les famílies i l'escola; 2) descriure les possibilitats i/o resistències a l'hora de promoure la participació de les famílies a l'escola; i, per últim, 3) analitzar com és la participació de les famílies en l'etapa 3 – 6.

A continuació presento tota la part pràctica de la investigació, indicant la metodologia emprada i el desenvolupament del treball de camp. Així, exposo els participants en la recerca, els instruments i tècniques de recollida de dades, els aspectes ètics de la investigació així com les dificultats i reptes que han anat apareixent. Per últim, desenvolupo l'anàlisi i la discussió de les dades obtingudes per tal de donar resposta a la pregunta i als objectius de la recerca.

3.1 Metodologia

En el present apartat em centro en la metodologia emprada per tal de portar a terme el meu Treball Final de Grau.

La investigació realitzada és qualitativa, ja que com defensen Latorre et al. (1996) pretén interpretar i comprendre una realitat concreta, en aquest cas, les relacions que es donen entre les famílies i un centre educatiu en particular. Seguint amb aquests mateixos autors, és important destacar que la recerca qualitativa ofereix l'oportunitat de focalitzar l'atenció en trobar respostes a les diverses preguntes que giren entorn les experiències i els comportaments socials (Reichardt i Cook, 1986 citat per Cadena – Iñiguez et al, 2017).

En el meu cas, tal com s'ha anat esmentant en altres apartats, la investigació s'ha focalitzat en una escola en concret; és per això que la recerca es basa en un estudi de cas únic, ja que s'analitza i s'interpreta la realitat sobre la relació família – escola d'un centre escolar específic. Coincidint amb Farré (2021), la investigació realitzada s'estudia

dins del context natural en què es desenvolupa, amb el propòsit de comprendre la relació amb el seu context corresponent. Stake (1999) remarca que:

Se suele decir que no todo constituye un caso. Un niño puede serlo. Un profesor también. Pero su forma de enseñar carece de la especificidad y de la acotación necesarias para que pueda llamarse un caso. Un programa innovador puede ser un caso. Todas las escuelas de Suecia lo pueden ser. Pero es menos frecuente considerar como casos la relación entre las escuelas, las razones de una enseñanza innovadora, o la política de la reforma educativa. Éstas son cuestiones generales, no específicas. El caso es algo específico, algo complejo, en funcionamiento (pp. 15-16).

Per últim, situo la investigació en el paradigma interpretatiu, ja que la finalitat de la recerca és comprendre, interpretar i analitzar una realitat educativa concreta, en aquest cas les relacions que s'estableixen entre l'escola i les famílies en l'etapa 3 – 6, sense la intenció de promoure canvis i/o transformacions específiques (Farré, 2021). Sandín (2003) afirma que “un paradigma suposa una manera determinada de concebre i interpretar la realitat i constitueix una visió del món compartida per un grup de persones” (p. 28). Tanmateix, Lincoln i Guba (1985) destaquen dues característiques principals del paradigma interpretatiu de la recerca: la finalitat de la investigació ha de ser comprendre i/o interpretar els fenòmens investigats, i remarcar que existeix la possibilitat de generalització (Lincoln i Guba, 1985 citat per González, 2001).

3.1.1 Desenvolupament del treball de camp

En aquest punt presento els participants de la investigació, els instruments i les eines emprades per tal de recollir les dades, així com els aspectes ètics que he tingut present al llarg de la recerca. A més, també exposo algunes de les tensions i/o dificultats amb les quals m'he trobat durant aquest procés i articulo el desenvolupament de la categorització utilitzada amb la finalitat d'analitzar les dades obtingudes.

3.1.2 Participants en la recerca

Els participants que han format part de la meua investigació han estat els següents: un centre d'alta complexitat, infants d'entre tres i quatre anys, els quals estan escolaritzats en el centre acabat d'esmentar, així com les seves famílies, les traductores del centre, la meua tutora de pràctiques de l'escola i, per últim, la directora del centre.

En primer lloc, la investigació, tal com s'ha esmentat en anteriors punts, se centra en una escola d'alta complexitat, la qual està situada a la ciutat de Vic, comarca d'Osona, concretament al barri del Remei. Aquest barri es caracteritza per acollir a la majoria de famílies nouvingudes i provinents principalment d'Àfrica, Àsia i Sud Amèrica. Aquest fet es reflecteix a l'escola, ja que aquesta rep una gran diversitat cultural i lingüística. És un centre de caràcter públic, ja que depèn del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, i a més es considera escola catalana, inclusiva i laica, utilitzant el català com a llengua vehicular. Aquest curs 2021 – 2022 s'ha donat un canvi important tant en l'equip directiu com en el claustre; és per això que, en l'actual curs, l'equip de mestres està format per 39 docents, 1 professional administratiu i 4 professionals d'atenció educativa i de suport a la docència. Tanmateix, també compten amb l'ajuda de diversos suports com per exemple: un Suport Intensiu d'Escolarització Inclusiva (SIEI) i un Suport Intensiu a l'Audició i Llenguatge (SIAL). Tenint en compte la comunicació de les famílies amb el centre, cal dir que a causa de les barreres idiomàtiques aquesta és força complexa. Per aquest motiu, l'escola ha dissenyat enguany una figura molt rellevant: els referents lingüístics, els quals s'encarreguen de fomentar i potenciar la comunicació amb la gran diversitat de famílies de l'escola.

En segon lloc, respecte al grup classe on he desenvolupat el treball de camp, esmentar que correspon a una de les aules d'infantil del centre, la qual acull infants d'entre tres i quatre anys. El fet d'haver realitzat les últimes pràctiques del Grau en aquest mateix centre, m'ha permès compartir amb ells i elles el meu dia a dia durant tres mesos. Aquest fet m'ha donat la possibilitat d'observar el vincle establert entre els infants i les seves famílies, amb la tutora i el cotutor de l'aula.

En general, referint-nos a les famílies del centre, més del 95% són originàries de països externs a la Unió Europea i, en canvi, un 5% de les famílies són provinents de Catalunya. La gran majoria de famílies que opten per portar als seus infants a aquesta escola són d'un nivell socioeconòmic mitjà – baix i, majoritàriament, viuen a partir d'ingressos provinents de la indústria càrnia.

En tercer i últim lloc, presentar a la resta de participants: la directora del centre, les components del Projecte Ubuntu de l'escola, i per últim, la meva tutora de pràctiques del centre; totes elles han participat en les observacions i en les entrevistes dissenyades. Centrant-me de manera més específica en les components del Projecte Ubuntu, comentar que aquest projecte consisteix a crear un espai, juntament amb els infants,

com a estratègia preventiva per poder treballar les emocions, els valors i la socialització dels infants.

3.1.3 Instruments i eines de recollida de dades

a) Documents de centre

Els documents de centre consultats m'han ofert informació més general de l'escola, permetent així conèixer més detalladament els trets d'identitat, els principis pedagògics i les dades del centre. Pel que fa a les dades, s'exposa la ubicació i el context sociocultural de l'escola, les característiques singulars del projecte directiu, i l'organització i el funcionament de l'escola.

En el Projecte de Direcció 2022/2026 també es presenta la diagnosi, els objectius, les estratègies, les accions i la temporització, així com l'avaluació, el lideratge distribuït, i la participació de la comunitat escolar. A banda del Projecte de Direcció, també he pogut revisar altres documents com el Programa General Anual del curs 2021 – 2022, i les Normes d'Organització i Funcionament del Centre (NOFC).

Per acabar, voldria destacar que a causa del canvi d'equip directiu i claustre, encara no hi ha un Projecte Educatiu de Centre (PEC) definit i estructurat, per la qual cosa no l'he pogut consultar en el transcurs de la investigació.

b) Entrevista

L'entrevista és un mètode que s'empra per adquirir i extreure noves informacions de manera personalitzada i mitjançant la comunicació oral. Pot ser una tècnica que reculli dades només a partir de les preguntes que aquesta formuli, o també complementant altres procediments com per exemple l'observació o grup de discussió.

Generalment, les entrevistes són de caràcter individual, és a dir, hi ha una persona entrevistadora i una altra que és entrevistada, i poden ser estructurades, semi estructurades o no estructurades.

Nahoum (1985) defensa la idea que l'entrevista és una conversa oral que reuneix diferents factors per tal de poder recollir dades en el transcurs de la tècnica. Així doncs, es dona entre dues persones; una d'elles explica una història, és a dir, un punt de vista respecte a algun aspecte, i la segona respon les qüestions plantejades.

Els autors Taylor i Bogan (1986) plantegen l'entrevista com una tècnica on es produeixen una sèrie de trobades entre l'entrevistador i la persona entrevistada, la qual s'encarrega d'explicar o narrar sobre diferents aspectes de la seva vida, experiències o situacions viscudes. Corbetta (2007), per la seva banda, entén l'entrevista com un diàleg entre una persona que entrevista i un receptor que respon les diferents qüestions proposades, les quals seran dissenyades per l'entrevistadora o l'entrevistador i seguirà un esquema flexible no estàndard.

En qualsevol cas, és important destacar que l'entrevista es caracteritza per esdevenir una tècnica de recollida d'informació en recerca qualitativa que acostuma a ser oral. La seva finalitat és recollir noves informacions sobre diferents fets, opinions, experiències, entre d'altres.

A continuació s'esmenten les característiques principals de la tècnica emprada:

- » Forma part de la investigació qualitativa, és a dir, els resultats que presenta no són generalitzables sinó que donen un enfocament particular.
- » Com a mínim, participen dues persones, l'entrevistadora i l'entrevistada.
- » El principal objectiu és obtenir informació exacta i vàlida sobre un aspecte en concret que es vulgui estudiar.
- » La tipologia d'entrevista pot variar segons la seva estructura (estructurada, semiestructurada, i no estructurada); el nombre de persones entrevistades (individual o grupal); i, per últim, el moment que es porti a terme (inicial, de desenvolupament o de seguiment, i final) (Folgueiras, 2016).
- » Generalment, les respostes són lliures.
- » És important crear un ambient de confiança i seguretat entre la persona que entrevista i la que és entrevistada.
- » Les dades personals que s'extreguin de l'entrevista són confidencials, és a dir, cal mantenir l'anonimat i la confidencialitat en tot moment.

Centrant-me en el treball de camp, en el meu cas he realitzat un total de tres entrevistes. Aquestes tracten temes com per exemple el paper que tenen les famílies envers l'educació dels seus fills i/o filles, la relació entre les famílies i l'escola, la participació que tenen les famílies dins del centre, les estratègies que s'utilitzen per fomentar la relació i la participació de les famílies, entre d'altres (Corbetta, 2007). Les entrevistes

m'han permès ampliar el meu coneixement sobre la situació real que hi ha respecte a la relació entre les famílies i l'escola, mitjançant un diàleg amb els diversos participants, en concret la directora del centre investigat, una mestra d'educació infantil, i les components del Projecte Ubuntu.

En els tres casos he emprat entrevistes semiestructurades, ja que he elaborat un guió previ amb preguntes concretes, però a la vegada aquest ha estat suficientment obert com per acollir nous aspectes i/o noves preguntes per ampliar les informacions adquirides en el transcurs de les entrevistes. D'altra banda, esmentar que dues entrevistes han estat individuals, concretament amb la directora i la mestra, però la tercera entrevista ha estat grupal, atès que ha comptat amb la participació de les dues components del Projecte Ubuntu (Folgueiras, 2016). Amb relació a això, esmentar que els tres models d'entrevista es troben a l'annex 2.1.1, 2.1.2 i 2.1.3.

La primera entrevista (vegeu annex 2.2.1), la qual anava dirigida a la directora del centre, és individual i semiestructurada. En aquesta es tracten temes més generals com per exemple quin és el paper de les famílies envers l'educació dels seus infants i el valor que se li dona des del centre, la repercussió que ha pogut tenir la Covid – 19 sobre la relació família – escola, es demana l'opinió fent la comparativa entre com hauria de ser la relació entre les famílies i l'escola i com realment és aquesta relació actualment en el centre investigat, com participen les famílies en el centre, així com els obstacles que dificulten el vincle i la participació entre les famílies de l'escola i el centre, entre d'altres.

La segona entrevista (vegeu annex 2.2.2) anava destinada a una mestra del centre, en concret a una mestra d'educació infantil. Aquesta també és individual i semiestructurada. En aquest cas, les preguntes eren més concretes, és a dir, l'interès es focalitzava en com la mestra es relacionava amb les famílies del seu grup, quines tècniques i/o canals de comunicació utilitza per comunicar-se amb les famílies dels seus infants, com la mestra atén la diversitat de famílies presents en el grup, entre altres.

La tercera i última entrevista (vegeu annex 2.2.3) anava destinada a les components del Projecte Ubuntu del centre. En aquest cas ha estat una entrevista grupal i també semiestructurada. La finalitat d'aquesta entrevista fou conèixer el Projecte, els seus objectius, les accions que porten a terme per connectar els pilars de la família – escola – comunitat, així com les tècniques de comunicació que utilitzen per comunicar-se amb les famílies del centre, entre d'altres.

Per acabar, cal remarcar que en els tres casos d'entrevistes he emprat la gravadora de veu, ja que d'aquesta manera he pogut assegurar una transcripció precisa, detallada i rigorosa, respectant sempre les aportacions de les persones entrevistades.

c) Observació

Un nou instrument que he emprat en la recerca han estat les observacions per tal de recollir dades. Tal com exposa Delgado (2021) “a trets generals podem definir l'observació com un instrument de recollida de dades a través del qual podem extreure informació sobre les característiques i el comportament natural de les persones en determinades situacions” (p. 4).

Miranda (2012) defineix l'observació com acció que es basa a contemplar atentament i detingudament una cosa, persona o aspecte. Observar, com afirma, ens facilita comprendre i entendre allò que s'observa.

Mózes (2016) exposa que dins de l'observació hi ha dues tipologies d'observadors en funció de la posició i la manera d'observar. Per una banda, hi ha l'observador participant, el qual es refereix a aquella persona que intervé i participa en l'observació realitzada; en canvi, d'altra banda, l'observador no participant és aquella persona que té una actitud d'observadora activa, però no intervé en l'activitat o en l'acció que es realitza.

En el meu treball de camp, quant a les observacions portades a terme, he realitzat un total de sis observacions no participants. Per una banda, tres de les observacions han estat encaminades a analitzar tres entrevistes individuals amb diferents famílies d'una de les aules d'infants d'entre 3 i 4 anys, amb l'objectiu d'observar el vincle que s'estableix entre la família entrevistada i la mestra. Aquestes són les següents:

- Observació 1: entrevista Bruno (annex 1.1.1).
- Observació 2: entrevista Roger (annex 1.1.2).
- Observació 3: entrevista Berta (annex 1.1.3).

D'altra banda, pel que fa a les tres observacions restants, han estat encaminades a analitzar les entrades i les sortides dels infants per observar la relació família – escola que es dona en aquest espai, el qual forma part del dia a dia de l'infant, de la seva família

i de l'escola. Aquestes observacions les he realitzat a les 9h del matí i a les 17h de la tarda, són les següents:

- Observació 4: entrada i sortida dia 1 (annex 1.2.1).
- Observació 5: entrada i sortida dia 2 (annex 1.2.2).
- Observació 6: entrada i sortida dia 3 (annex 1.2.3).

Finalment, esmentar que he dissenyat i utilitzat una graella d'observació per a cada tipologia d'observació (vegeu annex 1.1 i annex 1.2), amb la finalitat d'enregistrar informacions i accions que es donaven en el moment concret de la recollida de dades, de forma concreta, rigorosa i detallada.

d) Diari de camp

El diari de camp (vegeu annex 3) ha estat un instrument que m'ha permès recollir diverses dades a partir d'observacions realitzades al llarg de la meua estada de pràctiques a l'escola investigada. Tanmateix, m'ha sigut útil per anotar informacions, sensacions i percepcions com a investigadora, les quals m'han ajudat a entendre i analitzar aspectes de la recerca, així com trobar resposta a la pregunta i objectius de la investigació (Stake, 1999).

Cal dir que el diari l'he portat a terme en dies puntuals, sempre recollint aquelles idees o accions vinculades a la recerca. A més, el format utilitzat a l'hora d'escriure o prendre notes ha esdevingut de caire narratiu, on he anat anotant totes aquelles vivències i percepcions interessants de la quotidianitat del centre i de la relació amb les famílies (Simons, 2011).

Finalment, cal esmentar que cada eina i/o instrument emprat m'han sigut útils per obtenir totes les dades necessàries per tal d'analitzar i triangular la informació extreta, tant del marc teòric com del marc pràctic. Així, a partir d'aquests instruments he pogut triangular la informació a fi de donar resposta a la pregunta i objectius de la recerca.

3.1.4 Aspectes ètics

Amb relació als aspectes ètics, mencionar que al llarg de tot el procés de recollida de dades i el tractament d'aquestes, he tingut presents diversos aspectes ètics, els quals han permès garantir la privacitat i l'anonimat del centre i de les persones participants, així com tractar la informació obtinguda de forma rigorosa.

En primer lloc, seguint el protocol sobre els aspectes ètics en el desenvolupament del TFG/TFM de la Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya (UVic – UCC, 2020), vaig sol·licitar les autoritzacions corresponents (vegeu annex 4) per tal de poder realitzar la investigació en el centre escollit, així com portar a terme les observacions i les entrevistes dissenyades.

En segon lloc, respecte a les entrevistes, tal com s'ha comentat anteriorment, s'ha entrevistat a professionals de l'educació fent ús de la gravadora de veu, amb l'objectiu de recollir la informació de forma precisa i amb rigor científic. A més, en tot moment, he garantit la privacitat dels infants, de les famílies i de l'escola.

En tercer i últim lloc, i pel que fa a les observacions, esmentar que les he portat a terme durant les entrades i sortides dels infants, així com en les entrevistes individuals entre la mestra i cada família de l'aula. Cal comentar que en el moment d'omplir les graelles d'observació i parlar sobre els infants i les seves famílies he optat per posar noms inventats a fi d'assegurar l'anonimat i la confidencialitat de les dades i participants.

3.1.5 Dificultats o tensions de la recerca

Pel que fa a les dificultats o tensions de la recerca, cal dir que en general no he tingut gaires obstacles a l'hora de realitzar el meu Treball de Fi de Grau. La recerca d'informació teòrica va esdevenir un repte a l'hora de seleccionar aquella informació rellevant vinculada a la temàtica d'estudi, tot i que va ser molt interessant.

Pel que fa a la part pràctica, esmentar que no he tingut modificacions del pla inicial ni del calendari, per la qual cosa puc afirmar que he realitzat les observacions i entrevistes tal com estava previst des d'un inici. Quant a observacions, n'he fet un total de sis, entre observacions d'entrevistes i entrades i sortides diàries. Aquestes, eren la quantitat d'observacions previstes. Respecte a les entrevistes, n'he fet un total de tres, les previstes dins el marc pràctic. Tot i això, cal dir que només he entrevistat a professionals de l'educació de l'escola investigada. Amb relació a això, considero que hagués estat interessant poder entrevistar també a diverses famílies del centre, però l'idioma ha suposat una barrera força complexa a l'hora de facilitar la comunicació amb les famílies.

3.1.6 Categorització

Amb relació a la categorització, és important prendre consciència que per tal d'analitzar i interpretar les dades obtingudes a partir de la investigació realitzada, he definit diverses categories d'anàlisi. Per tal d'establir-les, he hagut de portar a terme els següents passos:

El primer pas ha estat llegir atentament tots els instruments de recollida de dades, és a dir, els documents de centre, les observacions, les entrevistes i el diari de camp. En aquest cas, he anat identificant possibles temes emergents de les dades a fi de connectar idees i/o temàtiques entre les tècniques utilitzades.

El segon pas ha estat llegir una altra vegada el marc teòric de la recerca amb l'objectiu d'identificar els principals apartats i vincular-los amb els temes emergents de les dades recollides. A partir d'aquest contrast he pogut construir les categories d'anàlisi.

Finalment, doncs, esmentar que les categories d'anàlisi que he seleccionat per donar resposta a la pregunta i als objectius de recerca són les següents:

- 1) La relació entre les famílies i l'escola
- 2) Els canals, els espais i els instruments de comunicació
- 3) Les dificultats i/o les barreres que dificulten el vincle entre les famílies i l'escola
- 4) La participació de les famílies dins del centre.

3.2 Anàlisi de dades i discussió

En aquest apartat s'exposa l'anàlisi de les dades extretes a partir dels diversos documents de centre, les observacions i les entrevistes realitzades així com el diari de camp. Al llarg d'aquest punt desenvolupo quatre blocs principals: a) la relació entre les famílies i l'escola, b) els canals, els espais i els instruments de comunicació, c) les dificultats i/o les barreres que dificulten el vincle entre les famílies i l'escola i, per últim, d) la participació de les famílies dins del centre.

El primer bloc fa referència a conèixer la relació que es dona entre les famílies i l'escola investigada. El segon apartat se centra en els diversos canals, espais i instruments de comunicació que utilitza l'escola per tal d'establir contacte i fer arribar la informació necessària a les famílies. Tot seguit, en el tercer punt es destaca les diverses dificultats

i/o barreres que el centre i les professionals d'aquest consideren que dificulten la relació entre l'escola i les famílies. Finalment, el quart bloc fa referència a la participació de les famílies en el centre investigat.

3.2.1 La relació entre les famílies i l'escola

En primer lloc, em centro en la relació que es dona entre les famílies i l'escola investigada. Per tal de dur a terme l'anàlisi i la discussió d'aquestes dades, he revisat els documents de centre, així com he extret informació de les entrevistes i observacions realitzades.

Segons Antón (2007) és essencial establir un vincle entre les famílies i l'escola, on hi hagi una escolta activa entre els dos agents principals i, sobretot, honestat i confiança amb l'objectiu de poder treballar en equip per tal d'afavorir als infants i promoure processos de desenvolupament i d'aprenentatge de qualitat.

Centrant-me en la recollida de dades, puc afirmar que en el centre investigat se li dona molta importància a la família com un element clau del desenvolupament dels infants. En concret, en el transcurs del treball de camp he evidenciat que la mestra adopta una actitud d'interès per cada una de les criatures que té a l'aula i també per les seves famílies. A més, durant les observacions realitzades a les entrevistes que han tingut la mestra amb diverses famílies, ella en tot moment mostra una escolta activa i atenta, oferint al final de l'entrevista tota la seva ajuda i confiança per si en qualsevol moment la necessiten. Així, es mostra propera i oberta a les necessitats i/o interessos de cada família.

Fent referència a les observacions de les entrades i les sortides, el paper de la tutora era estar exclusivament per a les famílies, ja que hi havia altres mestres que atenien als infants; en ser un Centre de Màxima Complexitat, cada aula compta amb l'ajuda de diversos professionals de l'educació. Seguint amb aquesta realitat, Escayola (2003) considera que els vincles entre les famílies i l'escola haurien de basar-se en la individualització de cada criatura i la seva família, respectant les diferències individuals de cadascuna d'elles.

Tal com exposa Vila (2019), l'escola s'ha d'entendre com un lloc de qualitat de vida, on no se substitueix la família sinó que la complementa. Per tant, tal com exposa la directora del centre en una de les entrevistes realitzades:

Les famílies tenen un paper en l'educació cabdal pels infants perquè és el primer element social que rep qualsevol ésser humà quan neix, en què li dona unes directrius per saber ser, saber estar i saber conviure en el món. I des del centre, quin valor es dona? Doncs el que és, primordial com he dit abans. Les famílies fan tota una tasca educativa al llarg de tota la vida; en canvi, el centre canvia, els mestres canvien, simplement nosaltres fem tot un acompanyament amb ensenyament, aprenentatge, i també a nivell educatiu global, però les famílies és el pal de paller de qualsevol educació i de qualsevol infant (vegeu annex 2.2.1).

Vila (2019) argumenta que és necessari que es respectin i s'acceptin els diferents valors familiars, coneixent-los i acollint les diverses pràctiques educatives per tal d'ampliar el coneixement i les experiències.

Amb relació a això, i tal com defensa la mateixa directora del centre:

La diversitat ja no és només atendre a les famílies, és atendre la diversitat de les famílies. I dins la diversitat de les diferents cultures, hi ha la diversitat personal de cadascú, en què cadascú passa per un moment de vida diferent i són situacions de vida diferents per a cadascú (vegeu annex 2.2.1).

Finalment, la tutora del grup, expressa que:

La relació entre les famílies i l'escola ha de ser un triangle entre alumnes, família i escola, i anar tots a la una. El que nosaltres fem a l'escola, ells també ho han de fer a casa, i el que ells fan a casa, nosaltres fer-ho a l'escola. És un triangle (vegeu annex 2.2.2).

Així, tal com exposa el currículum del segon cicle d'Educació Infantil (2016) la interacció entre les famílies i el centre s'ha de fonamentar en la complicitat, la qual permeti a cada agent realitzar les seves tasques, i desenvolupar les seves funcions específiques. Arran del treball de camp, doncs, puc constatar que el centre investigat i concretament la tutora del grup classe vetlla per establir una relació de respecte, confiança i col·laboració amb cada una de les famílies per promoure una educació de qualitat.

3.2.2 Els canals, els espais i els instruments de comunicació

El segon apartat correspon als canals, espais i instruments de comunicació que utilitza el centre investigat per tal d'establir un bon vincle entre aquest i les famílies que formen

part de l'escola. Cal esmentar que és rellevant que hi hagi diverses vies d'informació i de comunicació entre el centre educatiu i les famílies, ja que d'aquesta manera hi ha la possibilitat de compartir un coneixement més ampli de l'infant, facilitant un creixement harmònic, així com avançar cap a uns vincles basats en el respecte i la confiança (Oller, 2007).

Arran de la informació extreta de les observacions i entrevistes, així com el que he pogut contemplar al llarg d'aquest temps i anotar en el diari de camp, des de l'escola s'aposta per canals i espais totalment presencials, com són les entrevistes, les entrades i sortides diàries de les criatures, les reunions conjuntes de pares i/o mares, entre d'altres. D'aquesta manera, els infants tenen l'oportunitat d'observar com dos dels pilars fonamentals de la seva vida, és a dir, la família i l'escola, estableixen un vincle i tenen aspectes a compartir (Bassedas et al., 2006).

Complementant aquesta idea, la directora del centre em comenta que a causa de la diversitat de famílies del centre han hagut de cercar nous recursos i/o estratègies per facilitar la relació i comunicació amb cada família:

Les estratègies per fomentar la relació han augmentat moltíssim des que tenim la dotació d'una tècnica d'integració social i l'educadora social perquè les necessitats de la nostra comunitat són molt específiques i el fet que hi hagi el rol d'aquest equip social ha facilitat molt el poder-nos apropar a les famílies per tal de comprendre millor les situacions en les que estan, poder-les acompanyar millor i de retruc també poder afavorir el saber estar i el saber ser dels propis infants a dins l'escola (vegeu annex 2.2.1).

A partir del treball de camp he evidenciat que l'escola utilitza diversos espais i canals de comunicació amb les famílies, els quals es fonamenten en la classificació que fa l'autor Oller (2007):

- a) **Entrades i sortides.** Tal com comenta la mestra de l'escola el traspàs d'informació es fa a les 9h del matí i a les 17h de la tarda, ja que són oportunitats diàries que sempre s'aprofiten per intercanviar informacions de l'infant. A més, les entrades i sortides faciliten que hi hagi un apropament i un punt de trobada entre la família i l'escola (Oller, 2007). Tot i això, la mestra considera el següent:

Actualment, jo crec que és més l'escola que busca el contacte amb les famílies que no les famílies busquen el contacte amb l'escola. A nivell personal, jo crec que som més nosaltres els que busquem, demanem, preguntem, investiguem el perquè de moltes coses, que no pas ells. Les famílies que tenim aquí són molt confiades, creuen que nosaltres ja ho fem tot bé (vegeu annex 2.2.2).

- b) Activitats complementàries: celebració de festes.** Fa anys enrere, tal com explica la mestra, se celebraven els aniversaris dels infants, convidant a les famílies d'aquests a l'aula, amb l'objectiu de celebrar un dia especial i enfortir el vincle entre la família i l'escola. Malauradament, a causa de la pandèmia mundial que s'està vivint des de fa dos anys, aquestes celebracions no es poden portar a terme de moment. Tal com escriu Oller (2007) "respecte a les festes, és una bona manera d'obrir l'escola a les famílies, ja que s'estableixen unes relacions diferents de les altres vegades, amb un ambient distès, que facilita estrènyer els contactes" (p. 46). No obstant això, el centre procura establir altres espais de comunicació per tal de no perdre el lligam entre les famílies i l'escola.
- c) Comunicació escrita: informació i informes.** Respecte a aquest tipus de canal, l'escola utilitza dues tècniques principals: les agendes, sobretot a l'etapa de primària, i el *WhatsApp*, una aplicació de missatgeria instantània pels mòbils. Amb aquesta última, arriben a comunicar-se amb totes les famílies del centre, mitjançant grups o xats de difusió, ja que les informacions que es volen compartir es tradueixen a totes les llengües i dialectes que es parlin a l'escola. Pel que fa als informes, aquests s'entreguen posteriorment a les dues entrevistes anuals obligatòries. Tal com exposa Oller (2007), l'objectiu d'aquests és informar i compartir el procés educatiu i els progressos a nivell d'aprenentatge, així com la situació emocional de l'infant a l'escola. El que evidencia aquesta realitat és que el centre ha procurat cercar estratègies que s'ajustin al seu context i tipologia de famílies.
- d) Comunicació oral: entrevistes i reunions.** Fent referència a aquesta tipologia de comunicació, tal com expliquen la mestra i la directora del centre, l'escola utilitza els dos canals esmentats: les entrevistes i les reunions. Malgrat la situació pandèmica que estem vivint, sempre intenten realitzar aquestes trobades presencialment, fent ús d'altres estratègies com pissarres digitals per tal de mostrar la informació visualment. A més, i a causa de la diversitat cultural de les

famílies, també compten amb l'ajuda de traductors. Segons Sitjà i Subirà (2003), com a mínim s'haurien de realitzar una entrevista cada curs acadèmic. Tot i això, hi ha famílies que necessiten ser escoltades més d'una vegada; és per això que el centre mai estableix un màxim de trobades, ja que les famílies poden sol·licitar tantes entrevistes com elles necessitin. D'aquesta manera, poden oferir una atenció més individualitzada a cada cas.

Finalment, he observat que el fet de treballar per aconseguir establir un bon vincle és la clau per tal que la comunicació sigui fluida. A més, tots aquests canals de comunicació són necessaris per a facilitar la informació i el coneixement de la criatura, així com per fomentar i promoure la relació i el vincle entre la família i l'escola. Tot i això, tal com informa la directora del centre (vegeu annex 2.2.1) "dins l'escola sí que caldria construir nous espais i canals de relació i comunicació, perquè mai tens la comunicació òptima en una diversitat tan gran de llengües".

3.2.3 Les dificultats i/o les barreres que dificulten el vincle entre les famílies i l'escola

En aquest apartat em centro en les dificultats i/o en les barreres que dificulten el vincle entre les famílies i l'escola. Com a investigadora i futura professional de l'educació, és important tenir en compte i conèixer aquestes barreres, ja que d'aquesta manera es pot vetllar per evitar-les, fomentant i promovent una bona relació entre les famílies i l'escola.

Tal com s'ha esmentat anteriorment, la situació pandèmica causada per la Covid – 19 no ha afavorit les relacions entre les famílies i l'escola; al contrari, la pandèmia ha provocat un allunyament entre els dos pilars essencials dins l'educació dels infants que, actualment, encara s'està recuperant la comunicació, la confiança i la relació tan propera que hi havia abans.

Collet i Tort (2017) esmenten un conjunt de barreres que consideren que dificulten les bones relacions que es poden establir entre l'escola i les famílies. Una d'aquestes barreres és creure que les famílies no formen part de l'escola. En el centre investigat, la directora d'aquest defensa que:

És una escola que és oberta al barri, és una escola de teixit associatiu en què va més enllà del pur edifici. I, això, evidentment també hi entra la relació amb les famílies. Les famílies ajuden a l'aprenentatge dels seus fills, entren a dins de l'escola, entren dins de les

dinàmiques perquè també són agents educadors. Llavors, la Covid – 19, el que ens ha frenat és aquesta comunicació, aquesta relació més propera, i ha fet que s'hagués de posar com una barrera en la relació entre l'escola i les famílies (vegeu annex 2.2.1).

A través de les observacions i les entrevistes realitzades m'he adonat que l'idioma, els horaris i l'analfabetisme digital són tres barreres importants, les quals estan molt presents en el nostre dia a dia, i dificulten el vincle entre les famílies i l'escola.

Pel que fa a la barrera idiomàtica, aquesta està molt present en el dia a dia al centre, sobretot en les entrades i sortides dels infants, així com en les entrevistes amb les famílies. És per aquesta raó que molt sovint s'acaba recorrent a professionals o famílies que formin part de l'escola amb l'objectiu de traduir allò que es vol fer arribar a les famílies i a la inversa. Tal com explica la mestra del grup classe investigat:

El primer obstacle que ens trobem aquí és el tema de l'idioma, és amb el primer xoc frontal que ens trobem. Nosaltres ja intentem passar del català, al castellà, a l'anglès, però moltes vegades no n'hi ha prou. Aleshores, necessites traductors, o demanes a les famílies que portin a algú (vegeu annex 2.2.2).

Amb relació a això, les components del Projecte Ubuntu de l'escola també consideren que el gran obstacle que dificulta la relació entre la família i l'escola és la llengua, ja que "sense la llengua és molt complicat, i no és per falta de ganes de les dues parts, és que si no t'entens, no t'entens" (vegeu annex 2.2.3).

Quant al temps que es disposa per atendre a les famílies i els horaris incompatibles, tal com exposa la mestra entrevistada, les estones de contacte, sobretot les entrades i sortides, són molt escasses. També s'acusa la conciliació d'horaris "nosaltres sabem que els nostres horaris són molt bons, però només per a nosaltres; per a la resta de mortals que treballen a altres llocs, és terrible aquest horari" (vegeu annex 2.2.2). González (2014) esmenta algunes de les barreres que dificulten la relació família – escola i una d'aquestes és el conjunt de possibles complicacions a l'hora de conciliar els horaris laborals amb els escolars.

Per últim, respecte a l'analfabetisme digital, és una de les barreres que han aparegut arran de la Covid – 19. La pandèmia ha provocat que l'escola busqués altres estratègies per tal de seguir establint contacte amb les famílies. Tot i això, hi ha moltes d'aquestes

que no entenen el funcionament de les plataformes, o no es poden permetre econòmicament les eines digitals que se'ls demana. És per això que aquesta dificultat digital genera un altre obstacle en relació i comunicació família – escola. Collet i Tort (2017) defensen que és rellevant que els mestres i les mestres siguin conscients que no totes les famílies són iguals.

Tal com exposen les components del Projecte Ubuntu de l'escola, en la seva entrevista (vegeu annex 2.2.3), "hem de començar a entendre que cada cultura és diferent, que tots som diferents, i que tots funcionem d'una forma diferent". Així doncs, reconèixer la diversitat de famílies i donar-hi resposta és un repte que afronta l'escola en el seu dia a dia.

3.2.4 La participació de les famílies dins del centre

Finalment, aquest últim apartat correspon a la participació que tenen les famílies dins del centre. El procés de recollida de dades, sobretot les entrevistes, m'han servit per adonar-me de la importància que els professionals de l'educació donen a la participació de les famílies, així com de quina forma participen els pares i/o mares en el centre.

Tal com defensa la directora del centre en una de les entrevistes realitzades, l'escola considera que:

La participació de les famílies és cabdal dins l'escola. Pel tema de Covid – 19 ara s'ha vist frenat, però si fem una mica de visió retrospectiva i mirem enrere, la participació de les famílies era constant no només en festes que es poguessin fer, sinó en projectes. Nosaltres treballem per projectes, per tant, era molt important saber detectar quines famílies podien aportar ensenyament o aprenentatge als infants, i aprofitar totes les vessants que es poguessin per entrar a l'escola per fer activitats conjuntes, per transmetre l'experiència que tinguessin les famílies i, sobretot, en el tema del plurilingüisme i el tema de la multiculturalitat que tenim en la realitat de la nostra escola, doncs el fet d'apropar a les diferents cultures dins les aules i en activitats concretes feia tota aquesta harmonia de relació entre escola i família (vegeu annex 2.2.1).

Per aquesta raó acabada d'esmentar i coincidint amb Flecha (2012), una de les formes que tenen de participar les famílies és de manera educativa, ja que les famílies participen en diverses activitats educatives a través de l'aprenentatge dels infants i del seu propi aprenentatge, és a dir, la seva formació.

Tanmateix, una de les altres tipologies de participació que tenen les famílies dins del centre és la informativa, ja que tot i que pares i/o mares no participen en la presa de decisions, una vegada els professionals de l'educació ho han decidit, s'informa les famílies sobre aspectes importants i informatius de l'escola (Flecha, 2012).

Dins l'escola investigada hi ha l'Associació de Famílies del centre (AFA), principal òrgan que tenen les famílies per tal de ser representades amb l'objectiu de poder intervenir i participar en la vida del centre (Vila, 2003). Les funcions d'aquesta és fer de portaveu, gestionar tota l'oferta d'activitats extraescolars, i col·laborar en diverses festes que es puguin fer durant tot el curs.

En el transcurs del treball de camp, però, he evidenciat que hi ha moltes maneres de participar dins l'escola; no només participa qui forma part de l'AFA, sinó que també qui participa en altres moments o ocasions que es donin al llarg del curs. Martínez (2019) defensa que les famílies tenen diverses oportunitats en el curs escolar per participar en el centre, com ara assistir a les portes obertes de l'escola, a entrevistes o reunions amb tot el grup classe, així com la participació en diverses festes i projectes del centre, entre d'altres. Això és el que es procura promoure des del centre, que totes les famílies trobin espais i moments per participar i formar part de la vida del centre i de l'aprenentatge i desenvolupament dels seus fills i filles.

Per concloure, i com esmenten les components del Projecte Ubuntu de l'escola:

S'ha d'entendre que la manera de participar de tothom no és la mateixa. Ells també han d'entendre que la forma de participar de l'escola són mils i vàries, i que estan totes per inventar. Que deixem de pensar que només participen qui forma part de l'AFA (vegeu annex 2.2.3).

En definitiva, les dades recollides i el seu posterior anàlisi i discussió m'han permès evidenciar que el centre investigat dona molta importància a la relació família i escola i procura establir diversos espais, canals i moments on totes les famílies estiguin representades i formin part de la quotidianitat del centre.

4 Conclusions

En el present apartat em centro en les conclusions de la recerca sobre la participació de les famílies a l'etapa 3 – 6. Primerament, intento donar resposta a la pregunta inicial d'investigació, així com als objectius plantejats de la recerca. En segon lloc, proposo les perspectives de futur i les possibles línies d'investigació que podrien emergir de la recerca realitzada. Per últim, reflexiono sobre el que ha suposat realitzar aquest treball en la meva formació inicial com a mestra.

Després de realitzar la recerca i l'anàlisi sobre la relació família – escola en l'etapa 3 – 6, procedeixo a respondre la pregunta de recerca de *com es pot promoure la participació de les famílies a l'etapa 3 – 6*. Mitjançant el marc teòric i les observacions i entrevistes detallades que he portat a terme al llarg de la meva estada a l'escola, puc afirmar que per tal de promoure la participació de les famílies és necessari, primer de tot, atendre la diversitat d'aquestes, transmetent la idea que elles formen part de l'escola i sent conscients que no totes les famílies són iguals.

Per aquesta raó, cal que els òrgans, els canals i les vies de comunicació entre la família i l'escola siguin variats i diversos amb l'objectiu d'arribar a totes les famílies, ja que la relació i el contacte entre la família i l'escola són necessaris i essencials pel bon desenvolupament de l'infant. Tanmateix, és rellevant impulsar i fomentar el contacte amb les famílies a través de la comprensió, el diàleg i el respecte. El centre, doncs, té la responsabilitat d'atendre aquesta diversitat i donar respostes adients a cada situació i/o context.

A continuació, presento el grau d'assoliment dels objectius que han guiat la recerca.

Pel que fa al primer objectiu, *Identificar els canals, instruments i espais on es desenvolupen les relacions entre les famílies i l'escola*, puc afirmar que l'objectiu s'ha assolit totalment, ja que a través del marc teòric i les entrevistes realitzades a diverses professionals de l'educació, he pogut contrastar la informació obtinguda i conèixer els canals, els espais i els instruments de comunicació entre les famílies i l'escola investigada.

Tal com diu la teoria i he pogut observar a la pràctica, les entrades i sortides, les entrevistes i reunions, o els informes escrits dels infants, són canals i vies d'informació i

comunicació que es dona entre les dues institucions, és a dir, l'escola i les famílies. A través de la recerca, m'he adonat que és indispensable garantir una bona relació entre aquests dos agents per tal de promoure i fomentar un bon desenvolupament de l'infant. És per aquesta mateixa raó que seria interessant proporcionar a les famílies diversos canals i/o vies d'informació i comunicació entre el centre educatiu i aquestes.

Amb relació al segon objectiu, *Descriure les possibilitats i/o resistències a l'hora de promoure la participació de les famílies a l'escola*, puc afirmar que aquest també ha estat assolit totalment, ja que a través de la cerca bibliogràfica de diferents autors i la part pràctica realitzada, he tingut la possibilitat de detectar quines són les possibles dificultats i/o barreres que dificulten la relació família – escola, així com la participació de les famílies dins del centre educatiu.

La investigació ha permès adonar-me que hi ha molta diversitat de famílies, ja que no totes són iguals, cadascuna és diferent. És per això que les barreres que dificulten el vincle també són diverses, com per exemple la barrera idiomàtica, l'analfabetisme digital o els horaris; aquestes són tres de les dificultats que estan molt presents en el centre investigat. El fet de creure que les famílies no formen part de l'escola, també desencadena en una barrera que dificulta el vincle entre família i escola, ja que les famílies són un pilar essencial en l'educació dels seus fills i filles i cal que els centres educatius ho reconeixin i contemplin.

Finalment, considero que el tercer objectiu *Analitzar com és la participació de les famílies en l'etapa 3 – 6* s'ha assolit parcialment, ja que al llarg de la recerca no he pogut parlar amb les famílies de manera directa. Aquest fet comporta que part de les veus dels agents, és a dir, les famílies, no les he pogut incorporar en el treball. Argumentar la participació de les famílies, sense el punt de vista d'aquestes, em porta a la conclusió que aquest objectiu no està assolit totalment. No obstant això, a partir dels instruments realitzats he pogut observar la interacció diària entre famílies i escola, i recollir quines són les principals facilitats o resistències a l'hora d'aconseguir una participació real entre aquests dos agents.

Respecte a algunes de les perspectives de futur que deriven de la recerca, podrien ser fer una comparativa o contrastar la participació i la relació que es dona entre les famílies i l'escola a l'etapa 0 – 3 i 3 – 6, ja que d'aquesta manera es podria analitzar la participació

i el vincle entre aquests dos agents a mesura que l'infant va creixent i superant les diverses etapes educatives.

Una altra línia d'investigació que considero que podria ser interessant desenvolupar seria la d'analitzar la relació família i escola en temps de pandèmia, ja que aquesta ha repercutit força en els vincles establerts i en la comunicació entre les famílies i els centres educatius.

Per tancar aquest Treball Final de Grau, m'agradaria exposar què ha suposat aquesta recerca en la meva formació com a mestra. Aquesta investigació m'ha permès prendre consciència de la importància que tenen les famílies envers l'infant i l'escola, així com el vincle que hem d'establir els professionals de l'educació amb elles. A més, he après a identificar i detectar les possibles barreres que es poden donar en el moment d'establir el vincle amb les famílies, la qual cosa és fonamental en el meu futur professional com a mestra, ja que d'aquesta manera les intentaré evitar per tal de no reproduir-les. En definitiva, construir un bon vincle amb les famílies és la clau per apropar-nos a una bona educació i a un bon desenvolupament dels infants.

5 Referències bibliogràfiques

Alabart, M.A. (2018). Idea 1. La familia es el principal agente educador de niñas y niños. Dins R. M. Guitart (Coord.), *La relación entre familia y escuela: 9 ideas clave* (pp. 21 – 49). Barcelona: Graó.

Aliança Educació 360, i Gerència de Serveis d'Educació de l'Àrea d'Educació, Esports i Joventut de la Diputació de Barcelona. (2019). *Què és una entitat amb mirada educativa 360? Preguntes per millorar el vostre projecte*. Diputació de Barcelona. Recuperat 27 desembre 2021, de <https://www.diba.cat/documents/113226/285163208/Projectes+360+per+a+entitats/c393f830-9237-48df-b6d0-dc57bf198055>

Amador, J. i Girbés, S. (2016). Formación y participación decisiva de las familias en los centros educativos: Superando las barreras que dificultan la implicación de la comunidad en la escuela. *Padres y Maestros / Journal of Parents and Teachers*, (367), 27 – 31. <https://doi.org/10.14422/pym.i367.y2016.005>

AULA intercultural. (2012, agost 27). *Fomentar la participación y formación de familiares*. Recuperat 28 desembre 2021, de <https://aulaintercultural.org/2012/08/27/fomentar-la-participacion-y-formacion-de-familiares/>

Bassedas, E., Huguet, T., i Solé, I. (1996). *Aprender i ensenyar a l'educació infantil*. Graó.

Cadena-Iñiguez, P., Rendón-Medel, R., Aguilar-Ávila, J., Salinas-Cruz, E., De la Cruz-Morales, F. i Sangerman-Jarquín, D. (2017). Métodos cuantitativos, métodos cualitativos o su combinación en la investigación: un acercamiento en las ciencias sociales. *Revista Mexicana de Ciencias Agrícolas*, 8(7), 1603-1617. <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=263153520009>

Carrillo, I. (2019). *Famílies, escola, comunitat* [Apunts acadèmics]. UVic-UCCMoodle.

- Casares, R., i Céspedes, A. (2006). Educació i comunitat. Dins J. Subirats, i B. Albaigés (Coords.), *Educació i comunitat. Reflexions a l'entorn del treball integrat dels agents educatius* (pp. 68 – 80). Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
- Collet, J. (2017, abril 5). *El paper de les famílies dins la comunitat escolar* [Vídeo]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=Lz19ACB1r38>
- Collet, J., i Tort, A. (2017). *Escola, famílies i comunitat: La perspectiva imprescindible per educar avui*. Octaedro.
- Collet, J., i Tort, A. (Coords.). (2011). *Famílies, escola i èxit: Millorar els vincles per millorar els resultats*. Fundació Jaume Bofill.
- Corbetta, P. (2007). *Metodología y técnicas de investigación*. Italia: McGraw-Hill.
- Cussiánovich, A., i Márquez, A. M. (2002). *Hacia una participación protagónica de los niños, niñas y adolescentes*. Save the Children. Recuperat 28 desembre 2021, de <https://www.sename.cl/wsename/otros/Hacia%20una%20participacion%20protagonica-savethechildren.pdf>
- De León, B. (2011). *La relación familia-escuela y su repercusión en la autonomía y responsabilidad de los niños/as*. XII Congreso Internacional de Teoría de la Educación. Recuperat 23 novembre 2021, de https://extension.uned.es/archivos_publicos/webex_actividades/4440/larelacionfamiliasescuelaysurepercusionenlaautonomiay.pdf
- Delgado, C. (2021). *Treball individual: l'observació*. Manuscrit no publicat, Facultat d'Educació, Traducció, Esports i Psicologia, Universitat de Vic.
- Denzin, N., i Lincoln, Y. (2015). *Métodos de recolección y análisis de datos*. Gedisa Editorial.
- Departament d'Educació. (2021). *Consells escolars dels centres*. Recuperat 7 gener 2022, de <https://educacio.gencat.cat/ca/arees-actuacio/centres-serveis-educatius/centres/consells-escolars-centres/>

Departament d'Ensenyament (2014). *Els plans educatius d'entorn*. Generalitat de Catalunya.

http://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0073/a6b6b0500-5891-4c3a-be50-497da0322b04/doc_marc_pee_cat.pdf

Departament d'Ensenyament (2014). *Escola i família junts x l'educació: Continguts de l'aplicació informàtica per a l'elaboració del projecte*. Generalitat de Catalunya.

<http://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0032/0125311e-d098-4f92-91fd-639150a3900c/EiF.pdf>

Departament d'Ensenyament (2020). *Els plans educatius d'entorn 0 – 20*. Generalitat de Catalunya.

http://xtec.gencat.cat/web/.content/comunitat/entorn-pee/documents/febrer_2020_Doc_marc_PEE_0-20.pdf

Departament d'Ensenyament. (2012). *Currículum i orientacions*. Educació Infantil: primer cicle. Generalitat de Catalunya.

<https://educacio.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/curriculum/curriculum-infantil-1cicle.pdf>

Departament d'Ensenyament. (2016). *Currículum i orientacions*. Educació Infantil: segon cicle. Generalitat de Catalunya.

<https://educacio.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/curriculum/curriculum-infantil-2n-cicle.pdf>

Diputació de Barcelona Educació. (2021). *Projecte educatiu de ciutat (PEC)*. Recuperat 15 desembre 2021, de <https://www.diba.cat/es/web/educacio/projecte-educatiu-ciutat>

Escayola, E. (2003). 7. Padres y educadores: un encuentro singular. Dins C. Alfonso (Ed.), *La participación de los padres y madres en la escuela* (pp. 73 – 78). Barcelona: Graó.

Farré, L. (2015). *La participació de l'alumnat en pràctiques democràtiques i inclusives als centres: un estudi de cas* (Treball de Fi de Màster, Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya).

http://repositori.uvic.cat/bitstream/handle/10854/4306/trealu_a2015_farre_laura_participacioalumnat.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Farré, L. (2021). *El reconeixement de les veus de l'alumnat per a la reflexió de la pràctica educativa a secundària* (Tesi doctoral, Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya). <http://hdl.handle.net/10854/6709>

Farré, L. (2021). *Tema 1. La investigació educativa* [Apunts acadèmics]. UVic-UCCMoodle.

Farré, L. (2021). *Tema 2 i 3. Disseny i metodologies de la investigació educativa* [Apunts acadèmics]. UVic – UCCMoodle.

Farré, L. (2021). *Tema 2. Escola i Famílies* [Apunts acadèmics]. UVic-UCCMoodle.

Farré, L. (2021). *Tema 4 i 5. Les tècniques i l'anàlisi de dades* [Apunts acadèmics]. UVic – UCCMoodle.

Folgueiras, P. (2016). *Técnica de recogida de información: La entrevista*. Dipòsit Universitat de Barcelona. Recuperat 10 d'octubre 2021, de <http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/99003/1/entrevista%20pf.pdf>

Fundació Bofill (s.d.). *Educació 360: educació a temps complet*. Recuperat 15 febrer 2022, de <https://fundaciobofill.cat/educacio360>

García, M., Martínez, C., Martín, N., Sánchez, L. (2006). *La entrevista* (Treball de Fi de Màster, Universidad Autónoma de Madrid). http://www2.uca.edu.sv/mcp/media/archivo/f53e86_entrevistapdfcopy.pdf

Garreta, J. (2007). *La relación familia – escuela*. Edicions de la Universitat de Lleida. <https://ebookcentral-proquest-com.biblioremot.uvic.cat/lib/uvicsp/reader.action?docID=3210144>

Garreta, J., i Llevot, N. (2007). La relación familia-escuela: ¿una cuestión pendiente?. Dins J. Garreta (Ed.), *La relación familia – escuela* (pp. 9 – 12). Lleida: Universitat de Lleida.

- González Monteagudo, J. (2001). El paradigma interpretativo en la investigación social y educativa: nuevas respuestas para viejos interrogantes. *Cuestiones pedagógicas*, 15, 227 – 246.
- González, O. (2014). *Familia y escuela. Escuela y familia*. Bilbao: Desclée De Brouwer.
- Guitart, R. (2018). Idea 3. Los centros deben dialogar y analizar la concepción que tienen de las familias, las relaciones que establecen con ellas y sus responsabilidades. Dins R. M. Guitart (Coord.), *La relación entre familia y escuela: 9 ideas clave* (pp. 79 – 101). Barcelona: Graó.
- Guitart, R.M. (2019). *Escola i entorn* [Apunts acadèmics]. UVic-UCCMoodle.
- Guitart, R.M. (2019). *Família, escola i entorn* [Apunts acadèmics]. UVic-UCCMoodle.
- Guitart, R.M. (2019). *Família. Estructures. Funcions* [Apunts acadèmics]. UVic-UCCMoodle.
- Guitart, R.M. (2019). *L'entrevista* [Apunts acadèmics]. UVic-UCCMoodle.
- Guitart, R.M. (2019). *Relacions família – escola* [Apunts acadèmics]. UVic-UCCMoodle.
- Lapuerta, J. (2021). *El joc lliure amb material no estructurat a l'etapa 0 – 3: Disseny d'una proposta d'intervenció a l'Escola Bressol El Roc Petit* (Treball de Fi de Grau, Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya). <http://hdl.handle.net/10854/6771>
- Latorre, A; Rincón, D. del; Arnal, J. (1996). *Bases metodològiques de la investigació educativa*. Barcelona: GR92.
- Marín, S. (2013). *La relació i la participació de les famílies a l'escola* (Treball de Fi de Grau, Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya). <http://hdl.handle.net/10854/2562>

- Martínez, M. (2019). *Infants, educadors/es i famílies: cap a una nova mirada pedagògica a l'escola bressol. La comunicació i la participació de les famílies*. Pla de formació de la Diputació de Barcelona – Àmbit d'Educació. Recuperat 23 febrer 2022, de <https://www.diba.cat/documents/113226/1678694/participacioFamilies.pdf/62da265f-2975-44ad-b054-50aaa65a059d>
- Mayorga Fernández, M.J. (2004). La entrevista cualitativa como técnica de la evaluación de la docencia universitaria. *Revista Electrónica de Investigación y Evaluación Educativa*, 10(1).
- Miranda, C. (2012). Sobre l'observació dels nadons. *Revista Catalana de Psicoanàlisi*, 29(1), 23 – 45. RACO. <https://raco.cat/index.php/RCP/issue/view/23518>
- Mózes, E. (2016). La observación en la Pedagogía Pikler. *Revista latinoamericana de educación infantil*, 5(3), 27 – 35.
- Muñoz, E., i Quintana, A. (2006). El treball integrat de la perspectiva dels centres educatius. Dins J. Subirats, i B. Albaigés (Coords.), *Educació i comunitat. Reflexions a l'entorn del treball integrat dels agents educatius* (pp. 80 – 91). Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
- Muñoz, E., i Quintana, A. (2006). El treball integrat des de la perspectiva dels centres educatius. Dins J. Subirats, i B. Albaigés (Coords.), *Educació i comunitat. Reflexions a l'entorn del treball integrat dels agents educatius* (pp. 80 – 92).
- Olivares, C. (2015, juliol 16). Estils educatius i de criança [Entrada blog]. Blogger. Recuperat 23 desembre 2021, de <https://comaprendreaaprendre.blogspot.com/2015/07/estils-educatius-i-de-crianca.html>
- Oller, M. (2007). Las familias también cuentan. Dins M. Antón (Coord.), S. Fusté, P. Llenas, L. Martín, F. Masnou, M. Oller, S. Palou, i C. Thió, *Planificar la etapa 0-6: Compromiso de sus agentes y práctica cotidiana* (1a ed., pp. 35-56). Graó.
- Prat, N., i Del Rio, M. (2003). *Desarrollo socioafectivo e intervención con las familias*. Barcelona: Altamar.

- Real, A. (2007). Comunicació, emocions, valors... En la relació família escola. Dins J. Garreta (Ed.), *La relación familia – escuela* (pp. 125 – 130). Lleida: Universitat de Lleida.
- Rodrigo, M. J., i Palacios, J. (Coords.). (1998). *Familia y desarrollo humano*. Alianza.
- Rubio, C., i Sala, O. (2016). La relació que s'estableix entre l'escola i les famílies a l'escola Vedruna de Ripoll (Treball de Fi de Grau, Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya).
http://dspace.uvic.cat/xmlui/bitstream/handle/10854/4819/trealu_a2016_sala_on_a_relació_escola.pdf?sequence=1
- Sandín, M. P. (2003). *Investigación cualitativa en educación. Fundamentos y tradiciones*. Madrid: McGraw Hill.
- Servei Educatiu Terra Alta. (2020, gener 17). *Educació 360, Educació a temps complet*. Recuperat 4 gener 2022, de <https://serveiseducatiu.xtec.cat/terraalta/general/educacio-360-educacio-a-temps-complet/>
- Simons, H. (2011). *El estudio de caso: teoría y práctica*. Morata.
- Sitjà, G., i Subirà, M. (2003). 11. Escuela compartida: alumnado, familias y profesorado. Dins C. Alfonso (Ed.), *La participación de los padres y madres en la escuela* (pp. 107 – 112). Barcelona: Graó.
- Stake, R. (1999). *Investigación con estudio de casos* (2ª ed.). Morata.
- Subirats, J., i Albaigés, B. (2006). 3. Principis bàsics del treball integrat en educació. Dins J. Subirats, i B. Albaigés (Coords.), *Educació i comunitat. Reflexions a l'entorn del treball integrat dels agents educatius* (pp. 13 – 19). Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
- Taylor, J. y Bodgan, H. (1986). *Introducción a los métodos cualitativos de investigación*. Buenos Aires: Paidós.

- Thió, C., i Llenas, P. (2007). Pequeños y competentes: de las actividades cotidianas al aprendizaje de la autonomía. Dins M. Antón (Coord.), S. Fusté, P. Llenas, L. Martín, F. Masnou, M. Oller, S. Palou, i C. Thió, *Planificar la etapa 0-6: Compromiso de sus agentes y práctica cotidiana* (1a ed., pp. 69-125). Graó.
- United Nations International Children's Emergency Fund. (s.d.). Coneixes els teus drets? Convenció sobre els drets de l'infant. Recuperat 2 novembre 2021, de <https://www.unicef.es/sites/unicef.es/files/comunicacion/unicef-educa-CONVENCIO-SOBRE-ELS-DRETS-DE-L-INFANT-versio-resumida-cat.pdf>
- Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya (2020). *Aspectes ètics en el desenvolupament del TFG/TFM*. UVic – UCC. https://www.uvic.cat/sites/default/files/cat_aspectes_etics_tfg.pdf
- Urbano, P. (2016). Análisis de datos cualitativos. *Revista Fesumar Pedagogía y educación*, 3(1), 113-126.
- Valls, A. (2019). *Els vincles afectius* [Apunts acadèmics]. UVic-UCCMoodle.
- Valls, A. (2019). *La família com a context de desenvolupament* [Apunts acadèmics]. UVic-UCCMoodle.
- Vila, I. (2003). 2. Familia y escuela: dos contextos y un solo niño. Dins C. Alfonso (Ed.), *La participación de los padres y madres en la escuela* (pp. 27 – 37). Barcelona: Graó.

ANNEXOS

TREBALL FINAL DE GRAU

Índex

1 Observacions.....	66
1.1 Model graella d'observació entrevistes	66
1.1.1 Observació entrevista 1 (Bruno)	68
1.1.2 Observació entrevista 2 (Roger).....	71
1.1.3 Observació entrevista 3 (Berta)	75
1.2 Model graella d'observacions entrades i sortides	78
1.2.1 Observació dia 1	79
1.2.2 Observació dia 2	81
1.2.3 Observació dia 3	83
2 Entrevistes	85
2.1 Models entrevistes.....	85
2.1.1 Model entrevista a la directora del centre	85
2.1.2 Model entrevista a una mestra del centre	86
2.1.3 Model entrevista a les components del Projecte Ubuntu del centre.....	87
2.2 Transcripcions entrevistes.....	88
2.2.1 Transcripció entrevista a la directora del centre.....	88
2.2.2 Transcripció entrevista a una mestra del centre	97
2.2.3 Transcripció entrevista a les components del Projecte Ubuntu del centre.	101
3 Diari de camp.....	105
4 Aspectes ètics en la recerca – Autoritzacions	107

1 Observacions

1.1 Model graella d'observació entrevistes

Dades observació

Dia: data que es realitza l'entrevista.

Hora: hora que s'inicia l'entrevista.

Durada de l'entrevista: estona que es fa el traspàs d'informació.

Família de l'infant: no posaré ni noms ni inicials; seran noms inventats, d'aquesta manera ningú podrà identificar mai l'infant ni la família.

Descriure la família: orígens, temps que fa que són a Catalunya (si és el cas), nombre de membres de la família, on viuen, etc.

Familiars assistents: familiars que assisteixen a l'entrevista.

Espai: espai on es porta a terme l'entrevista.

Observacions

- **Observacions dels vincles família – mestra.**
 - Paper i actituds de la mestra. Interès en la vida personal de la criatura i família (com es comporta l'infant a casa, com la família veu a la criatura dins l'ambient familiar). Els ofereix ajuda per qualsevol moment que la necessitin?
 - Paper i actituds de la família. Esmentar si l'entrevista es porta a terme a la primera data inicial proposada i no ha hagut d'estar posposada (en cas d'haver-se posposat, esmentar el perquè). Hi ha traspàs d'informació per part de la família? Es demanen dubtes? Mostren interès pels aspectes que explica la mestra? Com es mostren davant d'informacions que els comenta la mestra?
 - Traspàs d'informació de l'escola a casa i de casa a l'escola. Com és? Detallat? Escàs?

- **Observacions estratègies comunicatives.**
 - Canals, espais i instruments de comunicació. Com es porta a terme la comunicació família – escola...
 - Possibles barreres per comunicar-se. Idioma; assistència de la família o no.
 - Necessitat de recurs comunicatiu. (persona traductora, *app* per traduir, no es necessita i no hi ha cap recurs comunicatiu, es necessita però no

hi ha cap recurs comunicatiu). Cal repetir idees de diferents maneres per tal que s'entenguin?

- **Observacions clima i espai.**
 - Descripció de l'espai. Espai íntim? Convida al fet que les famílies puguin sentir-se còmodes? Hi ha interrupcions per part d'altres persones? (altres mestres o professionals de l'escola).
 - Persones que es troben en l'espai.
 - Temps destinat a l'entrevista. Temps previst per la mestra / temps real de l'entrevista.

- **Observacions preparació entrevista mestra.**
 - Com la mestra prepara l'entrevista?
 - Hi ha algun document intern i/o protocol de l'escola o de la mestra que marqui com han de ser les entrevistes amb les famílies? Exemple: començar dient els aspectes positius de l'infant, després aprenentatges i finalment aspectes actitudinals a millorar.
 - Altres aspectes a considerar de la mestra a l'hora de preparar l'entrevista.

1.1.1 Observació entrevista 1 (Bruno)

Dades observació

Dia: 22/03/2022

Hora: 10;30h del matí

Durada de l'entrevista: 20 minuts

Família de l'infant: mare catalana, pare anglès, i un germà més gran, el qual cursa 2n de primària; en total són quatre membres a la família. Viuen a Vic. Pel que fa a la llengua, la família parla en anglès i en català.

Familiars assistents: mare del nen.

Espai: tutoria d'Educació Infantil.

Observacions

- ***Observacions dels vincles família – mestra.***
 - Paper i actituds de la mestra. Hi ha interès per part de la mestra en la vida personal de la criatura: a l'inici de l'entrevista, li demana a la mare com veuen a l'infant a casa, com es comporta, si creu que el seu fill arriba content a l'escola, si considera que té ganes de veure als seus companys, companyes i mestres.

A la mare hi ha un aspecte que l'angoixa bastant; el seu fill gran va tenir principis de tartamudeig, i li preocupa que el fill petit també ho pugui "patir". Li demana ajuda a la mestra i aquesta li diu que no pateixi, que li comentarà a la mestra d'educació especial que tenen al centre i mouran fills per tal de prevenir aquest petit trastorn del llenguatge.

Al final de l'entrevista, la tutora ofereix tota la seva ajuda a la família. Si mai necessiten res, ja saben que poden comptar amb ella, encara que la família cregui que és un petit problema sense gaire importància. Remarca sobretot que aprofitin les estones d'entrada i sortida, el porta a porta per fer intercanvi d'informació breu; si necessiten explicar qualsevol altra situació o aspecte, el qual necessiti més temps per tractar-lo, la tutora buscarà un espai o moment per tal de poder resoldre allò que la família necessita.
 - Paper i actituds de la família. L'entrevista ha hagut d'estar posposada, ja que quan s'havia de fer, l'infant tenia Covid-19 i estava confinat a casa. La mare es mostra receptiva a tot el que se li explica de l'infant, coneix i és conscient del "petit" grup d'infants amb el que es relaciona el seu fill. Demana ajuda a la tutora en l'aspecte esmentat anteriorment: vol prevenir

un possible tartamudeig. El fet de tenir un altre fill més gran (2n de primària) fa comparacions entre germans. No té cap dubte, ho tenen tot massa clar. En cap moment es mostra a la defensiva del que li comenta la mestra sobre el seu fill, al contrari.

- Traspàs d'informació de l'escola a casa i de casa a l'escola. La mare posa molts exemples de com actua el Bruno a casa, fet que coincideix dins l'escola. Molts dels exemples que posa la tutora, la mare ja se'ls coneix, ja que l'infant actua igual a casa. El traspàs d'informació és detallat, i es comuniquen oralment amb l'ajuda d'un informe redactat, el qual és entregat a la família al final de l'entrevista.

○ **Observacions estratègies comunicatives.**

- Canals, espais i instruments de comunicació. Es comuniquen oralment al llarg de l'entrevista; no se'n fa ús de cap instrument. Tot i això, la tutora té a les mans l'informe de l'infant, el qual va sent llegit al llarg de tota l'entrevista, explicant i fent comentaris a la mare, aclarint alguna idea. Aquest informe, al final de l'entrevista, és firmat per la mare, ja que és l'exemplar que es queda al centre, però, a la vegada, la mare s'emporta una altra còpia (en color) cap a casa, amb la finalitat que la família pugui tenir constància de l'evolució del seu fill.
- Possibles barreres per comunicar-se. NO. La mare i la tutora parlen el mateix idioma: el català.
- Necessitat de recurs comunicatiu. NO.

○ **Observacions clima i espai.**

- Descripció de l'espai. L'espai on ens trobem és la sala de professores d'educació infantil. Té forma rectangular, amb dos finestrals que donen al pati d'infantil. Dins la sala hi ha prestatges amb diversos contes, llibres, i material pedagògic. A més, hi ha una taula força gran (hi poden cabre 8 persones aprox.) amb vuit cadires. Considero que no és un espai 100% íntim, ja que no és gaire acollidor, les finestres estaven obertes i les hem hagut de tancar a causa del soroll que hi havia al pati. Com a punt a favor, en tota la reunió no hi ha hagut cap interrupció per cap mestra.
- Persones que es troben en l'espai. Mare de l'infant, tutora de l'aula, i jo com a estudiant de pràctiques.

- Temps destinat a l'entrevista. Temps previst 15 minuts, temps real 20 minuts.

- **Observacions preparació entrevista mestra.**
 - Com la mestra prepara l'entrevista? A l'hora de citar a les famílies a l'entrevista, se'ls hi deixa un paper amb una graella, la qual hi ha uns dies establerts amb uns horaris. Aquest paper es troba dins d'un portafoli, el qual està enganxat a la finestra de l'aula. Se'ls hi proposa 3 dies diferents per fer l'entrevista amb disponibilitat de tot el dia, és a dir, de 9h a 13h o de 15h a 17h. En cas que a alguna família no li vagin bé els dies proposats, o s'hagi de canviar la data inicial de l'entrevista, com és el cas, la tutora parla personalment amb la família fins trobar nova data de trobada.
 - Hi ha algun document intern i/o protocol de l'escola o de la mestra que marqui com han de ser les entrevistes amb les famílies? No, l'entrevista no té un ordre establert, tot i que es guia bastant per l'ordre que marca l'informe de l'infant.
 - Altres aspectes a considerar de la mestra a l'hora de preparar l'entrevista. Ordena els informes per ordre d'infants que tenen entrevista. Es llegeix l'informe un parell de vegades abans que arribin les famílies, per repassar-lo, tot i que el dia que són redactats, també se'ls llegeix. En un *post-it* s'apunta tots aquells aspectes que no es pot oblidar de comentar a la família, i que sí o sí han de tractar.

1.1.2 Observació entrevista 2 (Roger)

Dades observació

Dia: 21/03/2022

Hora: 10:00h del matí

Durada de l'entrevista: 14 minuts

Família de l'infant: unitat familiar de sis persones; en total són quatre germans, amb edats de 3, 6, 9 i 12 anys (tots els germans són més grans que el Roger). Viuen a Vic. Pel que fa a les llengües, a casa parlen amazic, tot i que entre els germans també parlen català.

Familiars assistents: mare de l'infant, i un dels germans grans, el qual cursa 5è de primària, i fa de traductor, ja que la mare no parla ni entén res de català.

Espai: tutoria d'Educació Infantil.

Observacions

- **Observacions dels vincles família – mestra.**
 - Paper i actituds de la mestra. A l'inici de l'entrevista, la tutora s'interessa per la vida personal de l'infant: demana com el veuen a casa, quines són les seves actituds, si creuen que el Roger arriba content a l'escola o no. Tota l'estona es dirigeix al germà, ja que és qui fa de traductor al llarg de tota l'entrevista (la mare no entén ni parla el català). L'entrevista es fa en català, amb ús de castellà en alguns moments. En alguns moments, quan el germà està traduint, la tutora intenta explicar-li a la mare alguna idea amb signes i a través del castellà, tot i no dominar-lo tampoc. Al final de l'entrevista, la mestra ofereix tota la seva ajuda a la família. Insisteix que s'han d'aprofitar les entrades i les sortides per fer traspàs d'informació; informació no gaire important, ja que si mai necessiten comentar-li qualsevol aspecte que requereixi més temps, la tutora ja li diu que buscarien un moment i un espai per poder parlar amb calma i tranquil·litat. La mestra li demana a la mare si vol realitzar algun curs per aprendre català; la mare li diu que sí, i la tutora li respon que quan sàpiga d'algun curs per fer, que ja li farà saber per tal que ella el pugui fer i així aprendre català. La tutora insisteix al germà que ajudin als seus pares amb la llengua catalana, ja que els fills han estat escolaritzats des de ben petits en escola catalana i dominen la llengua.
 - Paper i actituds de la família. L'entrevista ha hagut d'estar posposada a causa del Covid-19: en la primera data inicial establerta, l'infant va ser

positiu en Covid.19. La mare escolta tot el que diu la mestra, tot i no entendre res, i es mostra receptiva a tot el que li tradueix el fill. Riu tota l'estona i diu que "sí" amb el cap. Ella no aporta gaire informació al que la mestra li comenta, no afegeix comentaris, sembla que tot li "sembla bé". En cap moment es mostra a la defensiva de les informacions que rep. La mare expressa que li agradaria aprendre i saber parlar el català, ja que porta anys aquí i diu que li angoixa estar en un lloc i no poder-se comunicar a causa de l'idioma; és per aquesta raó que la tutora li dona l'oportunitat del curs en català.

- Traspàs d'informació de l'escola a casa i de casa a l'escola. El traspàs d'informació de l'escola a casa i de casa a l'escola no té res a veure: hi ha molt poc traspàs de casa a l'escola. El traspàs és oral, ja que la mestra li explica al germà, i el germà li tradueix a la mare, però la mestra s'ajuda amb l'informe redactat a l'hora de fer el traspàs d'informació. En algun moment es fa algun signe amb les mans, i també se'n fa ús del castellà, tot i la mare no dominar-lo.

- **Observacions estratègies comunicatives.**

- Canals, espais i instruments de comunicació. Es comuniquen oralment al llarg de l'entrevista, tot i fer ús de signes en algun moment. La tutora compta amb el suport de l'informe del nen, el qual el va llegint i explicant al germà. El germà assisteix a la reunió per fer de traductor, ja que l'entrevista és en català (tot i fer ús del castellà en diferents moments) i la mare no entén ni parla el català. L'informe que realitza la mestra, al final de l'entrevista, és firmat per la mare, ja que és l'exemplar que es queda al centre, però, a la vegada, la mare s'emporta una altra còpia (en català i en color) cap a casa, amb la finalitat que la família pugui tenir constància de l'evolució del seu fill.

Com a curiositat, la mestra té una llibreta on aprofita per anotar diverses informacions de cada infant o observacions que ella fa al llarg del curs; aquesta llibreta, la té ella de setembre a juny, i un cop acabat el curs, li dona a la propera tutora que tindrà el grup classe. En aquesta llibreta, avui a l'entrevista, ha anotat que la mare del Roger estaria interessada per realitzar algun curs en català, i que està angoixada per no saber parlar-lo ni entendre-ho; d'aquesta manera, és una informació que la mestra té present.

- Possibles barreres per comunicar-se. La barrera idiomàtica.
 - Necessitat de recurs comunicatiu. Sí, el germà gran de l'infant, el qual cursa 5è de primària. Assisteix a l'entrevista amb l'objectiu de traduir tot allò que diu la mestra. En algun moment cal repetir les idees de diverses maneres per tal que s'entenguin millor.
- **Observacions clima i espai.**
- Descripció de l'espai. L'espai on ens trobem és la sala de professores d'educació infantil. Té forma rectangular, amb dos finestrals que donen al pati d'infantil. Dins la sala hi ha prestatges amb diversos contes, llibres, i material pedagògic. A més, hi ha una taula força gran (hi poden cabre 8 persones aprox.) amb vuit cadires. Considero que no és un espai 100% íntim, ja que no és gaire acollidor, les finestres estaven obertes i les hem hagut de tancar a causa del soroll que hi havia al pati. Com a punt a favor, en tota la reunió no hi ha hagut cap interrupció per cap mestra.
 - Persones que es troben en l'espai. Mare i germà gran de l'infant, tutora de l'aula, i jo com a estudiant de pràctiques.
 - Temps destinat a l'entrevista. Temps previst 15 minuts, temps real 14 minuts.
- **Observacions preparació entrevista mestra.**
- Com la mestra prepara l'entrevista? A l'hora de citar a les famílies a l'entrevista, se'ls hi deixa un paper amb una graella, la qual hi ha uns dies establerts amb uns horaris. Aquest paper es troba dins d'un portafoli, el qual està enganxat a la finestra de l'aula. Se'ls hi proposa 3 dies diferents per fer l'entrevista amb disponibilitat de tot el dia, és a dir, de 9h a 13h o de 15h a 17h. En cas que a alguna família no li vagin bé els dies proposats, o s'hagi de canviar la data inicial de l'entrevista, com és el cas, la tutora parla personalment amb la família fins trobar nova data de trobada.
 - Hi ha algun document intern i/o protocol de l'escola o de la mestra que marqui com han de ser les entrevistes amb les famílies? No, l'entrevista no té un ordre establert, tot i que es guia bastant per l'ordre que marca l'informe de l'infant.
 - Altres aspectes a considerar de la mestra a l'hora de preparar l'entrevista. Ordena els informes per ordre d'infants que tenen entrevista. Es llegeix

l'informe un parell de vegades abans que arribin les famílies, per repassar-lo, tot i que el dia que són redactats, també se'ls llegeix. En un *post-it* s'apunta tots aquells aspectes que no es pot oblidar de comentar a la família, i que sí o sí han de tractar.

1.1.3 Observació entrevista 3 (Berta)

Dades observació

Dia: 21/03/2022

Hora: 11;00h del matí

Durada de l'entrevista: 35 minuts

Família de l'infant: unitat familiar de cinc persones; en total són tres germans, la Berta, la seva bessona (la qual cursa P4), i un germà més gran. Va néixer a Ghana, tot i viure a Vic des d'octubre del 2021. Pel que fa a les llengües, a casa parlen twi, i poc anglès.

Familiars assistents: mare de la nena.

Espai: tutoria d'Educació Infantil.

Observacions

- ***Observacions dels vincles família – mestra.***
 - Paper i actituds de la mestra. Al principi de l'entrevista, la tutora s'interessa per la vida personal de la criatura: demana com la veuen a casa, quines són les seves actituds, si creuen que la Berta arriba contenta a l'escola o no, quines són les relacions amb la resta de germans o germanes. La nena està pendent d'una operació, ja que pateix Síndrome de Down, el qual li ha desencadenat diverses patologies cardíaques; la mestra demana per la data d'operació, s'interessa per la recuperació (quants dies haurà de necessitar per recuperar-se, on l'operen, on passarà el post-operatori, etc.). Tota l'estona es dirigeix a la Laia (component del Projecte Ubuntu i traductora de l'entrevista) i a la mare de la criatura. La mestra escolta atentament al que li diu la mare a la Laura, i del que la Laia tradueix per poder explicar-li a la tutora. Al final de l'entrevista, la mestra ofereix tota la seva ajuda a la família. Insisteix que s'han d'aprofitar les entrades i les sortides per fer traspàs d'informació; informació no gaire important, ja que si mai necessiten comentar-li qualsevol aspecte que requereixi més temps, la tutora ja li diu que buscarien un moment i un espai per poder parlar amb calma i tranquil·litat.
 - Paper i actituds de la família. L'entrevista ha hagut d'estar posposada, ja que el dia inicial de l'entrevista, la Berta es va posar malalta i la mare no va poder venir, ja que no podia deixar la nena amb ningú altre. La mare escolta amb atenció a la mestra (tot i no entendre res) i, sobretot a la Laura, la persona que tradueix. Explica com és la seva filla a casa, i riu quan la Laia li explica coses de la nena i s'adona que coincideix amb les

actituds que mostra a casa. Quan la mestra parla, afirma tota l'estona amb el cap i no diu res; quan la Laia li tradueix, ella contesta i explica o respon a les preguntes que se li fa. En cap moment es mostra a la defensiva de les informacions que rep, al contrari, es mostra molt receptiva. La mare agraeix i valora tot l'esforç i tota la feina que fa la mestra i el centre per tal de vetllar per l'educació i la salut de la seva filla; dona les gràcies, està molt agraïda.

- Traspàs d'informació de l'escola a casa i de casa a l'escola. Hi ha força traspàs d'informació entre la mestra i la mare, tot i haver-hi un element de traducció. El traspàs és oral, havent-hi una traducció de llengües, però la mestra també s'ajuda amb l'informe redactat a l'hora de fer el traspàs d'informació. Es comenten diverses informacions, com per exemple: l'excursió del divendres vinent, beca del menjador, operació del cor, bolquers, entre d'altres.

- o **Observacions estratègies comunicatives.**

- Canals, espais i instruments de comunicació. Es comuniquen oralment al llarg de l'entrevista, a través de la traductora, en aquest cas, la Laura. La tutora té el suport de l'informe de la criatura, el qual el va llegint i explicant a la Laura. La Laia assisteix a la reunió per fer de traductora, ja que l'entrevista és en català i la mare no entén ni parla el català, només es comunica en anglès. L'informe que realitza la mestra, al final de l'entrevista, és firmat per la mare, ja que és l'exemplar que es queda al centre, però, a la vegada, la mare s'emporta una altra còpia (en català i en color) cap a casa, amb la finalitat que la família pugui tenir constància de l'evolució de la seva filla.

Com a curiositat, la mestra té una llibreta on aprofita per anotar diverses informacions de cada infant o observacions que ella fa al llarg del curs; aquesta llibreta, la té ella de setembre a juny, i un cop acabat el curs, li dona a la propera tutora que tindrà el grup classe. En aquesta llibreta, avui a l'entrevista, ha anotat diverses informacions tractades al llarg de l'entrevista.

- Possibles barreres per comunicar-se. La barrera idiomàtica.
- Necessitat de recurs comunicatiu. Sí, la Laura, component del Projecte Ubuntu; aquesta assisteix a l'entrevista amb l'objectiu de traduir tot allò que diu la mestra.

- **Observacions clima i espai.**
 - Descripció de l'espai. L'espai on ens trobem és la sala de professores d'educació infantil. Té forma rectangular, amb dos finestrals que donen al pati d'infantil. Dins la sala hi ha prestatges amb diversos contes, llibres, i material pedagògic. A més, hi ha una taula força gran (hi poden cabre 8 persones aprox.) amb vuit cadires. Considero que no és un espai 100% íntim, ja que no és gaire acollidor, les finestres estaven obertes i les hem hagut de tancar a causa del soroll que hi havia al pati. Com a punt a favor, en tota la reunió no hi ha hagut cap interrupció per cap mestra.
 - Persones que es troben en l'espai. Mare de la criatura, la Laia (traductora de l'entrevista), tutora de l'aula, i jo com a estudiant de pràctiques.
 - Temps destinat a l'entrevista. Temps previst 15 minuts, temps real 35 minuts.

- **Observacions preparació entrevista mestra.**
 - Com la mestra prepara l'entrevista? A l'hora de citar a les famílies a l'entrevista, se'ls hi deixa un paper amb una graella, la qual hi ha uns dies establerts amb uns horaris. Aquest paper es troba dins d'un portafoli, el qual està enganxat a la finestra de l'aula. Se'ls hi proposa 3 dies diferents per fer l'entrevista amb disponibilitat de tot el dia, és a dir, de 9h a 13h o de 15h a 17h. En cas que a alguna família no li vagin bé els dies proposats, o s'hagi de canviar la data inicial de l'entrevista, com és el cas, la tutora parla personalment amb la família fins trobar nova data de trobada.
 - Hi ha algun document intern i/o protocol de l'escola o de la mestra que marqui com han de ser les entrevistes amb les famílies? No, l'entrevista no té un ordre establert, tot i que es guia bastant per l'ordre que marca l'informe de l'infant.
 - Altres aspectes a considerar de la mestra a l'hora de preparar l'entrevista. Ordena els informes per ordre d'infants que tenen entrevista. Es llegeix l'informe un parell de vegades abans que arribin les famílies, per repassar-lo, tot i que el dia que són redactats, també se'ls llegeix. En un *post-it* s'apunta tots aquells aspectes que no es pot oblidar de comentar a la família, i que sí o sí han de tractar.

1.2 Model graella d'observacions entrades i sortides

Dades observació

Dia:

Hora i durada de l'entrada:

Hora i durada de la sortida:

Mestre o mestra: professional que gestiona aquest moment.

Espai: espai on es realitza l'entrada o sortida.

Observacions

- **Observacions entrades.**
 - Infants que assisteixen a l'escola.
 - Nombre d'infants que arriben acompanyats.
 - Acompanyants dels infants. Qui porta als infants al centre? Germans o germanes? Avis o àvies? Pares o mares?
 - Nombre d'infants que arriben sols.
 - Intercanvi d'informació. Es donen intercanvis d'informació? Hi ha barreres que no permetin aquest intercanvi? Quines?
 - Temes que es tracten entre els acompanyants o les acompanyants amb el mestre o la mestra.
 - Paper de la mestra. Mostra atenció i interès per les famílies o no, es mostra "disponible" de cara als acompanyants dels infants.

- **Observacions sortides.**
 - Acompanyants dels infants. Qui ve a buscar als infants?
 - Intercanvi d'informació. Es donen intercanvis d'informació? Hi ha barreres que no permetin aquest intercanvi? Quines?
 - Temes que es tracten entre els acompanyants o les acompanyants amb el mestre o la mestra.
 - Paper de la mestra. Mostra atenció i interès per les famílies o no, es mostra "disponible" de cara als acompanyants dels infants.

1.2.1 Observació dia 1

Dades observació

Dia: 14/03/2022

Hora i durada de l'entrada: 9h – 9;15h del matí, 15 minuts aproximadament.

Hora i durada de la sortida: 16;55h – 17;10h de la tarda, 15 minuts aproximadament.

Mestre o mestra: tutora de l'aula.

Espai: aula de P3 A.

Observacions

○ **Observacions entrades.**

- Infants que assisteixen a l'escola. 18 infants.
- Nombre d'infants que arriben acompanyats. 16 infants, tot i que els altres 2, arriben sols, però les mares es troben uns quants metres darrere d'ells i després s'asseguren que han entrat correctament a l'aula.
- Acompanyants dels infants. La gran majoria arriba amb pares o mares, excepte:
 - JAUME: arriba amb els seus germans de primària.
 - MIQUEL: arriba amb l'àvia.
 - JOAN: arriba amb l'avi.
- Nombre d'infants que arriben sols. 2 infants arriben sols, però les mares van darrere d'ells uns quants metres enllà, veuen com entren a l'aula, però un cop els infants estan a l'aula, arriben les mares per assegurar-se que han arribat amb normalitat.
- Intercanvi d'informació. Es donen intercanvis d'informació (en el proper apartat específic quins). Barreres: idioma i el poc temps que comptem. En algun cas hem hagut de recórrer al *GoogleTraductor* o a la Laia (component Ubuntu).
- Temes que es tracten entre els acompanyants o les acompanyants amb el mestre o la mestra. Es recorda l'excursió al teatre de demà. És una excursió de només matí, però com que aquests dies plou molt, necessitem que els infants portin paraigües, impermeables i roba de recanvi. En algun moment es recorre al *GoogleTraductor* o a la Laia (component Ubuntu), la qual domina l'anglès.
La mare de la GRETA, la qual té una altra filla a P5, s'acosta a la classe a informar que avui la petita no vindrà, ha passat mala nit i està amb febre.

L'avi del JOAN, aprofita per informar que ja li han posat la roba de recanvi que vam haver d'utilitzar el divendres a la tarda.

La mare de la RITA comunica que a partir d'avui la nena es quedarà a dinar al menjador de l'escola.

- Paper de la mestra. La tutora està exclusivament per a les famílies. El seu paper és rebre als infants, donar el bon dia, i demanar a les famílies com estan o si hi ha res de nou. El cotutor i el suport de l'aula són els que s'encarreguen d'ajudar als infants a treure jaqueta, deixar aigua a la safata, treure motxilla, etc. La tutora es mostra disponible a les famílies.

○ **Observacions sortides.**

- Acompanyants dels infants. La gran majoria són pares i mares, tot i això, hi ha infants que marxen amb altres acompanyants.
 - MIQUEL: marxa amb l'àvia.
 - GUILLEM: marxa amb la mare d'un infant de P4; són veïns.
 - RITA: marxa amb l'amiga de la mare.
 - JAUME: marxa amb els seus germans de primària.
 - CARLES: marxa amb la seva germana, la qual fa 1r d'ESO.
- Intercanvi d'informació. Es donen intercanvis d'informació (en el proper apartat específic quins). Barreres: idioma i el poc temps que comptem. En algun cas, els germans grans tradueixen el que se li vol dir a les famílies.
- Temes que es tracten entre els acompanyants o les acompanyants amb el mestre o la mestra. Es torna a recordar l'excursió de demà al teatre. La mare de l'EMMA demana que la tornin a posar al grup de difusió de *WhatsApp*, ja que no rep els missatges correctament. La mare de la RITA demana el menú mensual del menjador. La tutora li diu que li demanarà a la coordinadora del menjador i que ja li farà arribar.
- Paper de la mestra. La tutora està exclusivament per a les famílies. El seu paper és rebre-les, i cridar als infants a mesura que els venen a buscar. La tutora es mostra disponible a les famílies.

1.2.2 Observació dia 2

Dades observació

Dia: 15/03/2022

Hora i durada de l'entrada: 9h – 9;15h del matí, 15 minuts aproximadament.

Hora i durada de la sortida: 16;55h – 17;10h de la tarda, 15 minuts aproximadament.

Mestre o mestra: la tutora de l'aula fa l'entrada; el cotutor de l'aula fa la sortida.

Espai: aula de P3 A.

Observacions

○ **Observacions entrades.**

- Infants que assisteixen a l'escola. 20 infants.
- Nombre d'infants que arriben acompanyats. Tots 20.
- Acompanyants dels infants. Mares, pares, germans de primària, germanes d'ESO, amics o amigues de la família, tiets i tietes, avis i àvies.
- Nombre d'infants que arriben sols. Cap, arriben tots acompanyats.
- Intercanvi d'informació. Es donen intercanvis d'informació (en el proper apartat específic quins). Barreres: idioma i el poc temps que comptem. En algun cas hem hagut de recórrer al *GoogleTraductor*.
- Temes que es tracten entre els acompanyants o les acompanyants amb el mestre o la mestra. Alguns familiars demanen si s'ha d'anar a buscar als infants a algun lloc específic o a la mateixa escola; la tutora els hi diu que no, que anem caminant fins al teatre, però que tornem en bus. La mare de la GINA ens diu que segueix amb febre i que avui no vindrà en tot el dia. La mare del MIQUEL ens diu que no ha passat bona nit i que al matí no vindrà, que intentarà venir a la tarda.
- Paper de la mestra. La tutora està exclusivament per a les famílies. El seu paper és rebre als infants, donar el bon dia, i demanar a les famílies com estan o si hi ha res de nou. El cotutor i el suport de l'aula són els que s'encarreguen d'ajudar als infants a treure jaqueta, deixar aigua a la safata, treure motxilla, etc. La tutora es mostra disponible a les famílies.

○ **Observacions sortides.**

- Acompanyants dels infants. Pares, mares, germans de primària, germans d'ESO, amics o coneguts de la família, avis i àvies.

- Intercanvi d'informació. Es donen intercanvis d'informació (en el proper apartat específic quins). Barreres: idioma i el poc temps que comptem. En algun cas, la Laia tradueix a les famílies que ho necessiten.
- Temes que es tracten entre els acompanyants o les acompanyants amb el mestre o la mestra. Els familiars dels infants que es queden a dinar demanen com ha anat el teatre del matí. La mare de la GINA, tot i no ser-hi la nena a l'escola, com que la filla gran va a P5, aprofita i ens informa que demà la nena ja vindrà a l'escola, ja que ha passat bon dia. Una mare de P5, la qual és amiga de la família de l'ALBERT, ens demana que li donem la motxilla de l'infant, ja que aquesta tarda no ha vingut i li portarà ella a casa.
- Paper de la mestra. El cotutor està exclusivament per a les famílies. El seu paper és rebre-les i cridar als infants a mesura que els venen a buscar. El cotutor es mostra disponible a les famílies.

1.2.3 Observació dia 3

Dades observació

Dia: 16/03/2022

Hora i durada de l'entrada: 9h – 9;15h del matí, 15 minuts aproximadament.

Hora i durada de la sortida: 16;55h – 17;10h de la tarda, 15 minuts aproximadament.

Mestre o mestra: tutora de l'aula.

Espai: aula de P3 A.

Observacions

○ **Observacions entrades.**

- Infants que assisteixen a l'escola. 17 infants.
- Nombre d'infants que arriben acompanyats. 17 infants.
- Acompanyants dels infants. La majoria són pares i mares. En algun cas, qui acompanya als infants són: germans de primària, la cuidadora / cangur, avis, àvies, amigues de la família.
- Nombre d'infants que arriben sols. Cap, arriben tots acompanyats.
- Intercanvi d'informació. Es donen intercanvis d'informació (en el proper apartat específic quins). Barreres: idioma i el poc temps que comptem. En algun cas hem hagut de recórrer al *GoogleTraductor*.
- Temes que es tracten entre els acompanyants o les acompanyants amb el mestre o la mestra.

La mare del MIQUEL demana un canvi de data de l'entrevista; la tutora li ofereix un altre moment i acorden el dia.

El pare de l'ALBERT ens diu que ahir va estar amb malestar de panxa i que avui ve a l'escola però no es quedarà a dinar, dinarà a casa.

L'àvia del MARTÍ ens informa que aquesta tarda el nen no vindrà, té metge.

- Paper de la mestra. La tutora està exclusivament per a les famílies. El seu paper és rebre als infants, donar el bon dia, i demanar a les famílies com estan o si hi ha res de nou. El cotutor i el suport de l'aula són els que s'encarreguen d'ajudar als infants a treure jaqueta, deixar aigua a la safata, treure motxilla, entre d'altres. La tutora es mostra disponible a les famílies.

○ **Observacions sortides.**

- Acompanyants dels infants. Majoritàriament, mares i pares. Tanmateix, venen germans de primària, germanes d'ESO, àvies i avis.
- Intercanvi d'informació. Es donen intercanvis d'informació (en el proper apartat específic quins). Barreres: idioma i el poc temps que comptem. En algun cas, la Laia tradueix a les famílies que ho necessiten.
- Temes que es tracten entre els acompanyants o les acompanyants amb el mestre o la mestra.

Se li demana a la mare de la BERTA que porti bolquers per a demà.

Avui s'ha passat un missatge pel grup de difusió de *WhatsApp* informant que divendres vinent marxem d'excursió; poques famílies demanen on anirem.

- Paper de la mestra. La tutora està exclusivament per a les famílies. El seu paper és rebre als infants, donar el bon dia, i demanar a les famílies com estan o si hi ha res de nou. El cotutor i el suport de l'aula són els que s'encarreguen d'ajudar als infants a treure jaqueta, deixar aigua a la safata, treure motxilla, etc. La tutora es mostra disponible a les famílies.

2 Entrevistes

2.1 Models entrevistes

2.1.1 Model entrevista a la directora del centre

Dades entrevista

Dia entrevista:

Durada entrevista:

Espai on es realitza l'entrevista:

Preguntes entrevista

1. Quin paper tenen les famílies en l'educació dels infants i quin valor li doneu des del centre?
2. Consideres que la comunicació i el centre amb les famílies és important? Per què?
3. Creus que la pandèmia, la qual ha estat causada per la Covid – 19, ha pogut repercutir en la relació família – escola? De quina manera?
4. Com creus que hauria de ser la relació entre les famílies i l'escola? I com creus que és aquesta relació actualment en el centre?
5. Hi ha participació per part de les famílies dins l'escola? En cas afirmatiu, de quina forma ho fan?
6. Dins del centre, s'empren estratègies per fomentar la relació i la participació de les famílies? En cas afirmatiu, quines?
7. Quins obstacles creus que dificulten la relació i la participació entre les famílies del centre i l'escola? Com els milloraries?
8. A l'escola, teniu algun òrgan com per exemple AFA o AMPA, que estigui constituïda o formada per diferents famílies del centre? Quines són les seves funcions principals?
9. Porteu a terme festes i celebracions amb les famílies? I en cursos anteriors? Quines?
10. Com a escola, quins canals i espais de comunicació teniu amb les famílies? Considereu que són útils i que s'arriba a totes les famílies per igual? Caldria construir nous espais i canals de relació i comunicació?
11. Com s'atén la diversitat de famílies del centre?

2.1.2 Model entrevista a una mestra del centre

Dades entrevista

Dia entrevista:

Durada entrevista:

Espai on es realitza l'entrevista:

Preguntes entrevista:

1. Consideres que la comunicació i el contacte amb les famílies és important? Per què?
2. Creus que la pandèmia, la qual ha estat causada per la Covid – 19, ha pogut repercutir en la relació família – escola? De quina manera?
3. Com creus que hauria de ser la relació entre les famílies i l'escola? I com creus que és aquesta relació actualment en el centre?
4. Com a tutora d'infantil, intentes establir bons vincles i apropar-te a les famílies de l'aula? En cas afirmatiu, de quina manera? // Com a tutora d'infantil, utilitzes alguna estratègia per fomentar la relació i la participació de les famílies dins del centre? En cas afirmatiu, quines?
5. Com a tutora i mestra de P3, ofereixes o disposes d'una franja horària per atendre a les famílies dels infants en cas que necessitin una tutoria o una entrevista? En cas afirmatiu, consideres que les famílies treuen profit d'aquesta disponibilitat?
6. Com a tutora d'infantil, quines tècniques, instruments, espais i/o canals de comunicació utilitzes per comunicar-te amb les famílies de l'aula?
7. En el dia a dia, les entrades i sortides dels infants a l'aula, s'aprofiten per intercanviar informacions de l'infant?
8. Quins obstacles creus que dificulten la relació i la participació entre la família i l'escola? Com els milloraries?
9. Com a mestra, com atens la diversitat de famílies presents en el grup?

2.1.3 Model entrevista a les components del Projecte Ubuntu del centre

Dades entrevista

Dia entrevista:

Durada entrevista:

Espai on es realitza l'entrevista:

Preguntes entrevista:

1. En què consisteix el Projecte Ubuntu?
2. Quan i com va sorgir el Projecte Ubuntu? Amb quina finalitat?
3. Quins són els objectius principals d'aquest projecte?
4. Creieu que la pandèmia, la qual ha estat causada per la Covid – 19, ha pogut repercutir en la relació família – escola? De quina manera?
5. Quines tècniques de comunicació utilitzeu per comunicar-vos amb les famílies? I per promoure la relació família – escola?
6. Com creieu que és la participació i la implicació de les famílies dins del centre?
7. Quins obstacles considereu que dificulten la relació i la participació entre la família i l'escola? Com els milloraríeu?
8. Actualment, dirigiu o participeu en algun projecte que connecti els pilars de la família – escola – comunitat? En cas afirmatiu, quin o quins?

2.2 Transcripcions entrevistes

2.2.1 Transcripció entrevista a la directora del centre

Dades entrevista

Dia entrevista: 16/02/2022

Durada entrevista: 1 hora

Espai on es realitza l'entrevista: despatx direcció del centre

Preguntes entrevista

- 1. Quin paper tenen les famílies en l'educació dels infants i quin valor li doneu des del centre?** Les famílies tenen un paper en l'educació cabdal pels infants perquè és el primer element social que rep qualsevol ésser humà quan neix, en què li dona unes directrius per saber ser, saber estar i saber conviure en el món. I des del centre quin valor es dona? Doncs el que és, primordial com he dit abans. Les famílies fan tota una tasca educativa al llarg de tota la vida; en canvi, el centre canvia, els mestres canvien, simplement nosaltres fem tot un acompanyament amb ensenyament, aprenentatge, i també a nivell educatiu global, però les famílies és el pal de paller de qualsevol educació de qualsevol infant.
- 2. Consideres que la comunicació i el centre amb les famílies és important? Per què?** Tornant a la pregunta d'abans, és primordial la comunicació. Si no hi ha comunicació, és com si no hi hagués avenç en el saber ser i en el saber estar. Per tant, si les famílies les entenem com a pal de paller, la comunicació dins del centre ha de ser colze a colze, i qualsevol decisió que es prengui pel bé comú de l'infant en qüestió, la família n'ha de ser coneixedora, igual que si la família considera que des de l'escola hem de ser coneixedors de qualsevol cosa que passi fora de l'àmbit escolar, doncs també hem d'establir aquests àmbits de comunicació, i fins i tot a partir d'aquests últims cursos s'estan fent ja uns plans de comunicació escrits, redactats, en que es veu la importància, queda palesa una mica el fil conductor per seguir en aquesta comunicació, no només amb les famílies sinó amb tot l'entorn de comunitat educativa.
D'acord, és a dir que és important que segueixin la mateixa línia educativa... Sí.
- 3. Creus que la pandèmia, la qual ha estat causada per la Covid – 19, ha pogut repercutir en la relació família – escola? De quina manera?** En el cas de la nostra escola, ens ha fet molt mal. Per què? Perquè la nostra escola és una escola que és oberta al barri, és una escola de teixit associatiu, la qual va més enllà del pur edifici. I, en això, evidentment també hi entra la relació amb les famílies. Les famílies ajuden

a l'aprenentatge dels seus fills, entren a dins de l'escola, entren dins de les dinàmiques perquè també són agents educadors. Llavors, el Covid – 19, el que ens ha frenat és aquesta comunicació, aquesta relació més propera, i ha fet que s'hagués de posar com una barrera en la relació entre l'escola i les famílies. I aleshores, ens hem hagut de reinventar, tant com hem pogut, buscant diferents estratègies per fer que tot això no quedés malmès. De totes maneres, ha quedat tocat i sí que és cert que a la mínima que es pot, que el protocol Covid deixa, una de les primeres coses que es fa és intentar repescar un altre cop aquesta relació família i escola.

- 4. Com creus que hauria de ser la relació entre les famílies i l'escola? I com creus que és aquesta relació actualment en el centre?** La relació ha de ser fluida per la importància que té el triangle educatiu que és alumne – família – escola. La relació ha de ser fluida, planera, de confiança; per dir una manera "portes obertes" sempre a l'escolta, a la recepció de propostes, i al revés, a la inversa, tant de rebre com de donar. I, aquesta relació, actualment, en el centre, és el que comentàvem que a l'haver fet un treball durant molts i molts anys, de teixit amb les famílies, la pandèmia ens ho ha frenat molt. I actualment ha quedat molt tocada, tot i que intentem, com he dit en la pregunta anterior, reinventar-nos perquè tot això no sigui així. Si no hi hagués hagut la Covid – 19, doncs per contestar aquesta pregunta "*Com creus que és aquesta relació actualment en el centre?*" et diria que és una relació sana i crec que continua sent una relació sana, la qual té molt ben aposentats els pilars que s'han forjat durant anys de confiança i de mutu acord a l'hora de prendre decisions amb les famílies. Però és això, ara actualment ho tenim emmascarat amb la Covid – 19, i tampoc del cert et podria dir com estem ara, si estem com estaven... s'hauria de fer una valoració en els propers anys quan tot això freni ja.
- 5. Hi ha participació per part de les famílies dins l'escola? En cas afirmatiu, de quina forma ho fan?** La participació és cabdal a les famílies dins l'escola. Pel tema de Covid – 19, ara s'ha vist frenat, però si fem una mica de visió retrospectiva i mirem enrere, la participació de les famílies era constant no només en festes que es poguessin fer, sinó en projectes. Nosaltres treballem per projectes, per tant, era molt important saber detectar quines famílies podien aportar aprenentatge, ensenyament o aprenentatge als infants, i aprofitar tots els vessants per entrar a l'escola per fer activitats conjuntes, per transmetre experiència que tinguessin les famílies i, sobretot, en el tema del plurilingüisme i el tema de la multiculturalitat que tenim en la realitat de la nostra escola, doncs el fet d'apropar a les diferents cultures dins les aules i en activitats concretes feia doncs tota aquesta harmonia de relació entre escola i família.

6. Dins del centre, s'empren estratègies per fomentar la relació i la participació de les famílies? En cas afirmatiu, quines? A veure, les estratègies per fomentar la relació han augmentat moltíssim des que tenim la dotació d'una tècnica d'integració social i l'educadora social perquè les necessitats de la nostra comunitat són molt específiques i el fet que hi hagi el rol d'aquest equip social ha facilitat molt el fet de poder-nos apropar a les famílies per tal de comprendre millor les situacions en les que estan, poder-les acompanyar millor i, de retruc, també poder afavorir el saber estar i el saber ser dels propis infants a dins de l'escola. Per tant, una de les estratègies primordials que tenim és aquest equip social, el qual fa aquest vincle més proper, que potser des de l'equip docent no tens la formació ni estratègies ni metodologies per poder-t'hi apropar tant, i es treballa també de tu a tu entre l'equip social amb l'equip docent per poder anar fomentant tota aquesta relació i participació de les famílies dins de l'escola.

El projecte social aquest és l'Ubuntu? Sí, l'Ubuntu és més amb els infants. O sigui l'equip social treballa amb una de les potes que és el treball directe amb els infants dins les aules per anticipar possibles coses que es detecten o possibles conflictes que hi puguin haver de relació o cohesió social. Llavors, l'altra pota que té l'equip social és l'assessorament als docents; també amb estratègies, amb apropament cap a famílies i estratègies de relació amb els infants. L'altra és la xarxa al barri, pròpiament dit, a nivell d'entitats i vincle també a nivell d'ajuntament. I després l'altra, que és aquest que estàvem parlant ara, és la relació amb les famílies. Mirant una mica quins interessos, quines necessitats tenen les famílies i fer diversos tallers, per exemple: tallers de dinamització d'estratègies monoparentals, quan hi ha famílies així, o estratègies familiars, d'acompanyar... i per exemple també s'havien fet diversos tallers, si es veia la necessitat de tot el tema més d'educació sexual amb les diferents cultures que hi ha, doncs establir un vincle comú per entendre com funciona la societat d'avui en dia on estan vivint. I després també fan tot el vincle, d'això que et deia amb el barri, a través dels plans que hi ha estratègics a la ciutat de Vic, hi ha un pla de barris en què s'està intentant potenciar això, la cohesió social dins del barri, doncs l'escola com a agent educador important de la zona també té una veu i un vot en les coses que s'estan decidint. I elles són les que fan tot aquest vincle amb la part social.

7. Quins obstacles creus que dificulten la relació i la participació entre les famílies del centre i l'escola? Com els milloraries? Aquí tenim un gran obstacle que és el gran cavall de batalla que engegarem a partir d'ara a veure com afrontar-ho, que és tot el tema de l'analfabetisme digital. Una cosa és veure't de tu a tu, però el que ens

ha ensenyat la Covid és que de tu a tu, com que no hem pogut, hem hagut de buscar altres estratègies, i tota la vessant aquesta més digital, com que tenien aquests buits, ha costat molt poder participar, poder-nos comunicar, i ara estem amb això, estem arrencant a nivell d'escola tot un treball d'apoderar a les famílies que finalment es deia que potser sí que donaria uns fruits però no, o sigui has d'anar al dia a dia, l'assaig – error. Vam intentar formar a les famílies per tal que tinguessin coneixement de tot l'entorn *gmail*, per poder fer videotrucades, per poder-los comunicar a través de correus electrònics, vam desgastar molta energia en això, sobretot a nivell d'equip social, i no s'ha recollit els fruits esperats. Per tant, s'ha de saber parar...

Potser també per tema econòmic? No, és més tema funcional, pel que hem detectat.

O sigui aquestes famílies es poden permetre, per exemple, tenir un ordinador?

No, però quan tu els hi facilites poder-ho fer, com que tampoc ho han practicat, és que és un peix que es mossega la cua. Tampoc han estat alfabetitzats digitalment; amb un ordinador no ens funcionava. Llavors, què vam haver de fer? Parar-ho i dir a veure, no cal anar picant pedra, girem la mirada i busquem una altra manera a nivell digital. En què són competents a nivell digital? Amb el mòbil. Doncs ens comuniquem a través del mòbil. No cal fer un correu electrònic per les famílies, sinó que potser el que cal és fer uns grups de difusió i el correu electrònic no funciona però el *WhatsApp* el dominen. Doncs a través d'uns grups de difusió, en que sigui canal només de rebuda, anar rebent les informacions per allà, que tinguin la certesa que poden fer una videotrucada, perquè la saben fer a través de mòbil, doncs perquè entestar-nos en que la facin a través del *Meet*. O sigui, és això, moltes vegades has de parar i el que tu penses que pot anar bé, has de fer tot el contrari: fer el procés empàtic de mirar on estan, què utilitzen, què els hi és pragmàtic per a ells i llavors passar-ho a la realitat nostra. És aquest pas el que costa molt, sempre t'ho mires des de la teva òptica i vols que tot el que s'estigui fent, doncs puguin arribar-hi i no, ets tu. La necessitat hi és, busquem les diferents vies; i saber parar, si aquesta via no funciona, no cal continuar-hi, anem per una altra, busquem la més pràctica, perquè en definitiva el que volem és la participació, no? I no volem la participació d'aquí dos anys, la volem ara, ja; doncs és fer-ho així. Per això, aquest pla de comunicació que engegarem ara, clar, serà una cosa que serà potser molt diferent d'altres escoles, però perquè nosaltres partim de la necessitat, no del model que ens ve donat com a societat, de que hem de treballar a través de videotrucades i tal; no perquè les videotrucades, l'eina, no serà l'ordinador, i serà un mòbil.

I pel que fa a l'idioma? Tu creus que és un obstacle, una barrera? Aquest any hem iniciat una cosa nova, perquè aquesta pregunta també la teníem: com ho fem? S'ha d'apoderar tant als germans? Els hi toca saber determinades coses? Des d'ajuntament hi ha un servei, que és el servei de traduccions lingüístiques, que si tu vols, el demanes i et ve una persona amb domini de la llengua X a fer-te una traducció en una entrevista, o un text, el que sigui que tu vulguis difondre i comunicar. Però això era com molt lent i no era proper. I aquí, el que busques és el fet del vincle, de ser proper. Tu tens una història de vida molt complexa, però si se t'apropen, doncs el teu cor es calma i t'obres a tot lo que ve; si no, la vida, com que t'ha donat tants cops, d'entrada estàs tancat. I clar, venir-te una persona de fora, a fer-te una traducció d'una cosa que és del teu fill, que és una cosa molt propera, que no coneixes de res, obrir-te, costa. I anant donant voltes, aquest any hem ideat una cosa que és diu el Referents Lingüístics dins la pròpia comunitat. O sigui hem demanat a diferents mares i pares, en aquest cas diria que tot són mares actualment, que ens facin traduccions; i són mares de la comunitat. O sigui que les coneixen, de l'escola. I, per exemple, tens una mare que et parla amb *murdu*, una altra que et parla amb *mamazic*, una altra que et parla amb àrab, una altra que et parla amb xinès, en anglès, català, castellà, també busquem els referents de les llengües vehiculars, que en aquest cas és el català, i coses que impliquin, que tu pensis que no arribarà aquella informació, demanes a aquest grup de mares a veure si poden fer el favor de traduir-ho. I llavors, el canal comunicatiu és a través del *WhatsApp*. O sigui, si tu ho sents amb la teva pròpia llengua, és com que t'obres més... és allò que dèiem. A més, si és de la pròpia comunitat educativa, encara et dona més confiança. Està funcionant molt bé, les pròpies mares que formen part d'aquest grup s'han apoderat molt i estan molt felices de poder donar aquest servei, perquè també és una manera de reivindicar la teva identitat, no? I les persones que ho reben amb la seva llengua, doncs també és una manera de sentir-se acollits. Jo crec que això ens funciona molt bé. Ara, sí que és cert que en determinades entrevistes, clar, una mare no pot venir a fer una traducció perquè són coses molt íntimes, i llavors el que fem és tirar una mica doncs de tots els recursos que, humanament des del principi de la història existeixen, amb dibuixos, amb comunicació no verbal (signes). Quan hi ha entrevistes que hi ha material més sensible pel mig, llavors no. Però si és una entrevista fluida, sempre es tiba de germans. Llavors evidentment, a nivell d'equip social, si es detecta que una família té tot aquest buit comunicatiu en el lloc on està vivint, doncs se li ofereixen solucions. Per aprendre una llengua has de veure la necessitat. I, per exemple, coses tan tontes, que per a nosaltres tenen molt valor és estar fora a la porta a dir el bon

dia pel matí. Per exemple, aquí a infantil, no hi sóc jo perquè sí, ni hi ha la K perquè sí. I a l'altra porta no hi ha la M perquè sí, ni l'A, que és la referent social. Hi som perquè si hi ha alguna cosa, aquest és un moment d'impàs, que no és reglamentari, sinó que el bon dia, el primer somriure que tens al matí, algú que et mira als ulls... pot ser hi ha gent que no li miren els ulls en tot el dia, perquè te les seves coses o el que sigui. I aquest punt, veus que famílies que al principi estaven com molt reticents, que pot ser no et deien ni bon dia ni bona tarda, mica en mica, a mesura que passen les setmanes, s'obren. I clar, llavors ja és: parles català? O li dius alguna frase en català: no m'entens? I veuen la necessitat de sentir-se acollits en una llengua que vehiculi totes aquestes emocions

- 8. A l'escola, teniu algun òrgan com per exemple AFA o AMPA, que estigui constituïda o formada per diferents famílies del centre? Quines són les seves funcions principals?** Aquí la Covid – 19 sí que ha fet molt mal perquè des d'altres escoles s'han pogut reunir les AFES, les Associacions de Famílies d'Alumnes, a través de videotrucades i han pogut anar fent feines i contacte i ajudant a l'escola. Clar, aquí sí que ja et puc dir ara que l'AFA la tenim que se'ns aguanta amb pinces. Fins ara, teníem una AFA que representava, o sigui l'Associació de Famílies d'Alumnes representa a les famílies, i si tu representes a la teva comunitat, i en una comunitat educativa amb tanta diversitat cultural hi hauria d'haver tot el ventall. I fins ara, l'AFA la portava gent autòctona, catalans autòctons que la seva llengua vehicular era el català. Per tant, és l'1% de l'escola que portava l'AFA, i no era representatiu. Llavors, què passa? Allò que dèiem abans, de l'empatia: costa molt que des d'una AFA que és representativa d'un 1%, les seves idees arribin a tothom, perquè no és el mateix prisma. Per tant, una AFA ha de ser pluri, de tot arreu. I ara és amb el que estem treballant, estem treballant en això. Per exemple, hi va haver aquest any renovació de Consell Escolar, i el Consell Escolar també estava representat per la part minoritària. I en canvi ara, amb la nova elecció de Consell Escolar, és això que dèiem de la importància de la comunicació, vas a parlar amb aquest, amb l'altre... per tant ara, el Consell Escolar està format per una persona representant de la cultura i llengua catalana, després en tenim una altra de Panjabi, en tenim una altra Senegalesa, ho tenim bastant encarrilat. Les funcions de l'AFA és de fer de portaveu. O sigui l'AFA, com a sí, d'associació que és, és la representació de tots, de les famílies. Llavors, hi ha d'haver una junta que ho gestioni. Aquesta junta està formada per un president o presidenta, un secretari o secretaria, un tresorer o tresorera, i uns vocals. Aquesta junta, normalment les seves funcions són: fer de pont amb les famílies, o sigui demandes que hi hagi, propostes, llavors ho eleven cap a direcció,

es parla i es fan els retorns; una de les funcions és aquesta. L'altra funció és que si tu formes part de l'AFA, pagues una quota per família, i aquests diners d'aquesta quota és per fer activitats a dins de l'àmbit escolar. Per tant, el que gestionen és tot el tema de les extraescolars, amb ajudes externes evidentment, des de l'ajuntament o qui sigui, però gestionen tota l'oferta d'activitats extraescolars, i col·laboren en festes concretes que es puguin fer durant tot el curs, fent participar a les famílies, per exemple: castanyada, carnestoltes, Sant Jordi, festa final de curs, i cosetes varies que puguin sorgir a nivell de projecte d'escola. Són una associació sense ànim de lucre, per tant tot el que va entrant ha d'anar sortint; llavors, a vegades si hi ha romanem, doncs ajuden a acabar de fer pagaments d'impagats que hi hagi hagut a nivell de sortides o el que sigui, o a col·laborar, si es que s'ha de comprar alguna cosa concreta per a l'escola; la idea és aquesta d'AFA. Ara, actualment, amb tot això, ho tenim agafat amb pinces i just s'estan portant a terme les extraescolars. Ara s'ha engegat tota una nova sinèrgia de fer unes assemblees de famílies mensuals per anar captant a la gent. En aquestes assemblees de famílies mensuals també hi ha aquests Referents Lingüístics que et deia de les famílies.

9. Porteu a terme festes i celebracions amb les famílies? I en cursos anteriors?

Quines? Festes i celebracions, les que en cursos anteriors ja hi ha preestablertes. Nosaltres Festa de Nadal no en fem, li diem Festa d'Hivern, per tot el tema religiós perquè aquí és una escola pública lúdica, però el pes de la cultura no és el mateix que en una altra escola. Per tant, donem la benvinguda a l'hivern. I sí, cantem cançons de Nadal, i sí, fem poemes, però els fem relacionats amb l'hivern o amb les relacions socials, amb l'essència del que és el nadal no tant en l'aspecte religiós. Llavors, fem aquesta de Nadal. Abans fem la Castanyada, després fem el Sant Jordi, fem el Carnaval, fem la Festa de Final de Curs, i temps enrere, abans de la Covid es feia el Dia Internacional dels Drets dels Infants, el Dia Internacional de les Llengües Maternes. O sigui, punts d'aquests que ens identifiquen dins del Projecte Educatiu de Centre.

I no com a festa ni celebració, però per exemple fèieu, ara entenc que no pel tema Covid, però berenars culturals? Molt temps enrere s'havien fet les hores del te, que es trobaven a les tardes i amb l'excusa del menjar i el beure, doncs surten moltes coses. Aquí, l'equip social podia treballar-hi molt. Ara amb tot el tema Covid, tot això està parat. Tot just ara comencem a iniciar, ara aquest mes s'inicien, si el mes té quatre setmanes, un dels divendres és l'assemblea general d'AFA, i els altres tres divendres són formacions, que no se'ls hi diu ben bé així, però són formacions a famílies, acompanyaments a famílies.

Aquestes formacions qui les fa? L'equip social.

10. Com a escola, quins canals i espais de comunicació teniu amb les famílies?

Considerem que són útils i que s'arriba a totes les famílies per igual? Caldria construir nous espais i canals de relació i comunicació? Canals, ara actualment, per sort el canal vivencial, que ja poden entrar a les escoles i podem parlar. Tot el que siguin entrevistes o moments d'aquests que vols parlar amb la família, si no podien entrar a dins, ho fèiem al pati. Jo recordo, quan vam sortir de pandèmia, que vam estar tancats, vam omplir el pati de taules per fer entrevistes, semblava un camp de concentració, feia un mal rotllo... t'ho juro. I cada tutor estava en una taula diferent, i clar, com que molts tenen més d'un fill, passaven d'una taula a l'altra, però vam prevaldre el contacte visual, encara que haguéssim d'anar amb mascareta, gel, distància de 2m, feien unes files... quan ho penses dius "*mare de déu com vam arribar a fer totes aquestes coses per la seguretat i salut de tothom*". Però vèiem millor fer aquest canal de tu a tu físic, pel que et deia del que ens havíem trobat els quatre mesos anteriors que vam estar tancats, que no podíem arribar-hi de cap manera perquè no hi havia la competència digital. I sempre és molt millor, encara que hagi de mantenir el metre i mig, una mirada, un somriure amb els ulls, que saben que hi ets aquí i que et preocupes... i la veritat que les famílies van venir, tot i la por que hi havia, també tenien la necessitat d'això, d'aquests espais comunicatius. Ara, actualment, els canals i espais de comunicació que tenim és vivencial al màxim.

A primària hi ha agendes? Sí, tenen agendes. Llavors, per parlar amb les famílies, el que fem és a través dels grups de difusió i també ho diem a través d'agenda. Per tant, treballem a través del *WhatsApp*, de la trucada, del porta a porta, i és això, bàsicament aquests espais de comunicació, de portes obertes, no hi ha pas establert que només es pot venir a entrevista 3 cops l'any, sinó que sempre que es vulgui es pot concertar, això ho saben les famílies i els docents també. I s'intenta que sigui fluid.

No s'arriba a totes les famílies per igual, pel problema comunicatiu. O sigui, tu pots estar amb una família que tinguem la mateixa competència lingüística amb català, tenint un punt de comunicació molt més fluida i molt més rica, de detalls o de tot, que no pas una família que parla una mica anglès o que parla una mica castellà, ja que aniràs molt esquemàtic al que li vols dir, i costa d'aprofundir. Per això, la necessitat aquesta de fer aquest grup de Referents Lingüístics a nivell de famílies, i de buscar tot aquest vincle amb l'equip social, d'anar fent xarxa, d'anar aprenent català com a llengua vehicular que és la mateixa que han après els fills per poder-se comunicar amb la societat on viuen actualment.

Dins l'escola sí que caldria construir nous espais i canals de relació i comunicació, sempre, perquè mai tens la comunicació òptima en una diversitat tan gran de llengües. És una construcció constant d'espais, d'assaig error... *“això no va bé, doncs provem una altra cosa”*. El que comentàvem abans, no està preestablert. Quan treballes en una escola amb una complexitat lingüística com és el cas, no pots donar mai res per preestablert. *“No, es que això sempre ha anat bé. NO”*. La realitat ens canvia constantment, la necessitat de la família en concret ens canvia constantment, i t'has d'anar adequant, per exemple a trobar-te amb ells fora d'horari, perquè sinó no hi ha manera. Si estan treballant i no poden venir, no pots. És això, la bona predisposició per part del docent d'emmotllar-se a la realitat i la família també. Lo bàsic en tota comunicació és el vincle. Per tant, treballar per un bon vincle, és la clau perquè llavors la comunicació sigui fluida; si entenem comunicació fluida com a confiança. Si entenem comunicació fluida com a riquesa de lèxic, és una altra història. Però la comunicació fluida és aquesta: la base, és el vincle. I el vincle el pots fer, no només parlant, sinó també gestualment que també ho havíem comentat abans.

- 11. Com s'atén la diversitat de famílies del centre?** Bàsicament amb l'equip social. L'equip social té un pes brutal. Si ara ens traguessin aquest suport, quedaríem orfes. Tot aquest vessant que és tan bàsic, que és el vincle amb les famílies perquè, és el que dèiem abans, és el primer agent educador de l'infant. Si no podem tenir aquest apropament, quin sentit té l'escola? No té sentit, no? I atendre a la diversitat de famílies és això, amb tot el que hem anat comentant anteriorment, aquestes diverses estratègies d'apropament i tenir-ho com a un dels estàndards principals. La diversitat, ja no és només atendre a les famílies, és atendre la diversitat de les famílies. I dins la diversitat de les diferents cultures, hi ha la diversitat personal de cadascú, en què cadascú passa per un moment de vida diferent i són situacions de vida diferents per a cadascú.

2.2.2 Transcripció entrevista a una mestra del centre

Dades entrevista

Dia entrevista: 28/02/2022

Durada entrevista: 15 minuts

Espai on es realitza l'entrevista: aula de P3

Preguntes entrevista:

- 1. Consideres que la comunicació i el contacte amb les famílies és important? Per què?** És molt important, és la base, sobretot en aquestes edats més primerenques. El traspàs porta a porta sobretot que fem al matí és bàsic, perquè si han passat mala nit, si no s'han trobat bé, si hi ha hagut qualsevol cosa, això normalment repercuteix al llarg del dia. Llavors, és súper important saber-ho perquè així tens alguna pista d'aquell infant, què li pot estar passant o què pot tenir.
- 2. Creus que la pandèmia, la qual ha estat causada per la Covid – 19, ha pogut repercutir en la relació família – escola? De quina manera?** El fet que els infants s'hagin aïllat tants mesos a casa, evidentment això ha sigut... s'han trencat els hàbits, les rutines, el fet d'estar amb els seus companys, el tema de socialització... que molts d'aquests han socialitzat, perquè han quedat, anaven d'unes cases a les altres. Hem de pensar que, nosaltres, en aquesta escola, el context d'aquesta escola, molts pares no han deixat de treballar, perquè hi ha hagut feines que no s'han aturat; un escorxador no s'ha aturat, tots aquests que treballen amb alimentació no han tancat... llavors, aquests infants, encara ha sigut pitjor per a ells, perquè han anat d'una banda a l'altra. A les 5 del matí, segurament, els transportaven cap a una altra casa i els anaven a buscar doncs ves a saber quines hores de la nit... per tant, encara ha sigut més complicat. En la relació família – escola ha repercutit en el fet que no hi ha hagut relació, perquè moltes vegades els més grans s'ha pogut fer un treball online, a través dels *chromebooks* que l'escola va proporcionar amb aquells nens que no tenien ordinadors, se'ls va proporcionar els *chromebooks*, wifi per poder-se connectar a una xarxa de connexió, però clar, la majoria d'ells, el que els hi ha passat és que no han tingut relació.
- 3. Com creus que hauria de ser la relació entre les famílies i l'escola? I com creus que és aquesta relació actualment en el centre?** La relació entre les famílies i l'escola ha de ser un triangle entre alumnes, famílies i escola, i anar tots a la una. El que nosaltres fem a l'escola, ells també ho han de fer a casa, i el que ells fan a casa, nosaltres fer-ho a l'escola. És un triangle. Si en lloc d'un triangle, és una A, queden potes i amb les potes no s'arriba enlloc... per exemple, si un infant se li comenta als

pares que cal treure el *bibi* que es pren al matí perquè això repercuteix en la maduració de la boca, els pares et diuen que sí que ho faran, però resulta que no ho fan, tot aquell treball que anem fent a l'escola, ja és un treball que ja està bé, però clar, si els pares no acaben d'ajudar... qui diu això diu treure bolquers, és deixar-los ser més autònoms...

- 4. Com a tutora d'infantil, intentes establir bons vincles i apropar-te a les famílies de l'aula? En cas afirmatiu, de quina manera? // Com a tutora d'infantil, utilitzes alguna estratègia per fomentar la relació i la participació de les famílies dins del centre? En cas afirmatiu, quines?** Sí, i de la manera que es pot, tenint el màxim contacte amb elles possible, que en aquest cas és a les 9 del matí i a les 5 de la tarda per fer traspàs d'informació, i si no per telèfon... es truca, com per exemple avui la I, i es diu no està bé, no té febre, però... i llavors la mare ja ha dit que aquesta nit no ha estat gaire fina.

Clar, ara és més complicat amb això de la Covid perquè clar, no et permet poder entrar a les famílies físicament a dins. Fins ara, el que fèiem era que en els aniversaris, cada trimestre, el que fèiem era celebràvem l'aniversari de l'infant, amb la família corresponent, amb algú (pare, mare, algun germà) que pogués venir, i llavors un divendres a la tarda, el que fèiem era: fèiem les corones i celebraven tots aquells infants que durant aquell trimestre havien fet l'aniversari, doncs ho celebraven. Llavors, era un dia especial per a ells, es vestien macos... era una manera doncs de fer això. L'altra cosa també era, per exemple, els pares venien i ens explicaven què feien, quin era el seu ofici, com ho feien, o si tenien alguna habilitat, per exemple saber fer pastissos... però clar, amb això de la Covid no poden entrar, amb el tema de l'alimentació no poden manipular ells una cosa a casa i menjar-nos-ho nosaltres aquí...

- 5. Com a tutora i mestra de P3, ofereixes o disposes d'una franja horària per atendre a les famílies dels infants en cas que necessitin una tutoria o una entrevista? En cas afirmatiu, consideres que les famílies treuen profit d'aquesta disponibilitat?** A veure, normalment, si no hi ha res de greu, de novetat, no hi ha cap tema molt important, el traspàs d'informació es fa a les 9 i a les 5, perquè amb aquests nens vas molt al dia a dia. En el cas que, vols anar una mica més enllà, tant nosaltres com ells, nosaltres dins del nostre horari tenim atenció a les famílies, de la mateixa manera que si et ve una mare i et diu necessito parlar amb tu perquè hi ha hagut una cosa suficientment important, doncs busques un forat, busques un moment, encara que no sigui hora de l'atenció a les famílies, i com que de reforços n'hi ha, doncs dius: bueno, ara a les 9 potser no puc, però vine a les 12, i de 12 a 13

parlem, o a la tarda, o quan pugui surto, et truco i parlem... les hores aquestes d'atenció són les hores d'exclusiva, que tu pots fer treball personal, però els pares sempre van per davant. A vegades els pares treballen i no els hi va bé venir de 11 a 12... si algun pare plega a les 18h de la tarda, ells ja ho saben, clar, nosaltres no podem començar a fer entrevistes de 19h a 21h del vespre perquè les fariem tothom, però sempre busques un forat, o al migdia a l'hora del dinar, o potser no pot venir el pare però ve la mare... intentes buscar la manera. Actualment, jo crec que és més l'escola que busca el contacte amb les famílies que no les famílies busquen el contacte amb l'escola. A nivell personal, jo crec que som més nosaltres els que busquem, demanem, preguntem, investiguem el perquè de moltes coses, que no pas ells. Les famílies que tenim aquí són molt confiades, creuen que nosaltres ja ho fem tot bé, o que si tenen alguna pregunta t'ho poden demanar, nosaltres ja contestem, però normalment és més nosaltres les ganes i l'interès de parlar amb les famílies que no pas al revés.

- 6. Com a tutora d'infantil, quines tècniques, instruments, espais i/o canals de comunicació utilitzes per comunicar-te amb les famílies de l'aula?** Clar, normalment, tot el que pugui ser presencial, fantàstic. En reunions de pares i tot això, doncs les pissarres digitals, com més imatges millor. Aquestes famílies que els hi costa molt el català, que ja fem les reunions en castellà precisament per poder arribar a més famílies, clar, tot el que sigui imatge doncs és molt millor. Llavors, espais, doncs ens posem allà on puguem, perquè els espais són els que són, i llavors a vegades ho has de fer dret al passadís, perquè no hi ha més. I llavors també havíem fet les entrevistes a través de *FaceTime* o pel *Meet*.
- 7. En el dia a dia, les entrades i sortides dels infants a l'aula, s'aprofiten per intercanviar informacions de l'infant?** Sí, sempre.
- 8. Quins obstacles creus que dificulten la relació i la participació entre la família i l'escola? Com els milloraries?** Clar, el primer obstacle que ens trobem aquí és el tema de l'idioma, és amb el primer xoc frontal que ens trobem. Nosaltres ja intentem passar del català, al castellà, a l'anglès, però moltes vegades no n'hi ha prou. Aleshores, necessites traductors, o demanes a les famílies que portin a algú, perquè el fet de demanar traductors ha de ser algú resident aquí en un període màxim a 4 anys, crec que és. Llavors, aquelles famílies que no fa 3 anys i mig o 4 que són aquí, pot venir des del departament un traductor, i llavors t'ajuda a l'hora dels informes, a l'hora de fer reunions amb els pares. Ara bé, si aquesta família ja fa més temps que és aquí, ja no té el dret aquest; i llavors ens hem d'espavilar, per què clar la família et ve i se't queda mirant, i et diu: ara què fem? I el problema el tens tu, quan tens una

mare aquí i et parla un dialecte del Senegal. Llavors amb previsió de tot això, és o una de dos: o elles mateixes si tenen porten els seus fills grans, que poden fer 2n o 3r de primària de 8 o 9 anys que va fent de traductor, o ve et porten alguna amiatat, alguna amiga, alguna altra mare que s'ofereix perquè amb ella en el seu moment doncs també li van fer i també li va anar bé... un dels primers obstacles és aquest. El següent és els horaris. Nosaltres sabem que els nostres horaris són molt bons però per a nosaltres, per la resta de mortals que treballen a altres llocs, doncs clar, és terrible l'horari.

- 9. Com a mestra, com atens la diversitat de famílies presents en el grup?** Com es pot, com bonament saps, com es va presentant el dia a dia, segons els suports que tens i segons com tot. Perquè una cosa és la teoria i una altra cosa és la pràctica. Aquí hi ha mestres d'educació especial que dius: ostres que guay, els tens 1h els dijous a la tarda, tens una vetlladora per una nena amb Síndrome de Down que et ve de 12 a 13 els dimarts, tens dos o tres possibles TEA que encara no estan diagnosticats però que s'ha donat l'avís, que se'ls estan mirant... per tant, de tot el que hi ha, s'intenta fer el màxim que pots i lo millor possible.

2.2.3 Transcripció entrevista a les components del Projecte Ubuntu del centre

Dades entrevista

Dia entrevista: 24/02/2022

Durada entrevista: 15 minuts

Espai on es realitza l'entrevista: despatx Ubuntu

Preguntes entrevista:

1. En què consisteix el Projecte Ubuntu? El Projecte Ubuntu és com un espai que hem creat amb els infants, com a estratègia preventiva per poder treballar una mica tot el tema de les emocions, dels valors, una mica per a millorar la socialització dels infants. És molt preventiu; no és que hagi passat una cosa sinó que podem fer abans que passi? Com podem treballar aquestes emocions? Valors? A través de dinàmiques, de jocs de rol, etc.

2. Quan i com va sorgir el Projecte Ubuntu? Amb quina finalitat? La finalitat és totalment preventiva, com comentava l'Anna. Llavors, és l'espai preventiu que tenim nosaltres per a treballar aquí a l'escola. Llavors, com a tal, l'Anna ja hi era, ja es feien dinàmiques. Com a Ubuntu, se li va posar el nom l'any passat. La nostra primera dinàmica, l'any passat, justament parlava sobre què era Ubuntu i sobre el projecte Ubuntu que es va dur a terme a l'Àfrica. Llavors, a partir d'aquí, els nens a aquest espai de dinàmiques van començar a dir-li Ubuntu.

La saps la història d'Ubuntu? **No.** Doncs la història d'Ubuntu és una noia que va anar a fer a l'Àfrica unes col·laboracions en un poblat, i en un moment determinat, va voler fer una dinàmica amb els infants del poblat i va posar una cistella de fruita a sota d'un arbre, i els hi va dir als infants que l'anessin a buscar-la. I ells, en comptes d'anar corrents i el primer que arribés agafés la cistella, es van agafar de les mans, i van anar caminant junts dient *Ubuntu, Ubuntu*. I es considera que, Ubuntu, en aquella llengua és "Tots junts arribem a l'objectiu d'una manera més sana".

3. Quins són els objectius principals d'aquest projecte? Una mica jo crec que ja ho hem dit. Aconseguir una socialització, treballar autoestima, treballar valors i amb la finalitat aquesta d'una estratègia preventiva.

4. Creieu que la pandèmia, la qual ha estat causada per la Covid – 19, ha pogut repercutir en la relació família – escola? De quina manera? Totalment. Abans de la Covid, les famílies participaven molt més dins de l'escola, hi havia una participació molt més directa, potser ens podíem veure molt més en el dia a dia del que feien els seus fills. Amb la Covid, com a tot arreu, les portes es van tancar per a tothom. Llavors

era molt difícil o ha estat molt difícil; ara comença a deixar-ho de ser el fet d'aquesta participació i aquest retorn cap a les famílies del què hi ha, i aquesta participació d'ells dins de l'escola.

O sigui ara és com que es comença a treballar una altra vegada tot això... és veritat que abans era com trobar-te famílies a aquí, fer les hores del té, parlar de coses aquí amb les famílies... les famílies entraven a dintre de les aules... per exemple, quan els infants acabaven infantil o algun Projecte, doncs convidàvem a les famílies. Es feia fang, i tota la família junta per fer-ho. Vull dir que l'escola sempre ha contemplat molt la idea aquesta de que les famílies entrin. I de cop i, pam, ara no podeu entrar, clar, la comunicació ha sigut com reinventar-la. I tenint en compte que la nostra realitat i la bretxa digital aquí a l'escola és enorme. Llavors, altres escoles, altres realitats han pogut condicionar aquesta nova realitat de comunicació escola – família, a través de plataformes, correus... i nosaltres això no ho tenim, vull dir és una de les grans coses que vam treballar, un dels grans ítems que vam intentar treballar l'any passat. Ho vam intentar treballar a través dels correus, i finalment vam creure que era un canal que no arribava, vull dir no és una eina que ells utilitzen; ell tenen el gmail, com tots perquè tenim un mòbil, i la idea era que el seu propi gmail, ja el tinguessin al mòbil i els hi arribés, però es que no saben ni que tenien gmail dins del mòbil... i vam veure que a través del *WhatsApp*, era com funcionaven... tothom tenia un mòbil, tothom feia anar el *WhatsApp*, i llavors era com doncs canviem la nostra manera de comunicar-nos. Es va arribar, fins i tot, ara fa un any que es van fer les avaluacions de primer trimestre, a haver de fer avaluacions només per videoconferència, i moltes famílies no dominen la videoconferència, no tenen una plataforma, havien de venir, els hi descarregàvem el *meet*, llavors no saben com gestionar-ho, no tenen internet... fins i tot, l'avaluació del tutor era molt difícil, sobretot que arribés la informació.

- 5. Quines tècniques de comunicació utilitzeu per comunicar-vos amb les famílies? I per promoure la relació família – escola?** Actualment, com diu l'Anna, la millor plataforma per nosaltres és el *WhatsApp*, i aquest curs hem afegit, perquè la barrera idiomàtica també és molt gran, hem afegit el que és el Projecte de les Referents Lingüístiques: són 7 mares de l'escola que representen els 7 idiomes més parlats en el centre. Llavors, el que fem nosaltres com a equip social, que som els que gestionem el tema de la comunicació, tenim un grup de *WhatsApp* nosaltres amb elles, i quan hi ha alguna comunicació que l'escola necessita que arribi realment d'alguna manera, siguin excursions, colònies, gestions, avaluacions... doncs els hi demanem que facin elles la traducció, i nosaltres ho passem pels grups de difusió.

Nosaltres ho fem sempre, casi bé tot de veu, tot són missatges de veu aquí a l'escola, perquè al final el llegir també és una cosa on també hi ha molt analfabetisme... llavors, nosaltres els hi diem tot en català i castellà a vegades, i elles ens fan els àudios amb la resta d'idiomes. Llavors, als grups de difusió de cada classe es passen tots els àudios: s'intenta posar català, castellà, panjabi, xinès, mandarí... i aleshores, cadascú en principi clica el que vol escoltar. Amb això, ens hem adonat compte que realment, o sigui coses que abans la gent no arribava, doncs a la primera reunió d'AFA de l'escola que es va fer a través d'aquí, no hi cabíem, i va ser al·lucinant; tot això és gràcies a les Referents Lingüístiques.

6. Com creieu que és la participació i la implicació de les famílies dins del centre?

Jo crec que això és una mica el que estàvem parlant. Quan arriba la comunicació, la participació és molt bona. Quan realment arriba el que volem, el que demanem, el que necessitem, la implicació és molt bona, vull dir ells pels seus fills, com qualsevol altra escola, encara que les escoles de màxima complexitat sembla que també a part de les complexitats X que puguin haver-hi, també hi hagi aquesta de la implicació familiar, quan no, ja que s'ha demostrat que quan la informació arriba... ara també, a part de lo del AFA, estem fent una formació per a famílies; això també ho vam enviar i les Referents Lingüístiques van fer la traducció, i quan la informació arriba... vam dir tindrem unes 8 o 10 famílies més o menys, i crec que en tenim 10 o 12 de famílies... però 10 o 12 que no hem hagut d'anar a buscar, vull dir, que s'han apuntat pel canal que nosaltres vam fer servir, han entès el que se'ls demanava. Abans era com que havíem d'anar expressament a buscar-los, a tornar-los a explicar... ara va ser missatge de difusió i les famílies havien de trucar al nostre número, no al de l'escola, vull dir, ja era a un altre número que havien de trucar, i apuntar-se; ha funcionat. També, jo crec que és entendre que la manera de participar de tothom no és la mateixa. Aleshores, quan deixes de mirar-te des del teu melic la manera de participar, perquè sembla que per participar has d'estar a l'AFA, a tot arreu... no fa falta, potser les mares que venen a pelar castanyes el dia de la castanyada són igual de participatives que algú que està ficat a l'AFA. Llavors, ells també han d'entendre que la forma de participar de l'escola són mils i vàries, i que estan totes per inventar. Que deixem de pensar que només participen qui forma part de l'AFA.

7. Quins obstacles considereu que dificulten la relació i la participació entre la família i l'escola? Com els milloraríeu?

La gran és la llengua; sense la llengua és molt complicat... i no és per falta de ganes de les dues parts, és que si no t'entens, no t'entens. Llavors, per això va sortir tot el tema dels Referents Lingüístics. També el que dèiem una mica la mirada, la part cultural... però no cap a dolent, sinó perquè

hem de començar a entendre que cada cultura és diferent, que tots som diferents, i que tots funcionem d'una forma diferent. Com per exemple, a vegades, també ens plantejem molt el fet que estiguin barrejats, que hi hagi totes les cultures... això és molt maco, és molt maco mira't des de la nostra mirada, però quan jo me'n vaig a Miami, i em trobo un català amb qui parlo no només el mateix idioma sinó que també compartim la mateixa manera de viure, ens ajuntem; i això és el que fan ells, i és la cosa més normal del món. És una cosa natural. Aquí ho entem com: Oh que guay la diversitat, tots junts, seran mares de tots els colors... vull dir que també ho tenim molt mitificat, de dir doncs bueno, que potser seran totes subsaharianes, no passa res, o seran totes marroquines i no passa res...

- 8. Actualment, dirigiu o participeu en algun projecte que connecti els pilars de la família – escola – comunitat? En cas afirmatiu, quin o quins?** Nosaltres formem part, s'està fent aquí al barri el Pla Estratègic del Remei, que ja portem 2 anys amb aquest, i com escola, participem. Aleshores, d'aquest Pla Estratègic ha sortit totes unes actuacions i nosaltres estem dintre del grup motor, on t'assabentes una mica de tot lo important, però aleshores s'han repartit per comissions: nosaltres estem dintre de la comissió d'igualtat d'oportunitats i cohesió. Llavors, és una mica tema infants, família, joves, vull dir com ho podem fer; i s'està treballant molt tot el tema de les extraescolars, que d'alguna manera hi hagués com una unió de ciutat a través de les extraescolars, que no crees una desigualtat el fet de les extraescolars perquè és allà on potser en el lleure podem aprofundir i allà on podem unir-nos tots. Però clar, si un paga 500€ per anar a no se on i l'altre 50€ per poder fer les extraescolars de l'escola, aquí ja estem creant aquesta desigualtat.

3 Diari de camp

Dilluns 15 de novembre de 2021

Avui és el meu primer dia de pràctiques. Estic nerviosa, però a la vegada em sento preparada per començar aquesta nova setmana a l'escola. El primer contacte amb la tutora, el cotutor i els infants ha sigut molt bo; m'han acollit com una més de la classe. Contactes escola – família observats: entrades i sortides, a les 9h del matí i a les 17h de la tarda. Són estones que s'aprofiten per intercanviar informacions dels infants. Pel que puc observar, la mestra es mostra atenta a les famílies, i aquestes s'interessen per tot allò que la mestra els hi explica de les seves criatures. El dimecres anirem d'excursió al teatre; la tutora del grup aprofita aquesta estona per comunicar-ho a les famílies, tot i haver enviat la informació a través del grup de difusió del *WhatsApp*.

Dimarts 11 de gener de 2022

Segon dia de pràctiques. El fet d'haver iniciat el meu període de pràctiques, i no realitzar més classes a la universitat, em permet centrar-me totalment en la meva estada, gaudint d'aquesta, dels infants, dels mestres i de les mestres, i de cada moment compartit amb ells i elles. Aprofitant que estic realitzant el Treball Final de Grau vinculat amb la relació entre les famílies i l'escola, em proposo projectar tota la meva atenció en aquest camp d'investigació, ja que d'aquesta manera, si recullo petites observacions diàries, em serà més fàcil portar a terme el treball de camp.

Una de les coses que més em crida l'atenció d'aquest centre és el nombre de mestres que poden haver-hi en una aula; en ser un Centre d'Alta Complexitat, no només hi ha el tutor o la tutora del grup a l'aula, sinó que també hi ha altres especialistes com el cotutor, la vetlladora, entre d'altres.

Dimarts 18 de gener de 2022

Avui s'han començat a programar les entrevistes amb les famílies. Tal com m'explica la tutora, com a mínim fan una entrevista al curs; tot i això, si alguna família necessita més trobades amb la tutora, des del centre també ofereixen aquesta possibilitat. La mestra m'explica que la finalitat d'aquestes entrevistes és parlar de l'infant, del seu desenvolupament i evolució des de l'inici del curs. En aquestes, també s'entrega un informe a les famílies amb les diverses informacions del nen o de la nena. Per tal de citar a les famílies, la tutora ha penjat un full amb una graella, la qual ofereix diversos dies i hores, per tal que les famílies es puguin apuntar en un d'aquests i, d'aquesta manera, portar a terme l'entrevista en franges horàries escollides pels pares i/o mares

dels infants. M'agradaria tenir el plaer de poder assistir a entrevistes amb les famílies, juntament amb la tutora de pràctiques, ja que d'aquesta manera i enfocant la part pràctica del meu Treball Final de Grau, podria realitzar observacions d'aquestes i extreure dades per la triangulació d'informació.

Dimecres 19 de gener de 2022

Avui han vingut les components del Projecte Ubuntu a explicar un conte als infants. Elles, també, s'han encarregat de rebre a les criatures a les 9h del matí, i també d'atendre a les famílies. Hi ha hagut una mare que ha demanat que se li torni a afegir al grup de *WhatsApp*, ja que encara no hi és i totes les informacions que envien a través d'aquest canal de comunicació, no les rep.

A mig matí hem rebut la visita de la directora, ja que a la vegada és vetlladora i ha vingut a observar a una de les criatures de l'aula; en funció de l'horari de la directora, vindrà un cop per setmana.

4 Aspectes ètics en la recerca – Autoritzacions

AUTORITZACIÓ

Jo ANDREA PARAREDA VILA amb DNI/NIE núm**** 07206107
(només cal emplenar les quatre darreres xifres del DNI/NIE a sobre dels guins baixos)

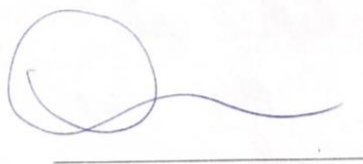
Com a mestra tutora del grup autoritzo a l'estudiant:

PAULA GRASA FERNANDEZ
a poder enregistrar i recollir dades sobre la/les següent/s activitat/s:

ENTREVISTA

Amb la única finalitat de la recollida i tractament de les dades per la realització del Treball Final de Grau de l'estudiant que forma part de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes de la Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya.

Signatura:

Vic, 5 de ABRIL de 2022

U FACULTAT
D'EDUCACIÓ, TRADUCCIÓ,
ESPORTS I PSICOLOGIA
UVIC | UVIC-UCC

AUTORITZACIÓ

Jo KEITY GARGON NI-RAGHALLAIGH amb DNI/NIE núm**** 021210101
(només cal emplenar les quatre darreres xifres del DNI/NIE a sobre dels guins baixos)

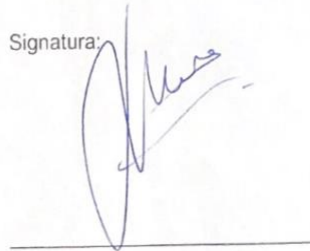
Com a mestra tutora del grup autoritzo a l'estudiant:

PAULA GRASA FERNANDEZ
a poder enregistrar i recollir dades sobre la/les següent/s activitat/s:

ENTREVISTA

Amb la única finalitat de la recollida i tractament de les dades per la realització del Treball Final de Grau de l'estudiant que forma part de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes de la Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya.

Signatura:

Vic. 5 de ABRIL de 2022

AUTORITZACIÓ

Jo LAURA amb DNI/NIE núm****
(només cal emplenar les quatre darreres xifres del DNI/NIE a sobre dels guins baixos)

Com a mestra tutora del grup autoritzo a l'estudiant:

PAULA GRASA FERNANDEZ
a poder registrar i recollir dades sobre la/les següent/s activitat/s:

ENTREVISTA

Amb la única finalitat de la recollida i tractament de les dades per la realització del Treball Final de Grau de l'estudiant que forma part de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes de la Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya.

Signatura:

Vic, 5 de ABRIL de 2022

AUTORITZACIÓ

Jo Sandra de Plaell Serres amb DNI/NIE núm**** [REDACTED]
(només cal emplenar les quatre darreres xifres del DNI/NIE a sobre dels guins baixos)

Com a mestra tutora del grup autoritzo a l'estudiant:

PAULA GRASA FERNANDEZ
a poder enregistrar i recollir dades sobre la/les següent/s activitat/s:

OBSERVACIONS I ENTREVISTA

Amb la única finalitat de la recollida i tractament de les dades per la realització del Treball Final de Grau de l'estudiant que forma part de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes de la Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya.

Signatura:

Vic, 5 de Abril de 2022